

महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग चार-ब, ऑगस्ट १४, २०१३/श्रावण २३, शके १९३५ १

महाराष्ट्र शासन राजपत्र

असाधारण भाग चार--ब

वर्ष ५, अंक ६५८ सोमवार, ऑगस्ट १९, २०१३/श्रावण २८, शके १९३५ झुमृष्टे १५५, किंमत : रुपये ९.००

असाधारण क्रमांक ११३

प्राधिकृत प्रकाशन

महाराष्ट्र शासनाने महाराष्ट्र अधिनियमान्वये तयार केलेले

(भाग एक, एक-अ आणि एक-ल यांमध्ये प्रसिद्ध केलेले नियम व आदेश यांमधील) नियम व आदेश.

RNI No. MAHBIL / २००९ / ३७८३१

Reg. No. MH/MR/South-३३९/२०११६१३

(१)

भाग चार--ब--११३--१

महसूल व वन विभाग

जागतिक व्यापार केंद्र, सेंटर वन कफ परेड,

मुंबई ४०० ००५, दिनांक १८ जुलै २०१३

अधिसूचना

खाण व खनिज (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९५७.

क्रमांक गौखनि-१०/०८१२/प्र.क्र.६१३/ख.-----खाण व खनिज (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९५७ (१९५७ चा ६७)

याच्या कलम १५

अन्वये प्रदान करण्यात आलेल्या आणि याबाबतीत त्यास समर्थ करणा

या इतर सर्व अधिकारांचा वापर करून महाराष्ट्र शासन, याद्वारे गौण

खनिज उत्खननाचे विनियमन करण्याकरिता पुढील नियम करीत आहे :३

प्रकरण एक

सर्वसाधारण

१. संक्षिप्त नाव आणि प्रारंभ.----- (१) या नियमांस महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, २०१३ असे म्हणावे.

(२) हे नियम, शासन राजपत्रात विनिर्दिष्ट करील अशा दिनांकापासून अंमलात येतील.

२. व्याख्या : या नियमांमध्ये संदर्भानुसार दुसरा अर्थ अपेक्षित नसेल तर,-----

(क) रू अधिनियम - याचा अर्थ, खाण व खनिज (विकास व विनियमन) अधिनियम, १९५७ (१९५७ चा ६७) असा आहे ;

(ख) रू अपील प्राधिकरण - याचा अर्थ, शासन किंवा या नियमानुसार असे अधिकार विहित केलेले कोणतेही प्राधिकरण किंवा अशी

कार्ये पार पाडण्यासाठी, शासनाने अधिकार प्रदान केलेले इतर कोणतेही प्राधिकरण असा आहे ;

(ग) रू निर्धारणपात्र व्यक्ती - याचा अर्थ खाणकाम पट्टा किंवा अल्प मुदतीचा परवाना धारण करणारी व्यक्ती किंवा पट्टेदार असा असून,

त्यामध्ये ज्याने गौण खनिज किंवा खनिजे यांचे उत्खनन केले असेल, ते काढून घेतले असेल किंवा त्याचा वापर केला असेल किंवा त्यांचे

उत्खनन करीत असेल, ते काढून घेत असेल, त्यावर प्रक्रिया करीत असेल किंवा त्यांचा वापर करीत असेल अशा इतर कोणत्याही व्यक्तीचा समावेश होतो.

(घ) रू निर्धारण प्राधिकारी = याचा अर्थ, जिल्हाधिकारी किंवा अपर जिल्हाधिकारी किंवा उप विभागीय अधिकारी किंवा तहसीलदार

किंवा जिल्हा खनिकर्म अधिकारी किंवा विभागीय वन अधिकारी किंवा कार्यकारी अभियंता असा आहे;

(ङ) रू निर्धारण वर्ष = याचा अर्थ, एक एप्रिल पासून सुरु होणारा आणि पुढील वर्षाच्या एकतीस मार्च रोजी संपणारा कालावधी असा आहे;

(च) "वीट माती " याचा अर्थ, विटा, कौले, मातीची भांडी बनविण्यासाठी वापरलेली माती असा असून त्यामध्ये सर्व प्रकारची धरणे, इमारती, कालवे, रस्ते यांचे बांधकाम करण्यासाठी, रेल्वेचे भराव टाकण्यासाठी किंवा त्याच प्रकारच्या इतर प्रयोजनांसाठी वापरलेल्या मातीचा समावेश होतो ;

(छ) "इमारतीचा दगड " याचा अर्थ इमारतीचे किंवा बांधकामाचे साहित्य म्हणून ज्याचा वापर केला असेल असा कोणताही दगड किंवा खनिज असा असून, त्यात अधिनियमासोबतच्या अनुसूचीत विनिर्दिष्ट केलेल्या खनिजांचा समावेश होतो ;

(ज) " सक्षम अधिकारी " याचा अर्थ,----

(एक) या नियमांतील प्रकरण चार च्या प्रयोजनासाठी,

(क) शासनाचा सार्वजनिक बांधकाम विभाग किंवा जलसंपदा विभाग यांच्या मालकीच्या जमिनीवरील खाणींच्या बाबतीत, फक्त विभागाच्या वापरासाठी कमाल 25,000 ब्रासपर्यंतच्या परवान्यासंबंधात संबंधित विभागाचा कार्यकारी अभियंता असा आहे;

(ख) तहसीलदाराच्या संबंधित अधिकारितेच्या हद्दीतील कोणत्याही जमिनीतून, 500 ब्रासपेक्षा अधिक नसतील एवढ्या प्रमाणात गौण खनिजांचे उत्खनन करावयाचे असेल व ती काढून न्यावयाची असतील तेथे तहसीलदार, असा आहे;

(ग) उप विभागीय अधिकाऱ्याच्या संबंधित अधिकारितेच्या हद्दीतील कोणत्याही जमिनीतून, 2000 ब्रासपेक्षा अधिक नसेल एवढ्या प्रमाणात गौण खनिजांचे उत्खनन करावयाचे असेल व ती काढून न्यावयाची असतील तेथे महसूल विभागाचे उप विभागीय अधिकारी, असा आहे;

(घ) ज्या जिल्ह्यातील कोणत्याही जमिनीतून, 25000 ब्रासपेक्षा अधिक नसेल एवढ्या प्रमाणात गौण खनिजांचे उत्खनन करावयाचे असेल व ती काढून न्यावयाची असतील तेथे त्या जिल्ह्याचा जिल्हाधिकारी किंवा अपर जिल्हाधिकारी, असा आहे;

(दोन) गौण खनिजाचा लिलाव करण्याच्या प्रयोजनासाठी सक्षम अधिकारी याचा अर्थ जिल्हाधिकारी किंवा अपर जिल्हाधिकारी असा आहे; आणि

(तीन) शासनाने राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे नियुक्त केलेला इतर कोणताही अधिकारी, असा आहे ;

(झ) "संचालनालय " याचा अर्थ, महाराष्ट्र राज्याचे भूविज्ञान व खनिकर्म संचालनालय असा आहे ;

(ञ) "ठोकबंद भाडे " याचा अर्थ, खाणकामपट्ट्याच्या कराराच्या नियमांनुसार प्रतिवर्षी देय असणाऱ्या स्वामित्वधनाची किमान हमी रक्कम असा आहे ;

(ट) "उत्खनन " याचा अर्थ, कोणत्याही जमिनीतून, नाल्यातून, नदीतून किंवा खाडीतून गौण खनिज खणणे किंवा गोळा करणे असा आहे ;

(ठ) "नमुने " याचा अर्थ, या नियमांना जोडलेले नमुने ;

(ड) "शासन " याचा अर्थ, महाराष्ट्र शासन असा आहे ;

(ढ) "गौण खनिजे " याचा अर्थ, केंद्र सरकारने अधिनियमानुसार राजपत्रातील अधिसूचनेद्वारे वेळोवेळी घोषित केलेली गौण खनिजे असा आहे ;

(ण) "स्वामित्वधन " याचा अर्थ, कोणत्याही जमिनीतून उत्खनन केलेल्या, काढून नेलेल्या किंवा वापरात आणलेल्या धातुकाच्या किंवा खनिजाच्या संबंधात शासनाला देय असणारा आकार असा आहे ;

(त) "कलम " याचा अर्थ, अधिनियमाचे कलम असा आहे ;

(थ) "विनिर्दिष्ट गौण खनिज" याचा अर्थ, चुनखडक, शंखशिंपले (लाइमशेल), सच्छिद्र माती, मुलतानी माती किंवा केंद्र सरकारने राजपत्रात वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेले असे इतर कोणतेही खनिज, आणि इंडियन ब्यूरो ऑफ माइन्स यांनी अधिसूचनेद्वारे विनिर्दिष्ट केल्यानुसार गौण खनिजांचे मर्यादामूल्य (ग्रॅशोल्ड व्हॅल्यू) असा आहे ;

(द) "खाणपट्टा " याचा अर्थ, त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही गौण खनिजाची खोदाई करणे, ते खणून बाहेर काढणे, ते विंधणे, ते खोदणे, त्याचा शोध घेणे, ते मिळविणे, त्यावर कामे करणे, त्याची वाहतूक करणे किंवा ते वाहून नेणे यासाठी दिलेला भाडेपट्टा असा आहे ;

(ध) "खाण लायसन किंवा भाडेपट्टा" याचा अर्थ, या नियमांनुसार मंजूर केलेले लायसन ज्यानुसार लायसनधारकाने स्वामित्वधनासह किंवा यथास्थिती त्याच्या व्यतिरिक्त, ठराविक वार्षिक लायसन फी भरणे आवश्यक आहे, असा आहे ;

(न) "खाण परवाना " याचा अर्थ, विनिर्दिष्ट केलेल्या प्रमाणात आणि विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीत कोणतेही गौणखनिज उत्खनन करून काढून नेण्याकरिता या नियमांच्या प्रकरण चार खाली दिलेला परवाना, असा आहे ;

(प) या नियमांत वापरलेले परंतु येथे ज्यांची व्याख्या केलेली नाही, असे शब्द व शब्दप्रयोग यांना अधिनियमामध्ये जे अर्थ अनुक्रमे नेमून दिलेले असतील तेच अर्थ असतील.

22. शासनाने मान्यता देणे:-

- (1) खनिज सवलत नियम, 1960 यांच्या नियम 22ब च्या उप नियम (2) अन्वये आवश्यक असलेली अर्हता व अनुभव असणारी कोणतीही व्यक्ती, शासनाने या कारणासाठी पदनिर्देशित केलेल्या सक्षम अधिकाऱ्याकडे अशा मान्यतेसाठी अर्ज करू शकेल.
- (2) सक्षम अधिकारी त्यास योग्य वाटेल अशी चौकशी केल्यानंतर मान्यता देईल किंवा देण्याचे नाकारील. मान्यता नाकारण्यात येईल, त्याबाबतीत सक्षम अधिकारी त्याबाबतची कारणे लेखी नमूद करील आणि ती अर्जदारास कळवील.
- (3) सुरुवातीला 5 वर्षांच्या कालावधीसाठी मान्यता देण्यात येईल आणि एका वेळी 5 वर्षांपेक्षा अधिक नाही अशा आणखी कालावधीसाठी तिचे नूतनीकरण करता येईल :

परंतु, सक्षम अधिकारी संबंधित व्यक्तीला स्वतःचे म्हणणे मांडण्याची संधी दिल्यानंतर, कारणे लेखी नमूद करून, मान्यतेचे नूतनीकरण करण्यास नकार देऊ शकेल.

23. खाणकाम आराखडा सादर करणे व त्याची मान्यता :-

गौणखनिजांसाठी खाणकाम हाती घेण्याकरिता खाणकामपट्टा मंजुरीकरिताचा अर्ज प्राप्त झाल्यानंतर, शासन, उक्त कारणासाठी नेमके क्षेत्र मंजूर करण्याचा निर्णय घेईल आणि तो निर्णय अर्जदारास कळवील आणि शासनाकडून मंजूर करावयाच्या नेमक्या क्षेत्राबाबतची सूचना प्राप्त झाल्यानंतर, सूचनाप्राप्तीच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या कालावधीच्या आत किंवा शासनाने मान्यतेसाठी अनुज्ञा दिलेल्या अशा कालावधीच्या आत अर्जदार खाणकाम आराखडा सादर करील. उक्त खाणकाम आराखड्यामध्ये पुढील बाबींचा समावेश असेल :-

- (एक) (क) गौणखनिज क्षेत्राचे स्वरूप व व्याप्ती दर्शविणारा त्या नेमक्या क्षेत्राचा नकाशा,
- (ख) पहिल्या पाच वर्षांच्या योजना कालावधीत जेथे उत्खनन करावयाचे आहे ती/त्या जागा व त्यांची व्याप्ती,
- (ग) अर्जदाराने गोळा केलेल्या पूर्वोक्त आधारसामग्रीवर आधारित उत्खननाच्या जागांचा तपशीलवार आराखडा व तपशीलवार काट छेद (क्रॉस-सेक्शन),
- (घ) पट्ट्याच्या पाच वर्षांच्या दुसऱ्या योजना कालावधीसाठी खाणकामाची तात्पुरती योजना.
- (दोन) त्या क्षेत्रातील गौणखनिज साठ्यांसह त्या नेमक्या क्षेत्राचे, भूगर्भशास्त्रीय आणि शिलावर्णनात्मक तपशील.
- (तीन) नेमक्या क्षेत्रावर हाताने किंवा यंत्रसामग्रीद्वारे व यांत्रिक साधनांद्वारे करण्यात येणाऱ्या खाणकामाची व्याप्ती.
- (चार) नैसर्गिक जलप्रवाह, राखीव व इतर वनक्षेत्रांच्या मर्यादा, वृक्ष असल्यास वृक्षराजिमी घनता या बाबी दर्शविणारा त्या नेमक्या क्षेत्राचा नकाशा, वनभूपृष्ठावर आणि पर्यावरणावर खाणकामाच्या होणाऱ्या परिणामाचे हवा व जलप्रदूषण यांसह मूल्यमापन, वनीकरण जमीन पुनःप्रापण, प्रदूषण नियंत्रण साधनांचा वापर आणि खाण समाप्ती योजनेखालील क्रमवर्धी व अंतिम खाणसमाप्ती योजनेखालील इतर उपाय यांच्याद्वारे त्या क्षेत्राचे पुनःस्थापन करण्यासाठीच्या योजनेचा तपशील;
- (पाच) नेमक्या क्षेत्रावरील उत्खननाचा 5 वर्षांसाठीचा (प्रतिवर्षाचा) वार्षिक कार्यक्रम व आराखडा;
- (सहा) पर्यावरण व वन मंत्रालय अधिसूचना, दिनांक 14 सप्टेंबर 2006 यातील तरतुदीनुसार, खाणकामपट्ट्याच्या क्षेत्रानुसार पूर्व पर्यावरणविषयक परवानगी आवश्यक असेल;
- (सात) शासनाने अर्जदारास खाणकाम आराखड्यामध्ये देण्यास सांगितलेल्या इतर कोणत्याही बाबी.

खाणकामे

24. खाणकामे सुरु करण्यासाठी खाणकाम आराखड्याची पूर्वावश्यकता:-

- (1) कोणत्याही व्यक्तीला कोणत्याही क्षेत्रात गौणखनिजांसाठी, या नियमांखाली मंजूर करण्यात आलेल्या खाणकाम आराखड्याशी सुसंगत खाणकामांशिवाय अन्य खाणकामे सुरु करता येणार नाहीत
- (2) खाणकाम आराखड्याच्या कार्यवाहीचा अनुभव लक्षात घेता किंवा तंत्रज्ञान विकसनात होणारे बदल लक्षात घेता, आराखड्यामध्ये फेरबदल करणे किंवा अटी लादणे आवश्यक आहे असे शासनास वाटले तर, शासन किंवा शासनाने यासंदर्भात प्रधिकृत केलेली कोणतीही व्यक्ती पट्टाधारकाला लेखी आदेश देऊन, वरील पोटनियम (1) मध्ये उल्लेख केलेल्या खाणकाम आराखड्यामध्ये त्यांना आवश्यक वाटतील असे फेरबदल करण्यास किंवा त्यांना आवश्यक वाटतील अशा अटी घालण्यास फर्मावू शकेल.
- (3) सुरक्षित आणि शास्त्रोक्त खाणकाम, गौणखनिज संरक्षण आणि पर्यावरण रक्षण यांच्या हिताच्या दृष्टीने, मान्यताप्राप्त खाणकाम आराखड्यामध्ये इष्ट समजण्यात आलेले फेरबदल करू इच्छिणारा पट्टाधारक शासनाकडे किंवा शासनाने याबाबतीत प्रधिकृत केलेल्या व्यक्तीकडे उद्देशित फेरबदल नमूद करून व त्यासाठीची कारणे स्पष्ट करून अर्ज करील.
- (4) शासनास किंवा शासनाने याबाबतीत प्रधिकृत केलेल्या व्यक्तीस पोटनियम (3) खालील फेरबदलांस मान्यता देता येईल किंवा त्यांना आवश्यक वाटेल अशा दुरुस्त्यांसह त्या फेरबदलांस मान्यता देता येईल.

30. वित्तीय हमी:-

(1) प्रत्येक पट्टाधारकाने वित्तीय हमी दिली पाहिजे वित्तीय हमीची रक्कम,खाणकाम व संबंधित उपक्रमांसाठी वापरात आणलेल्या खाणकामपट्टा क्षेत्राच्या प्रत्येक हेक्टरसाठी रुपये पन्नास हजार इतकी असेल. मात्र, पोटनियम (2) मध्ये नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रकारात द्यावयाच्या वित्तीय हमीची किमान रक्कम रुपये एक लाख इतकी असेल ;

परंतु,खाणकाम व संबंधित उपक्रमासाठीच्या क्षेत्रात वाढ झाल्यावर पट्टाधारकास वित्तीय हमीची रक्कम वाढवावी लागेल:

परंतु आणखी असे की, जेथे पट्टाधारकाने क्रमवर्धी खाण-समाप्तीचा भाग म्हणून पुनःस्थापन आणि पुनर्वसनाच्या उपाययोजना हाती घेतल्या आहेत तेथे, खर्च झालेली अशी रक्कम ही पट्टाधारकाने आधीच खर्च केलेली वित्तीय हमीची रक्कम म्हणून गणण्यात येईल आणि पट्टेदाराने द्यावयाच्या वित्तीय हमीच्या एकूण रकमेत त्या प्रमाणात कपात करण्यात येईल.

(2) वित्तीय हमी खाली दिलेल्यांपैकी एका प्रकारात किंवा त्यात काही सुधारणा असल्यास ते, शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याकडे सादर करण्यात येईल.

(क) अनुसूचित (शेड्यूल) बँकेचे पतपत्र

(ख) प्रपालन किंवा जामीन खत;

(ग) खाणीतून मिळणाऱ्या महसूलातून वार्षिक वर्गणीद्वारे उभारलेला आणि खाण सोडण्यासाठी आवश्यक असलेल्या अपेक्षित रकमेवर आधारित असलेला न्यास निधी, किंवा;

(घ) अधिकाऱ्याला स्वीकाराई वाटेल अशी अन्य कोणत्याही प्रकारची प्रतिभूती किंवा अन्य कोणतीही हमी.

(3) खाणकामपट्टा लेखाचे निष्पादन करण्यापूर्वी पट्टेदार शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याकडे वित्तीय हमी सादर करील. सध्या अस्तित्वात असलेल्या खाणकामपट्ट्यांच्या बाबतीत, पट्टेदार क्रमवर्धी खाण-समाप्ती योजनेसोबत वित्तीय हमी सादर करील.

(4) खाण-समाप्ती योजनेतील तरतुदींचा समाधानकारकरीत्या अनुपालन केल्याची सूचना पट्टेदाराने दिल्यावर व शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याने तसे प्रमाणित केल्यावर, वित्तीय हमी बंधमुक्त करण्यात येईल.

(5) ज्याच्याबाबतीत वित्तीय हमी देण्यात आली होती, अशा खाण-समाप्ती योजनेत अभिप्रेत असलेल्या संरक्षणात्मक, पुनःस्थापना वा पुनर्वसनाविषयक उपाययोजना, पूर्णतः किंवा अंशतः खाण-समाप्ती योजनेनुसार करण्यात आलेल्या नाहीत किंवा केल्या जाणार नाहीत असे समजण्यास, शासनाने त्याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याकडे वाजवी कारण असल्यास, सादर अधिकारी हमीची रक्कम जप्त करण्याचे आदेश देण्याचा त्याचा इरादा असल्याची लेखी नोटीस, तसा आदेश काढण्याच्या दिनांकाच्या किमान तीस दिवस आधी पट्टेदाराला देईल.

(6) पोटनियम (5) मधील सूचना प्राप्त झाल्यापासून तीस दिवसांच्या आत, पट्टेदाराकडून लेखी स्वरूपात समाधानकारक उत्तर प्राप्त न झाल्यास, शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेला अधिकारी प्रतिभूती रक्कम जप्त करण्याचा आदेश काढेल आणि अशा आदेशाची एक प्रत पृष्ठांकित करून शासनाला पाठवील.

(7) शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अधिकाऱ्याने आदेश काढल्यानंतर, संरक्षणात्मक, पुनःस्थापन व पुनर्वसनविषयक उपाययोजना करण्याच्या प्रयोजनार्थ पुरवलेली किंवा मिळवलेली, वित्तीय हमी म्हणून असलेली कोणतीही पतपत्रे, बंधपत्रे, इतर कोणतीही प्रतिभूती किंवा हमी शासन वसूल करू शकेल आणि त्या उपाययोजना करील किंवा तसे करण्यासाठी अभिकर्ता नियुक्त करील.

31. सध्याच्या पट्टेदाराने खाणकाम आराखडा सादर करणे:-

(1) हे नियम अंमलात येण्यापूर्वी, मान्यताप्राप्त खाणकाम आराखड्यांशिवाय गौणखनिजांच्या उत्खननाचे काम जेथे हाती घेण्यात आले आहे, अशा बाबतीत हे नियम अंमलात आल्याच्या दिनांकापासून एक वर्षाच्या कालावधीच्या आत, अशा खाणपट्ट्याचा धारक शासनाकडे किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीकडे खाणकाम आराखडा मान्यतेसाठी सादर करील.

(2) जर खाणपट्टाधारकास, त्याच्या नियंत्रणाबाहेरील कारणांमुळे खाणकाम आराखडा विनिर्दिष्ट कालावधीच्या आत सादर करता आला नाही तर, त्यास कारणे देऊन कालमर्यादा वाढवण्याबाबत शासनाकडे किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही व्यक्तीकडे अर्ज करता येईल.

(3) वरील पोटनियम (2) खालील अर्ज प्राप्त झाल्यावर, शासन किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेली व्यक्ती, त्याबाबतीत त्याची खात्री पटल्यावर, खाणकाम आराखडा सादर करण्याची कालमर्यादा दोन वर्षांपेक्षा जास्त नाही इतक्या कालावधीसाठी वाढवून देईल.

(4) शासन किंवा शासनाने त्याबाबतीत प्राधिकृत केलेली कोणतीही व्यक्ती, पट्टेदाराने पोटनियम (1) अन्वये सादर केलेल्या खाणकाम आराखड्यास किंवा त्यात फेरबदल करणे आवश्यक आहे अशा फेरबदलांना मान्यता देईल आणि पट्टेदार तसे फेरबदल करून सुधरित खाणकाम आराखडा शासनाच्या किंवा यथास्थिति अशाप्रकारे प्राधिकृत व्यक्तीच्या मान्यतेसाठी सादर करील.

(2) गौणखनिज खाण किंवा तिचा भाग सोडून देण्याबाबतची किंवा प्रत्यर्पित करण्याबाबतची सूचना **नमुना-छ** मध्ये देण्यात येईल आणि त्यासोबत, सादर सूचना सादर करण्याच्या तारखेपर्यंत त्या खाणीमध्ये करण्यात आलेले काम अचूकपणे दर्शविणारे 1 सेमी = 10 मीटरपेक्षा कमी नाही अशा परिमाणावरील आराखडे व छेद जोडण्यात येतील.

(3) शासन किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेली कोणतीही व्यक्ती, लेखी आदेश देऊन गौणखनिज खाण किंवा तिचा भाग सोडून देण्यास प्रतिबंध करील अथवा अशा प्रत्यर्पणास नकार देईल किंवा आदेशात विनिर्दिष्ट केलेल्या शर्तीनुसार सोडून देण्यास किंवा प्रत्यर्पित करण्यास परवानगी देईल.

(4) जेव्हा खाणमालक, अभिकर्ता, खनिकर्म अभियंता किंवा व्यवस्थापक याला नियंत्रणाबाहेरील नैसर्गिक आपत्तीमुळे गौणखनिज खाण किंवा तिचा भाग सोडून द्यावा लागला असेल, किंवा त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यान्वये स्थापन केलेल्या कोणत्याही सांविधिक प्राधिकरणाच्या किंवा न्यायाधिकरणाच्या किंवा न्यायालयाच्या कोणत्याही आदेशास अथवा निदेशांना अनुसरून खाणपट्ट्याची समाप्ती करण्यात आली असेल, अशा बाबतीत खाण सोडून दिल्यापासून किंवा पट्टा समाप्तीपासून चोवीस तासांच्या आत शासनाला किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीला त्याबाबत कळविण्यात येईल आणि पोटनियम (2) मध्ये तरतूद केल्यानुसार खाण सोडून दिल्याबाबतची किंवा पट्टा समाप्तीबाबतची सूचना शासनाला किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीला तसे केल्यापासून पंधरा दिवसांच्या आत सादर करण्यात येईल.

36. खाणीतील काम तात्पुरते थांबविल्याबाबत सूचना पाठविणे:-

गौणखनिज खाणीतील काम साठ दिवसांपेक्षा जास्त कालावधीसाठी बंद ठेवण्यात आले असेल, त्याबाबतीत, अशा प्रत्येक खाणीचा पट्टेदार, अभिकर्ता, खनिकर्म अभियंता किंवा व्यवस्थापक, त्याबाबतची सूचना **नमुना-ज** मध्ये, शासनाला किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीला, असे तात्पुरत्या स्वरूपात काम खंडीत केल्याच्या दिनांकापासून पंचाहत्तर दिवसांच्या कालावधीत मिळेल अशा प्रकारे पाठवील.

37. खाण पुन्हा सुरु करण्याबाबतची सूचना पाठविणे:-

खाणकाम तात्पुरते थांबविल्यानंतर अशी खाण पुन्हा सुरु केल्याबाबतची सूचना **नमुना-झ** मध्ये त्या खाणीचा पट्टेदार, अभिकर्ता, खनिकर्म अभियंता किंवा व्यवस्थापक, खाण पुन्हा सुरु केल्याच्या दिनांकापासून 15 दिवसांच्या आत शासनाला किंवा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या व्यक्तीला मिळेल अशा रीतीने पाठवील.

38. पूर्वक्षणे आणि खाणकामे:-

गौणखनिज साठ्यांचे पध्दतशीर विकसन व संधारण आणि पर्यावरणाचे रक्षण निश्चितपणे होईल अशाच प्रकारे पूर्वक्षणाची व उत्खननाची कामे करण्यात येईल.

39. अर्ज नोंदवही:-

सक्षम अधिकारी खाणपट्ट्यासाठीच्या अर्जाची नोंदवही **नमुना-ञ** मध्ये ठेवील.

40. खाणपट्टा क्षेत्राचे सीमांकन:-

सक्षम अधिकाऱ्याने खाणपट्टा मंजूर केला असेल, त्याबाबतीत पट्टालेखाच्या निष्पादनापूर्वी, सक्षम अधिकारी, पट्टेदाराच्या खर्चाने, खाणपट्ट्याखालील क्षेत्राचे सीमांकन करण्याची व्यवस्था करील.

41. मंजूर खाणपट्ट्यांची नोंदवही:-

सक्षम अधिकारी, मंजूर केलेल्या खाणपट्ट्यांची नोंदवही **नमुना-ट** मध्ये ठेवील.

42. तपासणीसाठी नोंदवह्या खुल्या ठेवणे:-

सक्षम अधिकाऱ्याने नियम 39 आणि 41 अनुसार ठेवलेल्या नोंदवह्या, कोणत्याही व्यक्तीला पहिल्या तासासाठी रुपये पंचेवीस आणि त्यापुढील प्रत्येक तासासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी रुपये दहा एवढे शुल्क भरून पाहणीसाठी खुल्या ठेवण्यात येतील.

43. भूपृष्ठाखालील सीमा:-

खाणपट्ट्याखालील क्षेत्राच्या सीमा भूपृष्ठाखाली पृथ्वीच्या केंद्रभागाकडे सरळ उभ्या जाणाऱ्या अशा असतील

44. स्वामित्वधन, ठोकबंद भाडे इत्यादींचे प्रदान:-

जेव्हा खाणपट्ट्याचे नूतनीकरण करण्यात येईल तेव्हा, स्वामित्वधन, ठोकबंद भाडे, भूपृष्ठ भाडे आणि पट्टेदाराने त्यावर द्यावयाच्या इतर रकमा या वेळोवेळी लागू असलेल्या दरानुसार आकारण्यात येतील.

45. खाणपट्ट्याचे हस्तांतरण:-

(1) सक्षम अधिकाऱ्याची लेखी पूर्वमान्यता घेतल्याशिवाय, पट्टेदार पुढील बाबी करणार नाही:-

(क) खाणपट्टा किंवा त्यातील कोणताही अधिकार, हक्क किंवा हितसंबंध इतरांकडे सोपवणे, पोटभाड्याने देणे, गहाण ठेवणे किंवा इतर कोणत्याही प्रकारे हस्तांतरित करणे,

(ख) स्वतः पट्टेदार सोडून इतर कोणतीही व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा निकाय पट्टेदाराला भरीव प्रमाणात वित्त पुरवठा करतील किंवा सारतः नियंत्रित करतील अशा प्रकारची कोणतीही व्यवस्था, समझोता करणे किंवा करार निष्पादित करणे.

(2) पट्टेदाराला सक्षम अधिकाऱ्याची लेखी पूर्वमंजूरी घेऊन त्याचा पट्टा, किंवा त्यातील कोणताही अधिकार, हक्क किंवा हितसंबंध, शासनाकडे दहा हजार रुपयांची फी भरल्यावर कोणत्याही व्यक्तीस हस्तांतरित करता येतील:

परंतु, पट्टा संचालकाच्या मान्यतेने देण्यात आला असेल तर विनिर्दिष्ट खनिजांच्या संबंधात संचालकाची मान्यता मिळविल्याशिवाय तो हस्तांतरित करण्यात येणार नाही:

परंतु आणखी असे की, नियमांखाली दिलेल्या निदेशाच्या अनुषंगाने एखाद्या सहकारी कामगार संस्थेला दिलेला पट्टा किंवा परवाना अशा दुसऱ्या संस्थेखेरीज इतरांना हस्तांतरित करता येणार नाही.

(3) जेथे पट्टा हस्तांतरित करण्यात आला असेल तेथे, हस्तांतरक हा पट्ट्यात समाविष्ट असलेल्या क्षेत्रांमधील सर्व योजनांच्या किंवा सोडून दिलेल्या कामांच्या आणि तसेच मूळ पट्टालेखाच्या मूळ किंवा प्रमाणित प्रती हस्तांतरितिला देईल.

(4) पट्टेदाराने हस्तांतरितकीडून मोबदला म्हणून अगोदरच घेतलेली किंवा घेण्याचे ठरविलेली रक्कम खाणपट्टा हस्तांतरित करण्याच्या अर्जात नमूद करून, त्या अर्जासोबत योग्यप्रकारे शपथपत्र केलेले शपथपत्र सादर केल्याखेरीज सक्षम अधिकारी कोणत्याही खाणपट्टा हस्तांतरणास त्याची लेखी संमती देणार नाही:

परंतु असे की, मोबदलाच्या स्वरूपात घेतलेल्या किंवा घ्यावयाच्या रकमेत पट्टेदाराने (हस्तांतरकाने) खाणपट्टा मिळविण्यासाठी किंवा खाणपट्टा क्षेत्रातील सर्व प्रकारचे खाणकाम करण्यासाठी खर्च केलेल्या रकमेचाच फक्त समावेश असेल.

(5) सक्षम अधिकाऱ्याच्या मते पट्टेदाराने या नियमांतील कोणत्याही तरतुदींचा भंग केला असल्यास, सक्षम अधिकाऱ्याला लेखी आदेशाद्वारे हस्तांतरित केलेला कोणताही पट्टा कोणत्याही वेळी संपुष्टात आणता येईल:

परंतु असे की, अशा आदेशाविरुद्ध कारणे दाखवण्याची वाजवी संधी पट्टेधारकास दिल्याशिवाय असा कोणताही आदेश काढता येणार नाही.

(6) सक्षम अधिकाऱ्याला खनिज विकासाच्या हिताच्या दृष्टीने, पट्टेदाराने धारण केलेल्या लगतच्या दोन किंवा अधिक पट्ट्यांचे एकत्रीकरण करण्यास त्याबाबतची कारणे लेखी नमूद करून परवानगी देता येईल:

परंतु, एकत्रित केलेल्या खाणपट्ट्यांचा कालावधी हा ज्या पट्ट्याचा कालावधी पहिल्यांदा संपुष्टात येईल, त्या कालावधी एवढा राहिल.

प्रकरण तीन**खाणपट्ट्यासाठीच्या अटी व शर्ती****46. (1) प्रत्येक खाणपट्टा शर्तीच्या अधीन राहिल.**

(एक) पट्टेदार हा, ज्या तारखेला पट्टा मंजूर केला असेल, त्या तारखेला, शासनाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेल्या दरानुसार, पट्ट्याने दिलेल्या क्षेत्रातून काढलेल्या गौणखनिजांवर स्वामित्वधन भरील:

परंतु, अशा दरांमध्ये, तीन वर्षांतून केवळ एकदाच सुधारणा करता येईल.

(दोन) पट्टेदाराकडून स्वामित्वधन, हे मार्च, जून, सप्टेंबर आणि डिसेंबर महिन्यांच्या संपणाऱ्या भागांसाठी तीन महिन्यांनी भरण्यात येईल आणि ते प्रत्येक भाग पूर्ण झाल्यानंतर पंधरा दिवसांच्या आत भरण्यात येईल.

असेल. पट्टेदाराकडून खाणीच्या पायऱ्या अशा रीतीने करण्यात येतील की पायऱ्यांची रचना आणि प्रत्येक पायरीची उंची दीड मीटरपेक्षा अधिक असणार नाही. पायऱ्यांची रुंदी उंचीपेक्षा कमी असणार नाही.

खाणीचा पृष्ठभाग कठीण खडकाने बनलेला असेल तर, खाणीचा उतार क्षितीजसमांतर रेषेपासून साठ अंशापेक्षा जास्त नसेल अशा कोनात असेल आणि खाणीचा पृष्ठभाग पायऱ्याच्या स्वरूपात असेल कोणत्याही पायरीची उंची सहा मीटर पेक्षा जास्त असणार नाही आणि तिची रुंदी उंचीपेक्षा कमी असणार नाही ;

(ख) कामाचा पृष्ठभाग नेहमी स्वच्छ ठेवण्यात येईल आणि

(ग) उत्खनन केलेली गौणखनिजे ठराविक योग्य त्या मोजमापाचे ढीग करून साठवली जातील आणि प्रत्येक ढिगाला क्रमांक दिला जाईल.

(दहा) जर पट्ट्यात विनिर्दिष्ट न केलेले गौणखनिज खाणक्षेत्रात कोणत्याही वेळी आढळून आले असेल तर, पट्टेदार त्याबाबतची माहिती सक्षम अधिकाऱ्याला आणि संचालकांना विनाविलंब देईल आणि त्या कामासाठी स्वतंत्र पट्टा मिळाल्याखेरीज त्या गौणखनिजासंबंधी कोणतेही खाणकाम हाती घेणार नाही किंवा अशा गौणखनिजाची विल्हेवाट लावणार नाही.

गौणखनिज आढळून आल्याच्या दिनांकापासून तीन महिन्यांच्या आत, जर पट्टेदाराने असा पट्टा मिळविण्यासाठी अर्ज करण्यात कसूर केली तर, सक्षम अधिकाऱ्याला अशा गौणखनिजाबाबतचा पट्टा दुसऱ्या कोणत्याही व्यक्तीला मंजूर करता येईल.

(अकरा) पट्टेदार त्याला पट्ट्याने दिलेल्या क्षेत्रात योग्य अशी स्वच्छता ठेवण्याची व्यवस्था करील.

(बारा) पट्टेदार हा गौणखनिजाचे जतन आणि विकसन या संदर्भात राज्य शासन किंवा संचालक यांनी वेळोवेळी दिलेल्या योग्य अशा सर्व सूचनांचे किंवा निदेशांचे पालन करील.

(तेरा) पट्टेदार हा, खाणकामाच्या आणि त्याचे कर्मचारी स्थळाला भेट देणारे लोक यांची सुरक्षितता, आरोग्य व त्यांची सोय यांवर परिणाम करणाऱ्या बाबींच्या संबंधात अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यातील तरतुदींचे पालन करील आणि इतर कोणत्याही व्यक्तीकडे निहित असणारे मार्ग, पाणी व इतर सुविधा याबाबतच्या सर्व विद्यमान अधिकारांचा आदर करील.

(चौदा) पट्टेदार हा,

(क) संबंधित रेल्वे प्राधिकरणाची याबाबतीत लेखी परवानगी मिळाल्याखेरीज, कोणत्याही रेल्वे मार्गाच्या हद्दीपासून ;

(ख) शासनाच्या संबंधित प्राधिकरणाची याबाबतीत लेखी परवानगी मिळाल्याखेरीज, कोणताही जलाशय, कालवा, रस्ता, नदी, नाला, पाटबंधाऱ्यांची कामे किंवा सार्वजनिक बांधकामे किंवा इमारती यांच्या हद्दीपासून;

जर सुरंगस्फोटाचा अंतर्भाव नसेल तर, पन्नास मीटर्स अंतराच्या आत, आणि सुरंगस्फोटाचा अंतर्भाव असेल तर, दोनशे मीटर्स अंतराच्या आत कोणत्याही ठिकाणी कोणतेही खाणकामे करणार नाही किंवा करण्यास परवानगी देणार नाही.

अशी कोणतीही परवानगी देत असताना, रेल्वे प्राधिकरणाच्या किंवा कोणत्याही संबंधित प्राधिकरणाच्या सल्ल्यानुसार शासन शर्ती घालू शकेल आणि पट्टेदार हा अशा शर्तीचे पालन करील.

(पंधरा) पट्टेदार हा, त्याला खाणकामासाठी आलेल्या खर्चाचे अचूक व खरे लेखे आणि खोदून काढलेल्या सर्व प्रकारच्या गौणखनिजांचे प्रमाण आणि इतर तपशील, खरेदीदारांची नावे, मिळालेल्या पैशाच्या पावत्या, खाणीत सध्या कार्यरत असणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची संख्या, आणि खाणीचा संपूर्ण नकाशा या बाबीं दर्शविणारे लेखे ठेवील आणि सक्षम प्राधिकारी आणि संचालक यांपैकी कोणालाही वेळोवेळी आवश्यकता असेल, अशी माहिती, अहवाल आणि विवरणपत्रे व याबरोबर खाणकामाच्या दरम्यान मिळालेल्या खनिजाचे प्रतिनिधिक नमुनेही देईल, आणि दर महिन्याच्या १० तारखेपर्यंत, अधिकाऱ्यांना आधीच्या कॅलेंडर महिन्यात उत्पादित केलेल्या एकूण खनिजाचे प्रमाण व त्याचे मूल्य यांचे नमुना-ड मधील विवरणपत्र सादर करील.

पट्टेदार हा सक्षम अधिकारी आणि संचालक यांच्याकडे प्रत्येक वर्षाच्या १५ जानेवारी पर्यंत मागील वर्षात काढलेल्या खनिज मालाचे एकूण प्रमाण व त्याचे मूल्य देणारे वार्षिक विवरणपत्र नमुना-ड मध्ये सादर करील:

परंतु, जर पट्ट्याचा कालावधी वर्ष संपण्यापूर्वीच पूर्ण होत असेल तर, पट्टेदार अशा कमी कालावधीतील विवरणपत्र सादर करील.

(सोळा) पट्टेदार हा शासनाने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याला किंवा सक्षम अधिकाऱ्याला किंवा सक्षम अधिकाऱ्याने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याला त्याच्या पट्ट्यातील कोणतीही इमारत, उत्खनन अथवा जमीन यांची तपासणी करण्याच्या प्रयोजनार्थ किंवा अशा अधिकाऱ्याकडे जे लेखे, नकाशे आणि अभिलेख सादर करण्याची आवश्यकता असेल त्यांची तपासणी करण्यासाठी प्रवेश करण्याची परवानगी देईल. खनिजांचे अपव्ययकारी उत्खनन होऊ नये यासाठी अशा कोणत्याही अधिकाऱ्याला योग्य वाटतील अशा वाजवी सूचना देता येतील आणि पट्टेदार, त्यांचे प्रतिनिधी किंवा व्यवस्थापक हा अधिकाऱ्याने निश्चित केलेल्या कालावधीत सादर सूचनांचे पालन करणे हे त्याचे कर्तव्य असेल.

(सतरा) कोणतीही रेल्वे, जलाशय, कालवा, रस्ता, अथवा इतर कोणतेही सार्वजनिक बांधकाम किंवा संरचना यांच्या सुरक्षिततेसाठी खाणीचा कोणताही भाग भक्कम करण्याची किंवा त्याला आधार देण्याची गरज असेल, तेथे पट्टेदार हा, रेल्वे सुरक्षिततेचा अंतर्भाव असल्यास संबंधित रेल्वे प्राधिकरणाचे किंवा या प्रयोजनासाठी सक्षम अधिकाऱ्याने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याचे समाधान होईपर्यंत ते करण्याची व्यवस्था करील.

परंतु, खाजगी जमिनीतील पट्टा देण्यात आला असेल तर, शासकीय विभाग, जमीन मालकाला, किंवा यथास्थिति, पट्टेदाराला नुकसान भरपाईची रक्कम देईल.

(सव्वीस) पट्टेदार हा पट्टा क्षेत्राच्याबाहेर वाहतुकीच्या कोणत्याही साधनाने नेल्या जाणाऱ्या गौणखनिजाच्या प्रत्येक निर्गत खनिजाबरोबर नमुना-ण मधील वाहतूक पास देईल.

(सत्तावीस) खाणकामामुळे जमिन दुभंगली गेल्यास कोणतीही जमीन दुभंगण्यापूर्वी पट्टेदारव खाजगी जमीनधारक यांनी परस्परसंमतीने आधीच ठरवलेली अशी नुकसानभरपाई ही पट्टेदार हा जमिनीच्या भूपृष्ठ भोगवटादारास देईल.

पट्टेदार, या प्रयोजनार्थ, खाणपट्टा विलेखाचे निष्पादन करण्याच्या वेळी, त्याने सर्व संबंधित जमीनधारकांबरोबर असे परस्पर करार केले आहेत आणि त्याने ज्या जमीनधारकांबरोबर करार केलेला नसेल तेथे, पट्टेदार, खाणकामांना सुरुवात करण्याच्या हेतूने अशा जमिनीचा करार करण्यासाठी, संबंधित उप-विभागीय अधिकाऱ्याकडून तात्पुरता लेखी आदेश प्राप्त केला आहे अशा आशयाचे शपथपत्र सादर करील:

परंतु, संबंधित उपविभागीय अधिकारी हा महाराष्ट्र जमीन महसू संहिता, 1966 च्या कलम 48 च्या तरतुदीनुसार, अशा प्रकरणाची त्याच्या न्यायालयात नोंद करील;

परंतु आणखी असे की, संबंधित उपविभागीय अधिकारी, खाणपट्ट्यासंबंधित भूपृष्ठ नुकसानभरपाईच्या अशा प्रकरणामध्ये प्राधान्याने आणि प्रकरणाचे गुणावगुण लक्षात घेऊन त्यामध्ये तडजोड करील.

(अठ्ठावीस) जर कोणत्याही शासकीय जमिनीवर खाणपट्टा मंजूर करण्यात आला असेल तर पट्टेदार महसूल प्राधिकार्यांनी ठरवल्यानुसार आणि निश्चित केल्यानुसार शासनाला नुकसानभरपाई आणि भोगवटा मूल्य देईल.

(एकोणतीस) पट्टेदार हा, पुढील अधिनियम व नियम यांच्या सर्व संबंधित तरतुदींचे, आणि अधिनियम व नियम या अन्वये केंद्र व राज्य शासनाने तयार केलेल्या संबंधित कार्यपध्दतीचे काटेकोरपणे पालन करील.

(क) खाण अधिनियम, 1952,

(ख) खनिज संरक्षण व विकास नियम, 1988,

(ग) गौणखनिजांच्या संबंधाने केंद्र अथवा राज्य शासनवेळोवेळी लागू करील असा इतर कोणताही अधिनियम आणि नियम.

(तीस) (एक) ज्या जमिनीवर खाणपट्टा मंजूर केलेला असेल, ती जमीन पट्टेदाराकडून उपयोगक्षम करण्यात येईल,

(दोन) खाणकाम करण्यापूर्वी पट्टेदार हा परिस्थितीकीय संतुलन पुनःस्थापित करील,

(तीन) खाणपट्ट्याच्या क्षेत्राभोवती पट्टेदार वृक्षांची लागवड करेल आणि त्यांची देखभाल करील. त्या भागातील हिरवाई टिकून राहिल याची तो सुनिश्चिती करील.

(एकतीस) (1) शासनाच्या मान्यतेच्या अधीन राहून सक्षम प्राधिकाऱ्याला इतर कोणत्याही विशेष शर्ती विनिर्दिष्ट करता येतील,

(2) वरील नियम (46) (1) (एक) ते (एकतीस) याखाली विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या शर्तीपैकी कोणत्याही शर्तीचे पट्टेदाराने किंवा त्याच्या हस्तांतरितीने किंवा अभिहस्तांकितीने उल्लंघन केले असल्यास, सक्षम अधिकारी हा, पट्टेदार किंवा त्याचा हस्तांतरिती, अभिहस्तांकिती यांना, नोटीशीच्या दिनांकापासून तीस दिवसांच्या आत अशा उल्लंघनाबाबत उपाययोजना करण्यासाठी त्याला विचारणा करणारी लेखी नोटीस देईल आणि अशा कालावधीत उल्लंघनाबाबत उपाययोजना करण्यात आली नाही तर, सक्षम अधिकारी या नोटीशीचा कालावधी संपल्यावर लेखी आदेशाद्वारे, लागू असलेल्या टोकबंद भाडे दराच्या दुपटीइतक्या रकमेपेक्षा अधिक नसेल एवढी शास्ती आकारील व ती शास्ती असा आदेश दिल्याच्या दिनांकापासून आठ दिवसांच्या कालावधीत भरावयाची आहे. या विनिर्दिष्ट केलेल्या कालावधीत अशा प्रकारे लादलेल्या शास्तीचे प्रदान न केल्यास ज्या कालावधीत असे उल्लंघन करणे चालू राहिले असेल अशा कालावधीपर्यंत टोकबंद भाड्याच्या दराइतक्या रकमेचा अतिरिक्त दंड दरदिवशी आकारण्यात येईल;

आणखी असे की, अशी शास्ती आकारल्यानंतर असे उल्लंघन करणे चालू राहिले असेल तर, सक्षम अधिकारी, अशा नोटीशीच्या दिनांकापासून पंधरा दिवसांच्या कालावधीत अशा उल्लंघनाबाबत उपाययोजना करण्यासाठी पट्टेदार किंवा त्याचा हस्तांतरिती किंवा अभिहस्तांकिती यांच्यावर अंतिम नोटीस बजाविल आणि या नोटीशीचा कालावधी संपल्यानंतर देखील, अशा उल्लंघनाबाबत पूर्णपणे उपाययोजना केली नाही तर, सक्षम अधिकारी, खाणपट्टा तात्काळ समाप्त करील आणि शास्तीच्या व दंडाच्या रकमेची वसुली जमीन महसूलाची थकबाकी असल्याप्रमाणे वसूल करील

47. पट्टेदाराचे अधिकार:-

वरील नियम 46 मध्ये नमूद केलेल्या शर्तींना अधीन राहून पट्टेदारास त्यांच्या खाणकामाच्या प्रयोजनाकरीता पुढील अधिकार असतील:

- 1) खाणकाम करणे, खाणीतील रस्ते खोदणे;
- 2) खडे, इमारती व रस्ते बांधणे;

52. जमिनीचे वर भराव टाकणे व ती पूर्ववत करणे:-

- (1) पूर्वक्षेपण व खणकामामुळे ज्या जमिनीवर परिणाम झाला असेल, त्या जमिनीचे टप्प्याटप्प्याने पुनर्भरण करण्याचे, तिच्यावर भराव टाकण्याचे व ती पूर्ववत करण्याचे काम प्रत्येक पूर्वक्षेपण लायसनधारक आणि खणपट्टाधारक हाती घेईल आणि अशी कामे पूर्ण होण्यापूर्वी आणि पूर्वक्षेपण किंवा खणकाम सोडून देण्यापूर्वी हे काम पूर्ण करण्यात येईल.
- (2) जेथे छोट्या खाणी मोठ्या प्रमाणावर आहेत आणि त्यांचे गटाने उत्खनन करण्यात येत असेल तेथे, गौणखनिजांच्या खाणीसंबंधातील तरतुदी, पध्दतशीर व शास्त्रीय पध्दतीने करण्यात येतील. गौणखनिज खाणींच्या संपूर्ण गटामध्ये खणकाम सोडून दिलेल्या क्षेत्रात, उत्खनन केलेल्या क्षेत्राचे पुनर्भरण व त्यावर भराव टाकण्याचा कार्यक्रम व ते क्षेत्र पूर्ववत करण्याचे काम एकत्रितपणे टप्प्याटप्प्याने केले पाहिजे. प्रादेशिक पर्यावरणीय निर्धारण (REA) आणि प्रादेशिक पर्यावरणीय व्यवस्थापन योजना (REMP) या संकल्पनेनुसार पट्टेदार किंवा त्यांच्या गटाने पर्यावरणविषयक मान्यता मिळविली पाहिजे.

53. हवेचे प्रदूषण होऊ नये यासाठी घ्यावयाची खबरदारी:-

गौणखनिजांचे पूर्वक्षेपण, खणकाम किंवा त्यावरील प्रक्रियेचे काम व त्याच्याशी संबंधित कामे करत असताना बाहेर टाकली जाणारी धूळ, धूर किंवा धुरके इत्यादींमुळे होणारे हवेचे प्रदूषण, त्या त्यावेळी अंमलात असलेल्या पर्यावरणविषयक कायद्यांमध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या अनुज्ञेय मर्यादेच्या नियंत्रणात व त्या मर्यादेच्या आत ठेवण्यात येईल.

54. सांडपाण्याची विल्हेवाट:-

गौणखनिज खण, कारखाना किंवा त्यावर प्रक्रिया करण्याचा कारखाना येथून भूजल स्रोतामध्ये किंवा वापरात येण्याजोग्या जमिनीच्या पृष्ठभागावर सोडलेल्या सांडपाण्याची विल्हेवाट लावताना, प्रत्येक पूर्वक्षेपण लायसनधारक व पट्टाधारक हा, त्यात विषारी किंवा आक्षेपार्ह पदार्थ राहणार नाहीत किंवा कमीत कमी राहतील यासाठी शक्य अशी सर्व खबरदारी घेईल. या संबंधात विहित केलेल्या प्रमाणाकांशी हे सांडपाणी अनुरूप असेल आणि ते जवळपास वनजमीन असल्यास, तेथे हे सांडपाणी वाहत जाऊ दिले जाणार नाही.

55. ध्वनीप्रदूषण होऊ नये यासाठी घ्यावयाची खबरदारी:-

प्रत्येक पूर्वक्षेपण लायसनधारकाकडून किंवा पट्टेदाराकडून गौणखनिजांचे पूर्वक्षेपण, खणकाम किंवा त्यावर प्रक्रिया करत असताना, त्यातून निर्माण होणारे ध्वनि प्रदूषण हे अनुज्ञेय मर्यादेच्या आत राहिल यासाठी त्याच्या उगमस्थानी ते कमी करण्यात येईल किंवा त्यावर नियंत्रण ठेवण्यात येईल.

56. अनुज्ञेय मर्यादा व प्रमाणके:- वरील नियम 53, 54 आणि 55 मध्ये उल्लेख केलेली सर्व प्रदूषके, विषारी पदार्थ व ध्वनी यांची अनुज्ञेय मर्यादा व प्रमाणके ही, संबंधित प्राधिकरणांकडून प्रस्तुत संविधीमध्ये वेळोवेळी केलेल्या तरतुदींन्वये अधिसूचित करण्यात येतील.**57. वनस्पतींचे पुनःस्थापन:-**

प्रत्येक पूर्वक्षेपण लायसनधारक किंवा खणपट्टाधारक हा,-

- (एक) पूर्वक्षेपण लायसन किंवा खणपट्ट्याखालील क्षेत्रात व लागतच्या भागात असणाऱ्या वनस्पतींची कमीत कमी हानी होईल अशाप्रकारे पूर्वक्षेपण किंवा यथास्थिती खणकाम करील.
- (दोन) कोणतेही पूर्वक्षेपण किंवा खणकामामुळे जेवढी झाडे नष्ट झाली असतील त्याच्या दुपटीपेक्षा कमी नसतील इतकी झाडे, त्याच क्षेत्रात किंवा संबंधित प्राधिकरण, पर्यावरण किंवा वन मंत्रालयाचे प्रादेशिक कार्यालय किंवा प्राधिकृत अधिकाऱ्याने निवडलेल्या इतर कोणत्याही क्षेत्रात लावण्यासाठी ताबडतोब उपाययोजना करील.
- (तीन) लायसन आणि खणपट्टा चालू असेपर्यंत या झाडांची निगा राखेल, त्यानंतर ती झाडे वनखात्याला किंवा राज्य शासनाने नामनिर्देशित केलेल्या इतर कोणत्याही प्राधिकरणाकडे सुपूर्द करील.
- (चार) पूर्वक्षेपण किंवा खणकाम यामुळे नष्ट झालेल्या वनस्पतींचे शक्य असेल तितक्या प्रमाणात पुनःस्थापन करील.

59. गौणखनिजांसाठी अल्प मुदतीचे परवाने देणे: -

(1) पूर्वगामी नियमांमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी सक्षम अधिकाऱ्याला, त्याच्याकडे केलेल्या अर्जावरून, शासनाने वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने गणना केलेल्या स्वामित्वधनाचे, आणि अशा उत्खननासाठी आकारणी योग्य असलेल्या अशा दरांचे व फी चे आगाऊ प्रदान केल्यावर, कोणत्याही एका परवान्यात नमूद केलेल्या प्रमाणापेक्षा अधिक नसेल अशा कोणत्याही गौण खनिजाचे त्याच्या अधिकारितेच्या हद्दीत असलेल्या कोणत्याही विनिर्दिष्ट जमिनीमधून उत्खनन करण्यासाठी किंवा ते काढून नेण्यासाठी कोणत्याही व्यक्तीला खाण परवाना देता येईल :

परंतु, कोणत्याही विनिर्दिष्ट गौणखनिजाच्या बाबतीत संचालकाची पूर्वमान्यता घेतल्याशिवाय कोणताही परवाना देण्यात येणार नाही.

- (2) सक्षम अधिकारी, विशिष्ट कालावधीसाठी व विशिष्ट परिमाणासाठी परवाना देईल.
- (3) सक्षम अधिकाऱ्याला लेखी कारणे नमूद करून असा परवाना देण्यास नकार देता येईल.

60. जलसंपदा विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, यांच्याअधिकारातील जमिनींवर, महसूल अधिकाऱ्यांनी खाण परवाने देणे:-

महसूल विभागाव्यतिरिक्त इतर विभागांच्या म्हणजे जलसंपदा विभाग, सार्वजनिक बांधकाम विभाग यांच्या अधिकारात असलेल्या जमिनीबाबत, जलसंपदा विभाग आणि सार्वजनिक बांधकाम विभागातील संबंधित कार्यकारी अभियंत्याने आणि वन विभागाच्या विभागीय वन अधिकाऱ्याने ना-हरकत प्रमाणपत्र दिल्यानंतरच अशा जमिनींवरील खाण परवाने सक्षम अधिकाऱ्याकडून देण्यात येतील.

61. खाणपरवान्यासाठी अर्ज:-

- (1) खाणपरवान्यासाठी सक्षम अधिकाऱ्याकडे **नमुना-त** मध्ये अर्ज करण्यात येईल आणि त्यामध्ये खालील तपशील अंतर्भूत असेल -
  - (क) अर्जदाराचे नाव, पत्ता, व्यवसाय, राष्ट्रीयत्व.
  - (ख) ज्या गौणखनिजासाठी परवान्याची आवश्यकता आहे, त्याचे नाव व प्रमाण.
  - (ग) ज्या जमिनीतून गौणखनिजाचे उत्खनन करावयाचे आहे त्या जमिनीचे स्थान, भूमापन क्रमांक यांसारखे वर्णन.
- (2) अर्जदाराने ज्या जमिनीतून खनिजांचे उत्खनन करण्याचे प्रस्तावित केले आहे, त्या जमिनीच्या संबंधात अधिकारांच्या नोंदी असलेल्या प्रस्तुत उताऱ्यांच्या प्रमाणित केलेल्या सत्यप्रती खाणपरवान्यासाठीच्या प्रत्येक अर्जासोबत जोडण्यात येतील.
- (3) जेथे जमीन खाजगी मालकीची असेल, तेथे जमिनीच्या भोगवटादाराचे संमतीपत्र अर्जासोबत जोडण्यात येईल.
- (4) अशा प्रत्येक अर्जावर दहा रुपयांचा न्यायालय फी मुद्रांक लावण्यात येईल.

62. अर्ज प्रक्रिया शुल्क: अर्जासोबत पुढीलप्रमाणे प्रक्रिया शुल्क भरण्यात येईल:-

- (एक) 500 ब्रास आणि त्यापेक्षा कमी प्रमाणासाठी परवाना – पाचशे रुपये
- (दोन) 501 ब्रास ते 2000 ब्रास इतक्या प्रमाणासाठी परवाना – दोन हजार रुपये
- (तीन) 2001 ब्रास ते 25000 ब्रास इतक्या प्रमाणासाठी परवाना – पाच हजार रुपये

ज्या परवान्यासाठी अर्ज केला असेल, तो परवाना देण्यास नकार दिला असेल, तर शुल्क परत केले जाणार नाही.

63. अर्जाची पोच:-

खाण परवान्यासाठी केलेल्या अर्जाची पोच, अर्ज मिळाल्यापासून तीन दिवसांच्या आत, **नमुना-थ** मध्ये देण्यात येईल आणि अशा अर्जाची नोंद **नमुना-द** मधील नोंदवहीत ठेवण्यात येईल.

64. खाण परवान्याची नोंदवही:-

सक्षम अधिकारी खाण परवान्याची नोंदवही ठेवील आणि गौणखनिजाच्या प्रत्येक प्रकारासाठी स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्यात येईल.

65. खाण परवान्यासाठीचा अर्ज निकाली काढणे:-

(एक) सक्षम अधिकारी अर्ज प्राप्त झाल्यावर, आवश्यक त्या कागदपत्रांची पडताळणी केल्यानंतर असा अर्ज मिळाल्यापासून 30 दिवसांच्या कालावधीत, त्याला योग्य वाटेल त्याप्रमाणे परवाना देईल किंवा त्यास नकार देईल.

(13) परवान्यात मंजूर केलेला खनिज माल काढून संपल्यावर, परवानाधारक परवाना सक्षम अधिकाऱ्याला परत करील आणि काढून घेण्यात आलेल्या खनिज मालाचे प्रमाण, वाहतुकीचे व ज्यांना हा माल विकण्यात आला त्या पक्षकारांचे नाव आणि त्यासाठी मिळालेली किंमत यांचे तपशील दर्शविणारे संपूर्ण विवरणपत्र सक्षम अधिकाऱ्याला सादर करील आणि सक्षम अधिकाऱ्याने छाननी करण्यासाठी मागणी केल्यानुसार कोणतेही तपशील, पुस्तके इत्यादी त्याच्याकडे सादर करील.

(14) परवानाधारक हा, परवान्यात मंजुरी दिलेल्या क्षेत्राबाहेर वाहतुकीच्या कोणत्याही साधनाने पाठवण्यात येणाऱ्या प्रत्येक खनिजासोबत वाहतूक पास **नमुना-ग** मध्ये देईल व तो पास या नियमांत विहित करण्यात आलेल्या तरतुदीनुसार असेल.

(15) प्रत्येक परवानाधारक पुढील महिन्याच्या 10 तारखेच्या आत खाणीच्या ठिकाणाहून काढण्यात आलेल्या मालाचे प्रमाण, परवानाधारकाचे नाव, खाणीच्या ठिकाणावरील विक्री किंमत यांचे मासिक विवरणपत्र **नमुना-ड** मध्ये संबंधित महसूल प्राधिकारी किंवा खाणकाम अधिकारी याच्याकडे सादर करील.

67. सर्वसाधारण शर्ती:-

- (1) खाणकाम सुरु करण्यापूर्वी आवश्यक ती सर्व सांविधिक परवानगी घेण्यात येईल.
- (2) खाणकाम केवळ दिवसा करण्यात येईल.
- (3) कोणत्याही पुलाच्या आणि/किंवा बंधान्याच्या सुरक्षा क्षेत्रात कोणतेही खाणकाम करण्यात येणार नाही.
- (4) पुरातत्वशास्त्राच्या दृष्टीने महत्त्वाच्या नैसर्गिक किंवा मानवनिर्मित ठिकाणांच्या सानिध्यात खाणकाम करण्यात येणार नाही.
- (5) प्रकल्पासाठी पाण्याची जरूरी असल्यास खाणपट्टाधारक आवश्यक त्या प्रमाणात पाणी काढण्यासाठी (भूपृष्ठावरील पाणी किंवा भूजल) सक्षम प्राधिकरणांची आवश्यक ती पूर्वपरवानगी घेईल.
- (6) जर काही सांडपाणी असेल तर, पर्यावरण व वन मंत्रालय किंवा केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळ यांनी विहित केलेल्या मानकांनुसार योग्य प्रकारे साठविण्यात येईल व त्यावर योग्य ती प्रक्रिया करण्यात येईल.
- (7) कोणत्याही वन्यजीवनाचे उल्लंघन करण्यात येणार नाही.
- (8) कोणतेही खनिज सांडू नये किंवा त्याची धूळ उडू नये यासाठी, ट्रक किंवा ट्रॅक्टर ताडपत्रीने किंवा योग्य अशा इतर साधनांने झाकून खनिज मालाची वाहतूक केली जाईल.
- (9) केंद्रीय प्रदूषण नियंत्रण मंडळाने विहित केलेल्या मर्यादेत ध्वनी प्रदूषण नियंत्रित राहण्यासाठी उपाययोजना करण्यात येतील.

प्रकरण पाच
जाहीर लिलावाद्वारे सवलत देणे

68. जाहीर लिलावाद्वारे गौणखनिजांचा विनियोग:-

- (1) पूर्वगामी तरतुदीमध्ये काहीही अंतर्भूत असले तरी, नियम 65 मध्ये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेल्या अशा शर्तीला अधीन राहून एका वर्षापेक्षा अधिक नाही अशा कोणत्याही कालावधीत नदी, नाला किंवा खाडी यांचे सीमांकित केलेले भाग आणि गौण खनिजांचे साठे, ढिगारे यांचा जाहीर लिलावाद्वारे बांधकामासारख्या आनुषंगिक कामाकरिता विनियोग करणे किंवा त्याची विक्री करणे हे सक्षम अधिकाऱ्यासाठी कायदेशीर असेल.
- (2) वरील पोटनियम (1) मध्ये तरतुद केल्याप्रमाणे लिलावाच्या अटींमध्ये, सक्षम अधिकाऱ्याला शासनाच्या पूर्व मान्यतेने भर घालता येईल किंवा त्यात सुधारण करता येईल.

69. नदीपात्रातील खोदकाम:-

- (क) नदीपात्रात वाळूउपशासाठी खोदकामपट्टे असतील तर, नदीपात्राचे विशिष्टपट्टे निश्चित करावेत आणि त्या पट्ट्यांनुसार खोदकाम परवाने किंवा पट्टा मंजूर करण्यात यावा. जेणेकरून आवश्यक त्या सुरक्षाविषयक उपाययोजना योग्य प्रकारे केल्या जातील आणि संबंधित नियामक प्राधिकरणांना त्यांचे प्रभावीपणे संनित्रण करता येईल.
- (ख) खोदकामाची खोली तीन मीटर्स किंवा पाण्याची पातळी, यांपैकी जे कमी असेल तेथपर्यंत निर्बंधित राहिल.
- (ग) कोणत्याही पुलाच्या आणि/किंवा बंधान्याच्या जवळ खाणकाम करत असताना, संरचनात्मक मापदंड, ठिकाणनिहाय घटक, प्रवाहाचा वेग इत्यादी बाबी लक्षात घेऊन प्रत्येक बाबतीत उचित सुरक्षा क्षेत्र तयार करण्यात यावे आणि अशा प्रकारे तयार केलेल्या सुरक्षा क्षेत्रात कोणतेही खोदकाम केले जाऊ नये.

70. नाला, नदी किंवा खाडी पात्रातील वाळूचा जाहीर लिलावाद्वारे विनियोग :-

लिलाव, विनियोग, इत्यादींच्या अटी व शर्ती यासंबंधातील कार्यपद्धती शासनाकडून वेळोवेळी सूचनांच्याद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात येईल.

प्रकरण सहा
गौणखनिजाचा साठा व विक्री

71. व्यापाऱ्यांसाठी लायसन:-

- (1) कोणताही खाणपरवानाधारक किंवा खाणपट्टाधारक यांच्या व्यतिरिक्त इतर कोणतीही व्यक्ती सक्षम अधिकाऱ्याची मोहोर व सही असलेल्या व्यापाऱ्याच्या लायसनखेरीज राज्यातील कोणत्याही ठिकाणी अनुसूची एक मध्ये नमूद केलेल्या कोणत्याही गौणखनिजाचा साठा, विक्री करणार नाही किंवा ते विक्रीसाठी देणार नाही.
- (2) व्यापाऱ्याच्या लायसनकरिता व त्याच्या नुतनीकरणाकरिता अर्जाचा नमुना व रीत:-
  - (क) व्यापाऱ्याच्या लायसनकरिता व नुतनीकरणाकरिता प्रत्येक अर्ज, सक्षम अधिकाऱ्याकडे **नमुना-ध** मध्ये करण्यात येईल,
  - (ख) अशा प्रत्येक अर्जासोबत पुढील बाबी जोडण्यात येतील:-
    - (एक) विभागाच्या जमा लेखाशीर्षात एक हजार रुपये इतक्या रकमेचा भरणा केलेले राज्य शासनाच्या कोषागाराचे चलन,
    - (दोन) विक्री भांडार आणि/अथवा कार्यालयाचे अचूक स्थानदर्शविणारा स्थान निश्चयन नकाशा.
  - (ग) व्यापारी लायसनचे नुतनीकरण करण्यासाठीचा प्रत्येक अर्ज, लायसनची मुदत संपण्यापूर्वी किमान तीस दिवस अगोदर करण्यात येईल. अशा अर्जासोबत रुपये एक हजार इतकी अर्जाची फी देण्यात येईल.
- (3) लायसनचा नमुना आणि तपशील:
  - (क) व्यापारी लायसन देण्यासाठी किंवा त्याच्या नुतनीकरणासाठी अर्ज मिळाल्यानंतर, सक्षम अधिकाऱ्याला त्याला योग्य वाटले अशी चौकशी केल्यानंतर **नमुना-न** मध्ये लायसन देईल किंवा त्याचे नूतनीकरण करील किंवा लायसन देण्यास किंवा नूतनीकरण करण्यास नकार देईल,
  - (ख) पोटनियम (1) अन्वये दिलेले प्रत्येक लायसन, अधिनियम व या नियमांच्या तरतुदीन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात येईल अशा शर्तीच्या व निर्बंधाच्या अधिन असेल.
  - (ग) पोटनियम (1) अन्वये दिलेल्या प्रत्येक परवान्यामध्ये, व्यापाऱ्याने विक्री करण्यासाठी प्राधिकृत केलेल्या किंवा विक्री करण्यासाठी द्यावयाच्या गौण खनिजाचे व त्याच्या प्रकाराचे नाव आणि ज्या ठिकाणी गौणखनिज विक्रीसाठी साठविले आहे त्या ठिकाणाचा तपशील दर्शविलेला असेल.
  - (घ) उत्खनन केलेला खनिज माल, मग तो - वापरासाठी असो किंवा टाकाऊ असो - त्याचा राखीव, संरक्षित किंवा निश्चित केलेल्या वन जमिनीच्या लगत कोणतीही असल्यास, साठा किंवा ढीग केला जाणार नाही किंवा तो साठवून ठेवला जाणार नाही.

72. लायसन देणे किंवा लायसन देण्यास नकार:-

- नियम 71 (3) (क) अन्वये व्यापाऱ्याला लायसन देताना किंवा ते देण्यास नकार देताना सक्षम अधिकारी खालील बाबी लक्षात घेईल:-
- (क) कोणत्याही सहकारी संस्थेची मालकी असलेल्या गौणखनिजाचे विक्री भांडार,
  - (ख) त्या क्षेत्रात गौणखनिजे विकणाऱ्या लायसनधारक व्यापाऱ्यांची संख्या,
  - (ग) विक्रीसाठी आवश्यक असलेल्या प्रकारातील गौणखनिजाची उपलब्धता,
  - (घ) गौणखनिजासाठी सर्वसाधारण मागणी.

73. लायसन प्रदर्शित करणे:-

प्रत्येक व्यापारी नियम 71 अन्वये त्याला दिलेले लायसन जनतेसाठी खुल्या असलेल्या जागेत दिसेल अशा ठिकाणी लावील.

74. तपासणीसाठी उत्पादन व विक्रीचा अभिलेख ठेवणे:-

व्यापारी हा, त्याने खरेदी व विक्री केलेल्या प्रत्येक गौण खनिजाचा सर्व अभिलेख, खरेदीचा स्रोत व प्रमाण आणि ज्यांना ते विकले असेल त्या व्यक्तींचे तपशील दर्शवून **नमुना-प** मध्ये आणि संग्रह नोंदवही **नमुना-फ** मध्ये आणि सक्षम अधिकाऱ्याकडून विनिर्दिष्ट करण्यात येतील असे सर्व अभिलेख, कोणतेही असल्यास, ठेवील आणि असे अभिलेख, सक्षम अधिकारी, जिल्हा खनिकर्म अधिकारी किंवा सक्षम प्राधिकऱ्याकडून याबाबतीत प्राधिकृत करण्यात येईल असा इतर कोणताही अधिकारी यांच्या तपासणीसाठी खुले असतील.

व्यापारी, केवळ पट्टेधारकाकडून किंवा परवानाधारकाकडून खनिजमालाची खरेदी करील व खनिजमालाचा पुरवठा करण्यासाठी त्यांच्याकडून वाहतूक पास घेईल आणि तो पास जवळ ठेवील, तसेच सक्षम अधिकाऱ्याने त्याची मागणी केल्यावर तो पास सादर करील तो, अशा व्यवहारांची एक नोंदवही देखील ठेवील.

प्रकरण नऊ
पुनरीक्षण व पुनर्विलोकन

84. अभिलेख आणि कार्यवाहीची कागदपत्रे मागविणे व त्यांची तपासणी करणे यासंबंधीचा राज्य शासनाचा अधिकार:-

शासनास कोणत्याही सक्षम प्राधिकाऱ्याने अथवा अन्य कोणत्याही संबंधित अधिकाऱ्याने केलेल्या कोणत्याही चौकशीसंबंधात किंवा कार्यवाहीसंबंधात त्या अधिकाऱ्याने दिलेल्या कोणत्याही निर्णयाच्या वैधतेबाबत अथवा औचित्याबाबत किंवा त्याच्या कार्यवाहीच्या नियमिततेबाबत शासनाची खात्री करून घेण्याच्या प्रयोजनार्थ, अशा चौकशीचा किंवा कार्यवाहीचा अभिलेख मागविता येईल आणि त्याची तपासणी करता येईल :

परंतु, शासन, खाजगी व्यक्तींमधील कोणत्याही अधिकाऱ्याच्या प्रश्नास बाधक ठरणाऱ्या आदेशाबाबत, त्या पक्षकाराला किंवा पक्षकारांना आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याखेरीज त्या आदेशाचे पुनरीक्षण करणार नाही किंवा तो फिरवणार नाही.

(1) शासनास किंवा सक्षम अधिकाऱ्यास, एक तर स्वतः होऊन किंवा कोणत्याही हितसंबंधित पक्षकाराच्या अर्जावरून, त्याने अथवा त्याच्या पूर्वपदाधिकाऱ्याने दिलेल्या कोणत्याही आदेशाचे आणि त्यासंदर्भातील आदेशांचे त्यास योग्य वाटेल अशाप्रकारे पुनरीक्षण करता येईल :

परंतु,

(एक) पक्षकारांना आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याखेरीज कोणत्याही आदेशाचे पुनरीक्षण केले जाणार नाही;

(दोन) ज्या आदेशावर अपील दाखल करण्यात आले असेल त्या आदेशाचे, अपिलावरील निर्णय होईपर्यंत, पुनर्विलोकन करण्यात येणार नाही,

(2) पुढील कारणांव्यतिरिक्त अन्य बाबतीत आदेशाचे पुनर्विलोकन करण्यात येणार नाही :-

(एक) नवीन व महत्वाची बाब अथवा पुरावा सापडणे;

(दोन) अभिलेख पाहता दिसून आलेली कोणतीही चूक वा दोष;

(तीन) अन्य कोणतेही पुरेसे कारण.

(3) अपिलाशी संबंधित असलेल्या आदेशाचे कोणत्याही बाबतीत सक्षम अधिकाऱ्याकडून किंवा संबंधित कोणत्याही अधिकाऱ्याकडून पुनर्विलोकन केले जाणार नाही.

(4) पुनर्विलोकनामध्ये दिलेल्या आदेशाचे कोणत्याही कारणाने पुनर्विलोकन केले जाणार नाही.

प्रकरण दहा
संकीर्ण

(85) शासनाचा अधिकार:-

खाणपट्ट्यातील कोणत्याही अटी व अथवा शर्तीबाबतीत किंवा खाणीशी संबंधित कोणत्याही बाबतीत किंवा पट्ट्यामध्ये विनिर्दिष्ट केलेल्या गौण खनिजांच्या बाबतीत कोणताही विवाद किंवा प्रश्न उपस्थित झाल्यास, राज्य शासनाचा निर्णय अंतिम असेल आणि तो पट्टेदारांवर बंधनकारक असेल:

परंतु, पट्टेदारांना आपले म्हणणे मांडण्याची वाजवी संधी दिल्याखेरीज राज्य शासन हा अधिकार वापरणार नाही.

परंतु आणखी असे की, पट्ट्यांमध्ये तशा आशयाची शर्त समाविष्ट करण्यात येईल.

(86) नूतनीकरणासंबंधात हे नियम लागू होणे-

हे नियम अंमलात येण्यापूर्वी खाणपट्टा किंवा, देण्यात आलेली गौणखनिजांच्या अथवा खनिजांच्या खाणीसाठीची सवलत याचे, अशा प्रारंभानंतर नूतनीकरण करण्यात आले तर, अशा प्रारंभानंतर मंजूर केलेल्या, खाणपट्ट्याच्या नूतनीकरणासंबंधात हे नियम लागू होतील.

(87) विवक्षित बाबतीत गौण खनिज सवलतीची विधिअग्राह्यता:-

एखाद्या क्षेत्राकरीता खाणपट्टा या अगोदरच मंजूर करण्यात आला असूनही त्या क्षेत्रासाठी सक्षम अधिकाऱ्याने खाण परवाना मंजूर केल्यास ते निष्पादित होणार नाही आणि दुसऱ्या सक्षम अधिकाऱ्याकडून खाणकामे सुरु करू दिली जाणार नाहीत जरी असा परवाना त्याच सक्षम अधिकाऱ्याने दिला असला तरी तो अवैध ठरेल आणि त्यानुसार काम करण्यास मूभा दिली जाणार नाही आणि अशा बाबतीत ज्या सक्षम

(८) वर्षभरात पूर्ण केलेले पूर्वेक्षणाचे काम

(अ) भूशास्त्रीय मापन: क्षेत्र (हेक्टरमध्ये) प्रमाण:

(ब) खोदाई

(एक) खड्ड्यांची संख्या

(दोन) ग्रीडचे स्वरूप

(तीन) खोली (मीटर)

सरासरी

कमाल

किमान

(क) खंदक खोदणे

(एक) खंदकांची संख्या (अंतरासह)

(दोन) लांबी (मीटर) सरासरी:

कमाल:

किमान:

(ड) नमुन्यांची संख्या व आकार :

(ई) वेंधन करणे

(एक) वर्षभरात पूर्ण केलेली वेंधन/छिद्रांची संख्या (कोडच्या आकारासह):

(दोन) चालू असलेल्या वेंधन/छिद्रांची संख्या:

(तीन) एकूण वार्षिक वेंधन (मीटर)

वेंधन यंत्राचा तपशील

प्रकार : बनावट क्षमता: वेधनांची संख्या

(फ) परिक्षण केलेल्या नमुन्यांचा तपशील

(एक) परिक्षण केलेल्या नमुन्याची संख्या

(दोन) पूर्ण अहवाल

(बाजारातील आवश्यकतेनुसार उपयुक्ततेचे परिक्षण)

ठिकाण :

स्वाक्षरी :

दिनांक :

पूर्ण नांव :

पदनाम :

टिप : आतापर्यंत हाती घेतलेल्या पूर्वेक्षण कार्याचे वर्णन करणारा भूशास्त्रीय अहवाल कृपया जोडावा व त्यासोबत सांधे, तडे, घड्या, दोष, कण आकार, पोत इत्यादी. असा संरचनात्मक तपशील दर्शविणारे आणि तसेच (क) वेंधन/छिद्रे (ख) खड्डे (ग) खंदक (घ) नमुनास्थिती इत्यादी स्थान दर्शविणारे तपशीलवार भूशास्त्रीय नकाशे व खंड जोडावेत. या अहवालात, क्षेत्राच्या भूशास्त्रीय अभ्यासाच्या परिणामी आखण्यात आलेले अनुमान आणि विंधण छिद्राचा गाभा, खड्डा, खंदक, गौण खनिजाची उकल यांचा आणि बाजाराच्या आवश्यकतेनुसार खनिजाचा दर्जा व उपयुक्तता दर्शवणाऱ्या निदान दोन प्रतिनिधिक नमुन्यांच्या संपूर्ण अहवाल याचा अंतर्भाव असेल.

नमुना – ख
(नियम 11 (1) पहा)
खाणभाडेपट्ट्याकरिता अर्ज

रु. 20 किंमतीचे कोर्ट फी स्टॅम्प

प्राप्त :-

-----येथे (ठिकाण)

-----येथे (दिनांक)

(प्रापक अहिकाऱ्याची किंवा या प्रयोजनाकरिता प्राधिकृत करण्यात आलेल्या अहिकाऱ्याची आद्याक्षरे)

(पदनाम)

दिनांक: / /2013

प्रति,

सक्षम अधिकारी (पदनाम)

-----येथे (ठिकाण)

महोदय,

- 1) मी/आम्ही विनंती करतो की, महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, 2013 अन्वये मला/आम्हांला खाणभाडेपट्टा मंजूर करावा.
- 2) या अर्जासोबत रक्कम रु..... (अक्षरी.....) एवढी रक्कम कोषागार..... चलन क्र..... दिनांक.....द्वारे फी म्हणून भरण्यात येत आहे.
- 3) (एक) अर्जदाराचे नांव व संपूर्ण पत्ता :
(स्थानिक तसेच कायमस्वरूपी वास्तव्याचा पत्ता,
दूरध्वनी क्रमांक, फॅक्स क्रमांक व ई-मेलचा पत्ता)
(दोन) अर्जदाराची वर्गवारी-

खाजगी /वैयक्तिक/खाजगी कंपनी/सार्वजनिक कंपनी/ भागीदारी संस्था किंवा संघ.

(तीन) अर्जदार,-

(अ) स्वतः असल्यास त्याचे राष्ट्रीयत्व.....

(ब) खाजगी कंपनी असल्यास नोंदणीचे ठिकाण, नोंदणी क्रमांक व दिनांक यासह कंपनीच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व.

(क) सार्वजनिक कंपनी असल्यास संचालकाचे राष्ट्रीयत्व,विधीद्वारे संस्थापन केल्याच्या ठिकाणासह भारतीय नागरिकाद्वारे धारण केलेल्या भागभांडवलाची टक्केवारी.

(ड) भागीदारी संस्था किंवा संघ असल्यास,भागीदारी संस्थेच्या सर्व भागीदारांचे राष्ट्रीयत्व अथवा संघाच्या सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व:-

(चार) अर्जदाराचा व्यवसाय किंवा व्यवसायाचे स्वरूप:-

(पाच) ज्या गौण खनिजासाठी किंवा खनिजांसाठी अर्जदाराला खाणकाम करावयाचे आहे ते गौण खनिज किंवा खनिजे:-

(सहा) उत्खनन केलेल्या गौणखनिजाचा वापर ज्या प्रयोजनाकरिता करावयाचा आहे ते प्रयोजन:-

(खनिजाचा अंतिम वापरही विनिर्दिष्ट करावा)

(सात) ज्या कालावधीसाठी दगडखाण भाडेपट्ट्याची आवश्यकता आहे तो कालावधी:-

(आठ) ज्या क्षेत्रासंबंधात दगडखाण भाडेपट्टा मंजूर केला आहे, त्याचा तपशील:-

(अ) क्षेत्र (हेक्टरमध्ये) :

भूमापन/खसारा/गट क्रमांक.

गाव (पिनकोडसह):

जिल्हा:

(ब) उपयोजित क्षेत्राचे वर्णन करणारा शक्य असेल तेथवर ज्यासाठी खाण भाडेपट्टा आवश्यक आहे त्या संबंधातील जमिनीची स्थिती, सीमा व क्षेत्र अचूकपणे दर्शविणारा दोन प्रतीतील नकाशा किंवा आराखडा (उपयोजित क्षेत्राच्या परीघालगत असलेला भूमापन क्रमांक) (उपयोजित क्षेत्राच्या परिघालगतचे स.नं.सुद्धा दाखवावे):-

(नऊ) वैधतेचा क्रमांक व दिनांक

खनिजाचे स्वामित्वधन निपटारा प्रमाणपत्र-महसुली थकबाकी किंवा शपथबद्धमालमत्ता-राज्यात कोठेही कोणताही भाडेपट्टा धारण न केल्यासंबंधातील शपथपत्र-

(दहा) ज्याकरिता अर्जदार किंवा त्यांच्याशी संयुक्त हितसंबंध असलेली कोणतीही व्यक्ती.----

(अ) खाणकामाअधीन पट्टा/पट्टे/परवाना/परवाने अगोदरच धारण केला आहे/ केले आहेत:-

(ब) अगोदरच अर्ज केला आहे/आहेत परंतु आतापर्यंत मंजूर केले नाहीत/नाकारले आहेत:-

(क) या अर्जाशिवाय एकाच वेळी अर्ज करीत आहे/ करीत आहोत, -त्या राज्यशासनाच्या अधिकारक्षेत्रातील खनिजनिहाय क्षेत्राचा तपशील.

(अकरा) संयुक्त हितसंबंधाचे स्वरूप कोणतेही असल्यास:-

(बारा) अर्जदाराचा वित्तीयस्रोत (विहित केल्याप्रमाणे पतदारी प्रमाणपत्र/बँक हमी):-

(क) पॅन(PAN)कार्डाची प्रत :-

(ख) टीन (TIN) कार्डाची प्रत:-

(ग) मागील वर्षाचे प्राप्तीकर विवरणपत्र:-

(तेरा) उपयोजित क्षेत्राशी संबंधित अधिकारांच्या अभिलेखांच्या संबंधित उताऱ्याच्या प्रमाणित सत्यप्रती.

(चौदा) अर्जदार जो तपशील सादर करण्यासाठी इच्छुक असेल तो अन्य कोणताही तपशील :-

मी/आम्ही याद्वारे असे घोषित करतो की, वर दिलेले तपशील बरोबर आहेत आणि मी/आम्ही अचूक नकाशे व सुरक्षित ठेवी इत्यादीसह कोणत्याही अन्य तपशिलाची आपणाकडून जसजशी मागणी करण्यात येईल तसतसा तो सादर करण्यास तयार आहे/आहोत.

ठिकाण :

आपला विश्वासू

दिनांक :

(अर्जदाराची स्वाक्षरी)

टिपणी- जर अर्जावर अर्जदाराच्या प्राधिकृत अभिकर्त्याने स्वाक्षरी केली असेल तर, या अर्जासोबत मुखत्यारनाम्याची प्रमाणित सत्यप्रत जोडण्यात यावी.

नमुना -ग
(नियम 11 (3) पहा)
भाडे पट्ट्याचे नुतनीकरण करण्यासाठी अर्ज.

प्रति,

मा.जिल्हाधिकारी,
.....जिल्हा.

महोदय,

मी/आम्ही पुढील नियमान्वये माझ्या/आमच्या खाणकाम भाडेपट्ट्याचे नुतनीकरण करण्यासाठी विनंती करीत आहे/ आहोत.

1. महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, 2013.
2. या अर्जासोबत रु.100/- (रुपये शंभर मात्र) चलन क्रमांक.....
दिनांक / /20.... द्वारे जमा करीत आहे.
3. आवश्यक ते तपशील पुढे दिले आहेत:-

(एक) अर्जदाराचे नाव व संपूर्ण पत्ता :-
(तात्पुरता तसेच कायमचा पत्ता, दूरध्वनी क्रमांक,
फॅक्स क्रमांक. व ई-मेल पत्त्यासह देण्यात यावा).

(दोन) अर्जदार खाजगी व्यक्ती/खाजगी कंपनी/सार्वजनिक कंपनी/संस्था किंवा संघ आहे काय (याच्या पुष्टी दस्तऐवजांची सत्य प्रत जोडावी).

(तीन) अर्जदार:-

क) एक व्यक्ती असल्यास त्याचे राष्ट्रीयत्व :-

ख) खाजगी कंपनी असेल त्याबाबतीत कंपनीच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व व कंपनीची नोंदणी केल्याचे ठिकाण आणि नोंदणी क्रमांक व दिनांक:

(ग) सार्वजनिक कंपनी असेल त्याबाबतीत संचालकाचे राष्ट्रीयत्व विधीसंस्थापनाच्या ठिकाणासह भारतीय नागरीकाद्वारे धारण केलेल्या भाग भांडवलाची टक्केवारी:-

घ) संस्था किंवा संघ असेल त्याबाबतीत भागीदार संस्थेच्या सर्व भागीदारांचे किंवा संघाच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व

(चार) अर्जदाराचा व्यवसाय किंवा व्यवसायाचे स्वरूप:-

(पाच) खाणकामाच्या थकबाकी प्रदानाच्या वैध निपटारा प्रमाणपत्राचा क्रमांक व दिनांक:-

(सहा) (क) ज्या खाणपट्ट्याचे नुतनीकरण करण्यास इच्छूक असाल त्या खाणपट्ट्याच्या क्षेत्राचा तपशील:-

(ख) याअगोदर नुतनीकरण मंजूर केले असल्यास त्याचा तपशील असल्यास :-

(सात) खाणपट्ट्याच्या नुतनीकरणासाठी ज्या कालावधीची आवश्यकता आहे तो कालावधी:-

(आठ) संपूर्ण भाडेपट्टा धारण क्षेत्रासाठी किंवा त्याच्या भागासाठी नुतनीकरण करण्याचा अर्ज केला आहे किंवा कसे,

(नऊ) भाडेपट्टा धारण क्षेत्राच्या काही भागासाठी नुतनीकरणाचा अर्ज केला असेल त्याबाबतीत:-

अ) ज्या क्षेत्राच्या नुतनीकरणासाठी अर्ज केला आहे ते क्षेत्र (हेक्टरमध्ये)

- (शक्य असेल तेथवर, नेमकेपणाने अर्जदाराने गणन करावयाचे)

ब) ज्या क्षेत्राकरिता नुतनीकरणासाठी अर्ज केला आहे त्या क्षेत्राचे वर्णन, हे वर्णन क्षेत्राचे सीमांकन करण्यासाठी पुरेसे असावे. व त्यासोबत भूमापन/खसरा क्रमांक/गट क्रमांक दर्शवणाऱ्या नुतनीकरणाअधीन अर्ज केलेल्या जमिनीच्या नकाशाची दुसरी प्रत (आधीच धारण केले आहे परंतु नुतनीकरणासाठी अर्ज केला नाही त्याचा भूमापन/क्रमांक/ गटक्रमांकही अचुकपणे दर्शवावा.

(दहा) उत्खनन केलेले गौण खनिज ज्या प्रयोजनासाठी वापरावयाचे आहे ते प्रयोजन (अंतिम वापरही विनिर्दिष्ट करावा):

(अकरा) अर्जदार जो अन्य तपशील सादर करण्यासाठी इच्छुक असेल असा कोणताही अन्य तपशील:-

मी/आम्ही येथे असे घोषित करतो की, वर सादर केलेला संपूर्ण तपशील बरोबर आहे आणि मी/आम्ही भाडेपट्ट्याचे नुतनीकरण मंजूर करण्यापूर्वी आपणांस आवश्यक असेल त्याप्रमाणे अचूक नकाशांसह कोणताही अन्य तपशील सादर करण्यास तयार आहे/आहोत.

ठिकाण :-

आपला विश्वासू,

दिनांक :-

अर्जदाराची स्वाक्षरी व पदनाम.

टीप:- जर अर्जावर अर्जदाराच्या प्राधिकृत अभिकर्त्याने स्वाक्षरी केली असेल तर, मुखत्यारनाम्याची साक्षांकित सत्य प्रत जोडण्यात यावी.

नमुना - घ
(नियम 13 (4) पहा)
खानपट्ट्याच्या अर्जाची पोचपावती

अनुक्रमांक

दिनांक

श्री.....यांच्याकडून दिनांक .....रोजी.....या खनिजासाठी
..... गाव..... जिल्हा..... हेक्टर जमिनीकरता खानपट्ट्यासाठी/खानपट्ट्याच्या नुतनीकरणासाठी पुढील
जोडपत्रांसह अर्ज प्राप्त झाला.

ठिकाण :-

प्रापक अधिकाऱ्याची स्वाक्षरी व पदनाम.

दिनांक :-

नमुना- ड

(नियम 14 (3) पहा)

खाणपट्ट्याचा करारनामा

हा करारनामा एकपक्षी कार्यकारी अधिकार वापरणारे महाराष्ट्राचे राज्यपाल (ज्यांना यापुढे शासन असे संबोधण्यात आले असून या संज्ञेत संदर्भ विरोधी नसेल तर त्यांच्या पदाचे उत्तराधिकारी आणि अभिहस्तांकित्ती यांचा समावेश होईल असे समजण्यात यावे.)

आणि

दुसऱ्यापक्षी

जेव्हा भाडेपट्टा हा एका व्यक्तीचा असेल)

- (1) श्री/श्रीमती.....व्यक्तीचे नाव.....
 .....(पत्ता व व्यवसाय) (ज्यांना यापुढे पट्टेदार असे संबोधण्यात आले असून या संज्ञेत संदर्भाविरोधी नसेल तर त्यांचे वारस, मृत्यूपत्र व्यवस्थापक, प्रशासक, प्रतिनिधी आणि परवानगी दिलेले अभिहस्तांकित्ती यांचा समावेश होईल असे समजण्यात यावे.)
 किंवा
 (* जेव्हा पट्टेदार एकापेक्षा अधिक व्यक्ती असतील)

- (1) व्यक्तीचे नाव.....पत्ता व व्यवसाय.....
 (2) व्यक्तीचे नाव .....पत्ता व व्यवसाय.....
 (3) व्यक्तीचे नाव .....पत्ता व व्यवसाय.....
 .....

(ज्यांना यापुढे पट्टेदार असे सामूहिकरीत्या संबोधण्यात आले आहे. या संज्ञेत संदर्भ विरोधी नसेल तर यात त्यांचे वारस, प्रशासक, वारस प्रतिनिधी, किंवा मृत्यूपत्र व्यवस्थापक, प्रशासक, प्रतिनिधी आणि त्यांचे परवानगी दिलेले अभिहस्तांकित्ती यांचा समावेश होईल असे समजण्यात यावे) किंवा .....(संस्था किंवा व्यवसाय संघाचा पत्ता) येथे.....अन्वये नोंदणीकृत केलेले (ज्या अधिनियमान्वये नोंदणीकृत करण्यात आले तो अधिनियम) व .....येथे नोंदणीकृत कार्यालय असलेले भागीदारीत व्यवसाय करणारे सर्वजण.

- 1) व्यक्तीचे नाव.....पत्ता व व्यवसाय.....
 2) व्यक्तीचे नाव .....पत्ता व व्यवसाय.....
 3) व्यक्तीचे नाव .....पत्ता व व्यवसाय.....

ज्यांना यापुढे 'पट्टेदार' असे संबोधण्यात आले असून या संज्ञेत संदर्भ विरोधी नसेल तर उक्त संस्थेचे सर्व भागीदार, यांचे प्रतिनिधी, मृत्यूपत्र व्यवस्थापक, प्रशासक व परवागानी दिलेले अभिहस्तांकित्ती यांचा समावेश असेल असे समजण्यात यावे.

- 4) कंपनीचे नाव.....

या कंपनीची.....(ज्या अधिनियमान्वये संस्थापन झाले आहे तो अधिनियम) नोंदणी झाली आहे व तिचे नोंदणीकृत कार्यालय.....(पत्ता) येथे आहे (ज्यांना यापुढे पट्टेदार असे संबोधण्यात आले असून या संज्ञेत

संदर्भाविरोधी नसेल तर यात त्याचा उत्तराधिकारी व परवानगी दिलेला अभिहस्तांकित यांचा समावेश असेल असे समजण्यात यावे) यांच्यामध्ये.....20.....रोजी करण्यात आला आहे.

ज्याअर्थी पट्टेदाराने किंवा पट्टेदारांनी यात याखालील लिखित अनुसूचीच्या भाग-एक मध्ये वर्णन केलेल्या जमिनीच्या संबंधात.....(प्रयोजनासाठी खाणभाडेपट्टा मंजूर करण्याकरता महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास व विनियमन) नियम, 2013 (यात पुढे 'उक्त नियम' असे संबोधण्यात आले आहे) अनुसार ..... (पदनाम) यासंबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे अर्ज केला आहे किंवा केले आहेत आणि त्याअर्थी सक्षम प्राधिकाऱ्याने उक्त नियमांन्वये दिलेल्या आपल्या दिनांक.....च्या आदेशाद्वारे यात नमूद केलेल्या अटी व शर्तीच्या अधीन खाण भाडेपट्टा देण्यासाठी पट्टेदाराचा किंवा पट्टेदारांचे उक्त अर्ज मंजूर केला आहे किंवा केले आहेत ;

आणि ज्याअर्थी, पट्टेदाराने किंवा पट्टेदारांनी तालुका निरीक्षक, भूमि अभिलेख यांच्याकडून खाणकाम, भाडेपट्टा यथोचितरीत्या सीमांकित करून घेण्याची व्यवस्था केली आहे आणि तालुका निरीक्षक, भूमि अभिलेख यांनी यथोचितरीत्या प्रमाणित केलेला नकाशा अनुसूचीचा भाग एक मधील खाणकाम भाडेपट्ट्याच्या निष्पादनासाठी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सादर केला आहे ;

आणि ज्याअर्थी, या अभिलेखाच्या निष्पादनाच्या वेळी पट्टेदाराने सक्षम प्राधिकाऱ्याचे समाधान होईपर्यंत भाडेपट्टा क्षेत्राची पुनःस्थापना आणि पुनःप्रापण करण्याच्या प्रयोजनासाठी प्रति हेक्टर किंवा त्याच्या भागासाठी रु. 50,000/- या दराने गणना केलेले रक्कम रुपये..... अनामत ठेव म्हणून सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे रोखीने भरली आहे.

त्याअर्थी, हा करारनामा पुढील गोष्टीस साक्षी आहे की या अभिलेखाद्वारे व अभिलेखामधील अटी याखालील लेखी अनुसूचीद्वारे व अनुसूचीमधील भाडे व स्वामित्वधन संविधा आणि करारनामे राखून ठेवण्यात आले आहेत आणि त्यात पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांच्यावतीने चुकत्या करावयाच्या, पालन करावयाच्या आणि पार पाडावयाच्या बाबी अंतर्भूत करण्यात आल्या असून त्यास राज्य शासनाने याद्वारे मान्यता दिली आहे व पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांना भाडेपट्ट्याने दिल्या आहेत. उक्त अनुसूचीच्या भाग-तीन मध्ये नमूद केली आहेत ती स्वातंत्र्ये, अधिकार आणि विशेषाधिकार वापरताना व उपभोगताना असलेले निर्बंध व शर्ती यास अधीन राहून उक्त अनुसूचीच्या भाग-दोन मध्ये जे यासोबत नमूद केलेले आहे त्या संबंधात वापरावयाचे किंवा उपभोगावायाचे स्वातंत्र्य, अधिकार आणि विशेष अधिकार यासह उक्त अनुसूचीच्या भाग-एक मध्ये ज्यांचा निर्देश करण्यात आला आहे व ज्या जमिनीत व जमिनीअधीन खोदलेल्या किंवा खोदण्याच्या अवस्थेत स्थित आहेत त्या सर्व दगडखाणी, खाणीचे स्तर किंवा व्हिनस स्कॅम व थर (येथे गौण खनिज किंवा खनिजे नमूद करावीत) (यानंतर आणि अनुसूचीमध्ये.....उक्त खनिजे म्हणून निर्दिष्ट करण्यात आली आहेत) वगळण्यात आले आहेत आणि याद्वारे दिलेल्या जागा धारण करण्यासाठी उक्त अनुसूचीच्या भाग-चार मध्ये नमूद केलेले स्वातंत्र्य, अधिकार व विशेषाधिकार राज्य शासनाने भाडेपट्ट्याने देताना राखून ठेवले आहेत आणि पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांना दिनांक .....20.....पासून .....वर्ष इतक्या कालावधीसाठी भाडेपट्ट्याने दिल्या आहेत. म्हणून, उक्त अनुसूचीच्या भाग-सहा मध्ये अंतर्भूत केलेल्या तरतुदीच्या अधीन त्यात विनिर्दिष्ट केलेल्या संबंधित वेळी उक्त अनुसूचीच्या भाग-पाच मध्ये नमूद केलेले निरनिराळे भाडे व स्वामित्वधन राज्य शासनाला पुढील आगामी उत्पन्न म्हणून प्रदान करावे आणि पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार याद्वारे उक्त अनुसूचीच्या भाग-सात मध्ये स्पष्ट केले आहे. त्याप्रमाणे राज्य शासनाशी ठराव करीत आहे आणि राज्य शासन याद्वारे उक्त अनुसूचीच्या भाग-आठ मध्ये स्पष्ट केले आहे. त्याप्रमाणे पट्टेदारांशी किंवा पट्टेदारांशी याद्वारे ठराव करीत आहे आणि याद्वारे उक्त अनुसूचीच्या भाग-नऊ मध्ये स्पष्ट केल्याप्रमाणे दोन्ही पक्ष परस्पर संमतीने हे मान्य करीत आहेत.

अनुसूची-एक

भाग-एक

खाणपट्ट्याचे क्षेत्र

- खाणपट्ट्याचे स्थान व क्षेत्र.

उप जिल्हा..... आणि जिल्हा.....

या नोंदणी जिल्ह्यातील.....यातील

(महल/तालुका).....येथे (गाव/नगर) (क्षेत्राचा किंवा क्षेत्रांचा तपशील) स्थित असलेल्या भारत देशातील सर्व भूभागाचे भूमापन क्रमांक/एफ.एस.क्रमांक/वन खंड क्रमांक हे.....असे आहेत. यात समावेश असलेले क्षेत्र ..... इतके आहे, किंवा यासोबत जोडलेल्या आणि त्यात रंगवलेल्या नकाशावर रेखाटण्यात आले आहे आणि पुढील प्रमाणे बद्ध करण्यात आले आहे.

उत्तरेकडे.....

दक्षिणेकडे.....

पूर्वेकडे.....

पश्चिमेकडे.....

यात यापुढे ज्याचा उक्त जमिनी असा निर्देश करण्यात आला आहे.

भाग-दोन

भाग-तीन मधील निर्बंध आणि शर्ती यांच्या अधीन राहून पट्टेदाराने किंवा पट्टेदारांनी वापरावयाचे आणि उपभोगावयाचे स्वातंत्र्य, अधिकार आणि विशेषाधिकार खाणपट्टा क्षेत्रामध्ये जाणे आणि खनिजे मिळवण्याकरिता शोध घेणे इत्यादी ;

1. सदर क्षेत्रासाठी दिलेल्या मुदतीतील स्वातंत्र्य आणि अधिकार यांत, याद्वारे उक्त जमिनीवर प्रवेश करणे आणि खाणीचा/ दगडखाणीचा शोध घेणे, विंधन करणे, खणणे, वेंधन करणे, चाळणे, काम करणे, उक्त गौण खनिजांवर संस्करण करणे, त्यांवर प्रक्रिया करणे, त्यांचे रुपांतर करणे, वाहून नेणे आणि त्यांची विल्हेवाट लावणे, यांचा समावेश आहे.
2. या भागात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनांकरिता किंवा कोणत्याही प्रयोजनांच्या संबंधात असलेले स्वातंत्र्य व अधिकार यांत, कोणतेही पीट्स (खड्डे), शाफ्ट (दांडे), इनक्लाईन, ड्रीफ्ट (त्रवाह), लेव्हल (पातळ्या), वॉटरवे (जलमार्ग) आणि इतर बांधकामे बुजवणे, वाहून नेणे, तयार करणे, परिरक्षित करणे आणि त्यांचा वापर करणे यांचा समावेश आहे.
3. या भागात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनांकरिता किंवा कोणत्याही प्रयोजनांच्या संबंधात असलेले स्वातंत्र्य व अधिकार यांत, कोणतीही इंजिने, यंत्रसामग्री संयंत्र, ट्रेसिंग फ्लॉवर्स भट्ट्या, कोक लहान भट्ट्या, कार्यशाळा, भांडार गृहे, बंगले, गोदामे, छपरी आणि इतर संरचना यांची उभारणी, बांधकाम करणे, त्यांचे परिरक्षण करणे आणि त्यांचा उक्त जमिनीवर किंवा जमिनीखाली वापर करणे, यांचा समावेश आहे.
4. या भागात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनांकरिता किंवा कोणत्याही प्रयोजनांच्या संबंधात असलेले स्वातंत्र्य व अधिकार यांत उक्त जमिनीतून किंवा उक्त जमिनीवरून कोणताही ट्राममार्ग, लोहमार्ग, रस्ते किंवा इतर मार्ग तयार करणे आणि त्यांचा वापर करणे, परिरक्षण करणे आणि त्यावरून घोडे, गुरेढोरे, मालडबे, लोहमार्गचलित किंवा इतर वाहने यांनी जाणे व परत येणे (उक्त जमिनीतील किंवा जमिनीवरील कोणत्याही विद्यमान ट्राममार्ग, लोहमार्ग, रस्ते किंवा इतर मार्ग यावरून) किंवा मान्य करण्यात येतील अशा अटी/शर्ती यांचा समावेश आहे.
5. या भागात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनांकरिता किंवा कोणत्याही प्रयोजनांच्या संबंधात असलेले स्वातंत्र्य व अधिकार यांत, खाणकाम करणे व गौणखनिजे मिळवणे आणि त्यांचा वापर करणे व अशा विटा किंवा फरश्या यांचा वापर करणे परंतु अशा कोणत्याही सामग्रीची विक्री न करणे, यांचा समावेश आहे.
6. या भागात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनांकरिता किंवा कोणत्याही प्रयोजनांच्या संबंधात असलेले परंतु कोणत्याही विद्यमान किंवा भविष्यकालीन खाणपट्ट्यांच्या हक्कांच्या अधीन आणि.....जिल्हाच्या जिल्हाधिकार्यांच्या लेखी परवानगीसह (यापुढे जिल्हाधिकारी असे संबोधले असून या संज्ञेत त्याकरिता राज्य शासनाद्वारे प्राधिकृत करण्यात आलेला इतर कोणताही अधिकारी याचा समावेश होईल) स्वातंत्र्य व अधिकार यांत कोणतेही ओढा, जलप्रवाह, झरे किंवा उक्त जमिनीतील किंवा जमिनीवरील कोणतेही जलस्रोत यांचा विनियोग किंवा वापर करणे आणि असा कोणताही ओढा किंवा जलप्रवाह वळवणे, त्याची पातळी वाढवणे किंवा त्याला बांध घालणे आणि असे कोणतेही पाणी एकत्रित किंवा अडवून ठेवणे आणि कोणतेही जलप्रवाहाचे अधःप्रणाल, जलनिकास किंवा जलाशये तयार करणे, त्यांची बांधणी करणे आणि त्यांचे परिरक्षण करणे परंतु कोणतीही लागवडीखाली असलेली जमीन, खेडी, इमारती किंवा पूर्वी वापरात असलेल्या पाण्याचा योग्य पुरवठा करणारी पशुधनाकरिता असलेली पिण्याच्या पाण्याची ठिकाणे ही निकामी न करणे किंवा कोणत्याही मार्गाने कोणताही ओढा किंवा झरा दूषित किंवा प्रदूषित करणे, यांचा समावेश आहे :

परंतु असे की, पट्टेदाराने किंवा पट्टेदारांनी, कोणत्याही नाव्य नौसुलभ जलप्रवाहातील नौपरिवहनात हस्तक्षेप करता कामा नये तसेच राज्य शासनाच्या पूर्व लेखी परवानगीशिवाय अशा जलप्रवाहाला वळवता कामा नये.

7. साठवण करणे, ढीग करणे, साठा करणे किंवा खाणकाम केल्यावर खाणीतून मिळालेले उत्पादन साठवून ठेवणे या प्रयोजनांकरिता उक्त जमिनीच्या पृष्ठभागाच्या पुरेशा भागात प्रवेश करणे आणि उक्त जमिनीच्या पृष्ठभागाच्या पुरेशा भागचा वापर करणे याचे स्वातंत्र्य व अधिकार आणि कोणतीही हत्यारे साधनसामग्री, माती आणि खोदून काढलेली किंवा उपस्थित केलेली सामग्री व पदार्थ या भागात नमूद केलेल्या स्वातंत्र्ये व अधिकार यांन्वये ठेवणे.
8. प्रक्रिया, संस्करण याद्वारे लाभ करून देणे, उक्त जमिनीतून निर्माण झालेल्या उक्त खनिजाचे रुपांतर करणे आणि असे लाभ करून दिलेले किंवा प्रक्रिया केलेले, संस्करण केलेले, रुपांतर केलेले, खनिज वाहून नेणे.
9. ज्याकरिता भारत सरकारच्या वन विभागाकडून अनुमती मिळवण्यात आली आहे आणि ज्याकरिता संबंधित विभागीय वन अधिकाऱ्याद्वारे लेखी पूर्व परवानगी देण्यात आली आहे अशा क्षेत्राकरिता खाणपट्ट्यात समावेश करण्यात आलेल्या वन किंवा आरक्षित वन जमिनीवर आता उभ्या असलेल्या किंवा यानंतर उभी राहणारी इमारती झाड किंवा झाडे किंवा खुरटी झुडुपे यांची

तोडणी करण्यासाठी या भागात नमूद केलेल्या प्रयोजनांपैकी कोणत्याही प्रयोजनाकरिता किंवा प्रयोजनांच्या संबंधात स्वातंत्र्य व अधिकार त्यांच्याकडून तोडणी करण्यात येणाऱ्या झाडांच्या किंवा इमारती झाडांच्या संख्येचा अचूक लेखा ते ठेवतील आणि तो वन विभागाकडे सुपूर्द करतील.

भाग – तीन

भाग-दोन यातील स्वातंत्र्ये अधिकार आणि विशेषाधिकार यांचा वापर करण्यासंबंधातील निर्बंध आणि शर्ती

सार्वजनिक करमणुकीच्या ठिकाणी, स्मशानभूमी किंवा दफन भूमी किंवा व्यक्तींच्या कोणत्याही वर्गाद्वारे पवित्र मानण्यात आलेली जागा किंवा कोणतेही घर किंवा गावातील जागा, सार्वजनिक रस्ता किंवा राज्य शासन सार्वजनिक मैदान म्हणून निश्चित करील अशी इतर जागा यांत किंवा त्यांवर कोणतीही इमारत किंवा कोणतीही वास्तू उभारण्यात येणार नाही, तिचे बांधकाम करण्यात येणार नाही किंवा रचना करण्यात येणार नाही आणि त्या भूपृष्ठावर कोणतेही काम करण्यात येणार नाही तसेच अशी बाब ही कोणत्याही इमारतीचे बांधकाम, मालमत्ता किंवा इतर व्यक्तीचा अधिकार यांना इजा पोहचेल किंवा त्यांवर बाधक परिणाम होईल अशारीतीने करण्यात येणार नाही आणि राज्य शासनाव्यतिरिक्त इतर व्यक्तीद्वारे या भाडेपट्ट्यात समावेश न करण्यात आलेल्या बांधकामांकरिता यापूर्वीच ताब्यात घेण्यात आलेल्या जमिनीचा भूपृष्ठावरील कामांकरिता वापर केला जाणार नाही. सदर भाडेपट्टा हा कोणताही मार्ग, विहीर किंवा टाकी यांबाबतच्या अधिकारात देखील हस्तक्षेप करणार नाही.

1. ज्या जमिनीचा भूपृष्ठावरील कामांकरिता वापर करण्यात आलेला नाही अशा जमिनीच्या भूपृष्ठावरील कामांकरिता वापर करण्यापूर्वी पट्टेदाराने किंवा पट्टेदारांनी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे ठिकाणाचे नाव किंवा त्या ठिकाणाचा इतर तपशील आणि अशारीतीने वापर करण्याचा प्रस्ताव असलेल्या जमिनीची मर्यादा आणि सदर जमीन ज्या प्रयोजनाकरिता आवश्यक आहे या बाबी विनिर्दिष्ट करून.....दिवस/महिने/वर्ष/लेखी पूर्व नोटीस द्यावी आणि जर अशी नोटीस, पट्टेदाराकडून/पट्टेदारांकडून प्राप्त झाल्यावर एका महिन्याच्या आत सक्षम प्राधिकाऱ्याकडून आक्षेप घेण्यात आला तर, आणि अशारीतीने नमूद केलेल्या आक्षेपाचे राज्य शासनाच्या निर्देशानुसार, विलोपन करण्यात आल्याखेरीज किंवा असा आक्षेप सोडून देण्यात आल्याखेरीज, उक्त जमिनीचा अशारीतीने वापर करण्यात येणार नाही.
2. खाणपट्टाधारक किंवा अनेक खाणपट्टाधारक, सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या मंजूरीशिवाय उक्त जमिनीवरील इमारती, झाड किंवा झाडे तोडणार नाही/नाहीत किंवा त्यांना इजा करणार नाही/नाहीत परंतु या खाणकामाने प्राधिकृत केलेल्या कोणत्याही कामांमध्ये त्याच्या किंवा त्यांच्या भाडेपट्ट्यात समाविष्ट असलेल्या क्षेत्रामध्ये शोध घेताना किंवा या खाणपट्ट्यात विनिर्दिष्ट न केलेल्या कोणत्याही खनिजाचा शोध घेताना आड येणारी झाडे/झुडुपे किंवा खुरटी झाडे ही अशा मंजूरीशिवाय काढून टाकू शकेल

भाग-चार

शासनाकडे राखून ठेवलेली स्वातंत्र्ये अधिकार आणि विशेषाधिकार

1. राज्य शासन किंवा कोणताही खाणपट्टाधारक किंवा त्यासंबंधात राज्य शासनाद्वारे प्राधिकृत करण्यात आलेली व्यक्ती यांना उक्त जमिनीत आणि जमिनीवर प्रवेश करणे आणि शोध घेणे, काम करणे, खणणे, एकत्रित काम करणे, उभारणी करणे, संस्करण करणे, प्रक्रिया करणे, रुपांतर करणे आणि उक्त खनिजांव्यतिरिक्त इतर खनिजे वाहून नेणे आणि या प्रयोजनांकरिता खोदणे, वाहन चालवणे, कार्य करणे, उभारणी करणे, बांधकाम करणे, परिरक्षण करणे आणि अशा खणिका, दांडे, इनक्लाईन, प्रवाह, पातळ्या आणि इतर जलप्रवाह, हवाईमार्ग, जलस्त्रोत, निःसारण, जलाशये, इंजिने, यंत्रसामग्री, संयंत्र, इमारती, कालवे, ट्रान्समार्ग, लोहमार्ग रस्ते आणि आवश्यक व सोईस्कर वाटतील अशा इतर सोयी यांचा वापर करणे यांकरिता असलेली स्वातंत्र्ये व अधिकार .

परंतु असे की, असे स्वातंत्र्य आणि अधिकार यांचा वापर करताना, या अधिलेखांन्वये पट्टेदाराची स्वातंत्र्ये, अधिकार व विशेषाधिकार यांस कोणताही अडथळा किंवा हस्तक्षेप होणार नाही. असे स्वातंत्र्य आणि अधिकार यांचा वापर करताना किंवा त्याच्या परिणामी पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांना झालेल्या सर्व हानीच्या किंवा नुकसानीच्या संबंधात परस्पर संमतीने मान्य करण्यात येईल त्याप्रमाणे किंवा मतभेद असल्यास त्याप्रसंगी सक्षम प्राधिकारी किंवा राज्य शासनाद्वारे नियुक्त करण्यात आलेल्या

कोणत्याही अन्य अधिकाऱ्याद्वारे निश्चित करण्यात येईल त्याप्रमाणे पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांना अशी रास्त नुकसानभरपाई मिळण्याचा हक्क असेल.

2. खाणपट्ट्याखालील जमिनीवर कोणताही मार्ग, लोहमार्ग किंवा कालवा जलाशय यांचे बांधकाम करणे किंवा खाणपट्ट्याखालील जमिनीवरून विद्युत किंवा दूरध्वनीच्या तारा टाकणे या बाबतीतील राज्य शासनाचा किंवा केंद्र सरकारचा हक्क राखून ठेवण्यात आला आहे :

परंतु असे की, असे स्वातंत्र्य आणि अधिकार यांचा वापर करण्यापूर्वी साठ दिवसांपेक्षा कमी कालावधी नसलेली एक नोटीस पट्टेदारास देण्यात येईल आणि पूर्वोक्त प्रयोजनांपैकी कोणत्याही प्रयोजनाकरिता शासनाद्वारे वापरण्यात येणाऱ्या क्षेत्राला खाणपट्ट्याखालील क्षेत्रातून वगळण्यात येईल आणि अशा वगळणुकीकरिता कोणत्याही नुकसानभरपाईची मागणी करण्याचा पट्टेदारास हक्क नसेल.

भाग-पाच

या भाडेपट्ट्याद्वारे आरक्षित करण्यात आलेले भाडे व स्वामित्वधन

1. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे, या भागाच्या खंड 2 द्वारे राखून ठेवण्यात आलेल्या मृतभाटाकाची रक्कम आणि तसेच या भागाच्या खंड 3 द्वारे राखून ठेवण्यात आलेल्या स्वामित्वधनाची रक्कम या दोन्ही रकमा कोणत्याही सहामाहीच्या कालावधीबाबतीत प्रदान करण्यासाठी जबाबदार नसेल, परंतु तो यांपैकी जी रक्कम अधिक असेल ती प्रदान करील.
2. या भागाच्या खंड 1 च्या तरतुदीच्या अधीन, या भाडेपट्ट्याच्या विषयासंदर्भात, दिनांक.....20.....पासून, पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक असलेले पट्टेदार हे प्रत्येक वर्षाच्या 31 जानेवारी आणि 31 जुलै रोजी प्रत्येक सहा महिन्यांकरिता राज्य शासनाला मृतभाटक प्रदान करील/करतील आणि त्याचा दर शासनाकडून विनिर्दिष्ट करण्यात आलेला असेल आणि तो या भाडेपट्ट्याच्या दिनांकास लागू असल्याप्रमाणे असेल, हे दर वेळोवेळी सुधारणा होण्याच्या अधीन असतील.
3. या भागाच्या खंड 1 च्या तरतुदीच्या अधीन पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे, या भाडेपट्ट्याच्या विषयासंदर्भात, विनिर्दिष्ट केलेल्या दराने राज्य शासनाला स्वामित्वधन प्रदान करतील. असे स्वामित्वधनाचे प्रदान हे, उक्त नियमाच्या नियम.....यात विहित केलेल्या पद्धतीने, पट्टेदाराद्वारे प्रत्येक तिमाहीत आगाऊ करण्यात येईल. परंतु असे की, सदर दर हा शासनाकडून प्रत्येक तीन वर्षांतून एकदा, राज्य शासनाकडून सुधारणा होण्यास पात्र असेल आणि पट्टेदार त्यानंतर अशा सुधारित दराने राज्य शासनाला स्वामित्वधनाचे प्रदान करील. स्वामित्वधनाचा विशेषाधिकार दर आणि त्याच्या प्रदानाची पद्धत
4. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे, शासनाद्वारे विनिर्दिष्ट करण्यात येईल त्या दराने, उक्त जमिनीच्या संदर्भात राज्य शासनाला, अशा ताब्याच्या किंवा वापराच्या प्रारंभापासून असे क्षेत्र ताब्यात रहाणे किंवा त्याचा वापर केला जाणे बंद होईल तेथवर, या अधिलेखांच्या प्राधिकारान्वये वेळोवेळी पृष्ठभाग भाडे प्रदान करील/करतील आणि शक्य असेल तेथवर असे क्षेत्र त्याच्या मूळ स्थितीत परत करण्यात येईल किंवा त्याचे पुनःप्रापण करण्यात येईल असे पृष्ठभाग भाडे विहित केले असेल अशा दराने प्रत्येक सहामाहीत वार्षिक मृतभाटकाच्या प्रदानाकरिता यात यापूर्वी नियत करण्यात आलेल्या दिनांकास प्रदान करण्यात येईल

भाग-सहा

भाडे व स्वामित्वधन यांच्याशी संबंधित असलेल्या तरतुदी

1. अनुसूचीच्या भाग-पाच यात नमूद केलेले स्वामित्वधन राज्य शासनाला कोणतीही वजात न करता प्रदान करण्यात येईल.
2. उक्त स्वामित्वधनांची संगणना करण्याच्या प्रयोजनासाठी, पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे, अशा कोणत्याही नुकसानी, इजा किंवा अडथळे यांच्या संबंधात कोणत्याही व्यक्तीकडून किंवा व्यक्तीकडून करण्यात येईल/येतील अशा मागण्यांनुसार, प्रत्यक्षात उत्पादन झालेल्या खनिजाचा किंवा खनिजांचा आणि त्यासंबंधातील सर्व खर्चाचा एक अचूक लेखा ठेवतील.
3. पट्टेदार हा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे या भाडेपट्ट्याच्या विषयासंदर्भात उक्त जमिनीवर त्यांचे कार्य किंवा त्यांचा वापर करता येईल. असे सर्व खडे, शाफ्ट व आधारकाम या बाबी इमारती लाकूड आणि इतर टिकावू साधनांसह चांगल्या रीतीने व पुरेसे, सुरक्षित व खुले ठेवील/ ठेवतील आणि अशा प्रत्येक खड्याच्या किंवा आधारकामाच्या सभोवती मग असा खड्डा वा असे आधारकाम सोडून दिलेले असो वा नसो, राज्य शासनाचे समाधान होईल अशारीतीने कुंपण घालील/घालतील व त्याचे रक्षण करील/करतील आणि याच कालावधीत, उक्त जमिनीवरील सोडून देण्यात आलेल्या कामाव्यतिरिक्त असलेली सर्व कामे पाण्याचा व दूषित हवेचा सुलभ प्रवेश होणार नाही अशारीतीने मुक्त ठेवील. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार खालील गोष्टी सुनिश्चित करण्यासाठी पुरेशा उपाययोजना देखील करील/ करतील.

अ) खनिज व टाकाऊ पदार्थ सहजतेने काढून नेता यावीत म्हणून उघड्या खंदकाची उंची व रुंदी आणि पातळी 3 मीटरपेक्षा अधिक नसेल अशा रीतीने योग्य प्रकारे ठेवील.

ब) मृदु जमिनीच्या बाबतीत खुल्या खाणक्षेत्राचा चढउतार हा 45 अंश पेक्षा अधिक नसेल.

क) जेथे काम चालले असेल तो पृष्ठभाग नेहमी स्वच्छ ठेवील

ड) खनिज आणि/किंवा लाभ करून दिलेली, प्रक्रिया केलेली, संस्करण केलेली उत्पादने यांचा योग्य आकाराच्या ढिगात रचना करून अशा प्रत्येक ढिगास सक्षम प्राधिकार्यास योग्य वाटेल त्या पद्धतीने क्रमांक देईल किंवा चिन्हांकित करील

इ) त्याला भाडेपट्ट्याने देण्यात आलेल्या क्षेत्रात योग्यरीतीने साफसफाई ठेवील.

4. कोणताही कालवा, रस्ता किंवा इतर सार्वजनिक बांधकाम किंवा संरचना यांच्या सुरक्षिततेकरिता खाणीचा कोणताही भाग मजबूत करणे किंवा त्यास आधार देणे आवश्यक आहे असे मत असेल तर तो पट्टेदार किंवा ते पट्टेदार संबंधित रेल्वे प्रशासनाचे किंवा राज्यशासन किंवा [खाणकाम आणि सुरक्षा] आरोग्य व यथास्थिती कामगारांच्या प्रकरणांना बाधक ठरणाऱ्या बाबींच्या संबंधात त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याच्या तरतुदींचे नियंत्रण करणारा इतर सक्षम प्राधिकारी यांची खात्री होईल अशा रीतीने खाणीचा कोणताही भाग मजबूत करील आणि त्यास आधार देईल.

5. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे वेळोवेळी किंवा जेव्हा आवश्यक असेल तेव्हा, जिल्हाधिकारी आणि संचालक भूशास्त्र व खाणकाम संचालक यांना खाणकाम करताना गोळा केलेल्या खनिजांचे विश्लेषण आणि प्रातिनिधिक नमुना यांसह दाखवणार अहवाल सादर करील/करतील आणि तसेच त्यांच्याकडून वेळोवेळी विहित करण्यात आलेल्या पद्धतीने वार्षिक विवरणपत्र किंवा विहित विवरणपत्र सादर करील/करतील.

6. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे यासंबंधात उक्त नियमाखाली, केंद्र सरकार किंवा राज्य शासन किंवा सक्षम प्राधिकरण संचालक भूशास्त्र व खाणकाम यांच्याकडून प्राधिकृत करण्यात आलेल्या कोणत्याही अधिकाऱ्याला, खाणकामाच्या जागेवर कोणतीही इमारत, खोदकाम किंवा खाणपट्ट्यात समाविष्ट असलेली जमीन यांसह खाणकामाच्या जागेवर त्या खाणकामाच्या जागेची तपासणी, परीक्षा, सर्वेक्षण आणि त्या जागेचा नकाशा तयार करणे, नमुना चाचणी करणे, कोणतीही आकडेवारी गोळा करणे या प्रयोजनाकरिता जाण्याची मुभा देईल/देतील आणि पट्टेदार किंवा अनेक पट्टेदार हे पट्टेदाराकडून किंवा पट्टेदारांकडून नियुक्त करण्यात आलेल्या आणि खाणीची माहिती असलेल्या आणि अशा अधिकारी, एजंट, कर्मचारी आणि कामगार यांना अशी प्रत्येक तपासणी करण्यासाठी कार्यक्षम रीतीने सहाय्य करील अशा योग्य व्यक्तीसह खाणकामाच्या ठिकाणी जातील आणि ही व्यक्ती, अशा प्राधिकृत व्यक्तीला संयुक्तिकरित्या आवश्यक असलेली खाणीच्या कामाशी संबंधित असलेली सुविधा, माहिती देईल असा अधिकारी, खनिजाच्या अपव्ययी उत्खननाला निर्बंध घालण्यासाठी त्याला योग्य वाटेल असे योग्य निदेश देईल आणि पट्टेदार किंवा अनेक पट्टेदार त्याचा किंवा त्यांचे एजंट किंवा व्यवस्थापक यांचे, अधिकारी विनिर्दिष्ट करील अशा कालावधीत अशा निदेशांचे पालन करणे, हे कर्तव्य असेल. जर पट्टेदार किंवा अनेक पट्टेदार, त्याचा एजंट किंवा त्यांचे एजंट किंवा व्यवस्थापक यांनी अशा निदेशांचे विनिर्दिष्ट कालावधीत पालन करण्यात कसूर केली तर, सक्षम प्राधिकारी ज्यास पट्टेदाराकडून किंवा पट्टेदारांकडून अशा निदेशांचे पालन करण्यात येईपर्यंत प्रत्येक दिवशी रुपये 500 इतक्या दराने शास्ती निर्धारित करता येईल किंवा लादता येईल.

7. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे सर्व अपघातांसंबंधात जिल्हा दंडाधिकारी आणि संचालक खाणकाम व सुरक्षा आणि जिल्हा पोलीस अधिक्षक यांना कळवतील या खाणपट्ट्यातील कार्य चालू असताना कोणताही अपघात झाल्याने मृत्यू किंवा गंभीर शारीरिक इजा किंवा मालमत्तेची मोठी हानी झाली असल्यास किंवा जीवितास किंवा मालमत्तेस गंभीररीत्या बाधा किंवा धोका निर्माण झाला असल्यास यासंबंधात पट्टेदार अशा अपघाताचा संपूर्ण अहवाल कोणताही विलंब न करता उक्त अधिकाऱ्यांना पाठवील.

8. जेव्हा जेव्हा पट्टेदारास किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांस उक्त जमिनीत उक्त खनिजापेक्षा वेगळेच खनिज आढळून येईल तेव्हा तेव्हा पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार अशा सापडलेल्या खनिजाचे स्वरूप आणि स्थिती यांचा संपूर्ण तपशील एका पंधरवड्याच्या आत सक्षम प्राधिकारी आणि संचालक भूशास्त्र आणि खाणकाम यांना लेखी कळवील/ कळवतील. आणि ते अशा खनिजाची विल्हेवाट लावणार नाहीत ज्याकरिता भाडेपट्टा देण्यात आलेला नाही असे कोणत्याही इतर गौण खनिज सापडल्यास त्याबाबतीत, पट्टेदार अशा शोधाबाबत सक्षम प्राधिकार्यास आठ दिवसांच्या आत कळवील आणि असा सक्षम अधिकारी, अशा इतर गौण खनिजाच्या संबंधात खाणपट्टा मंजूर करू शकेल. मुख्य खनिज जर सापडले असेल तर त्याबाबतीत, पट्टेदार सदर खनिजाबाबत सक्षम प्राधिकारी आणि संचालक यांना पंधरा दिवसांच्या आत कळवील आणि अशा मुख्य खनिजाचे खाणकाम आणि अशा मुख्य खनिजाचे खाणकाम करणार नाही व अशा

मुख्य खनिजाची पाठवणी करणार नाही. पट्टेदारास जर त्याबाबतीत स्वारस्य असेल तर, त्या अशा गौण खनिजाच्या खणपट्ट्याच्या मंजूरीकरिता, खनिज सवलत नियम, १९६० अन्वये अर्ज करता येईल.

९. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार उक्त कालावधीत सर्व वेळी उक्त जमिनीवर किंवा उक्त जमिनीच्या नजिक स्थिती असलेल्या कार्यालयात अचूक व सुगम लेखापुस्तके ठेविले/ठेवतील किंवा ठेवण्याची व्यवस्था करील/करतील आणि अशा लेखापुस्तकात वेळोवेळी दर्शविण्यात आलेल्या अचूक नोंदी असतील :-

(१) उक्त जमिनीतून खोदून काढलेल्या उक्त खनिजाचे परिमाणव दर्जा ;

(२) लाभ करून दिलेल्या, प्रक्रिया केलेल्या किंवा रुपांतरित केलेल्या उक्त खनिजांच्या निरनिराळ्या दर्जांचे परिमाण ;

(३) स्वतंत्रपणे विक्री केलेल्या आणि विल्हेवाट लावलेल्या उक्त खनिजाच्या निरनिराळ्या दर्जांचे परिमाण आणि अशी विक्री व विल्हेवाट यांची पद्धती व प्रयोजन ;

(४) उक्त खनिजाच्या सर्व विक्रीची किंमत आणि इतर सर्व उत्पादन;

(५) तांत्रिक कर्मचाऱ्यांचे राष्ट्रीयत्व, अर्हता आणि वेतन यांचा विनिर्देश करून खाणकाम, बांधकाम किंवा उक्त जमिनीवर नियुक्त केलेल्या व्यक्तींची संख्या ;

(६) सक्षम प्राधिकारी किंवा संचालक भूशास्त्र आणि खाणकाम यांना वेळोवेळी आवश्यक असेल अशी इतर वस्तुस्थिती, तपशील आणि परिस्थितीनिविशेष आणि अशा अधिकाऱ्यांना ते जेव्हा विहित करतील अशा वेळी सर्व किंवा कोणत्याही अशा लेखापुस्तकांचा खरा व अचूक गोषवारा देखील विनामूल्य सादर करील आणि सर्व वेळी अशा अधिकाऱ्यांना किंवा राज्य शासन याबाबतीत नियुक्त करील अशा कोणत्याही अधिकाऱ्यास उक्त लेखापुस्तकाची तपासणी करण्याच्या व निरीक्षण आणि त्याच्या प्रती काढण्याच्या व त्यातून व गोषवारा तयार करण्याच्या प्रयोजनाकरिता तेथे अनिर्बंध प्रवेश करण्याची मुभा देईल.

१०. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार उक्त कालावधीत सर्व काळ खाणकाम कार्यालयात उक्त जमिनीमधील खाणकामाचे अचूक सुगम अद्ययावत आणि परिपूर्ण नकाशे/खंड ठेवेल/ठेवतील. त्यांना भाडेपट्ट्याखाली त्याने किंवा त्यांनी पार पाडलेल्या खाणकामाच्या कालावधीत त्याने किंवा त्यांनी केलेले सर्व कार्य व काम आणि चरे, खड्डे आणि वेंधन निदर्शनास आलेले दोष किंवा इतर अडथळे आणि बारा महिन्यांच्या अखेरीस किंवा वेळोवेळी विनिर्दिष्ट केलेल्या कोणत्याही कालावधीच्या अखेरीस या प्रयोजनासाठी करावयाच्या प्रत्यक्ष सर्वेक्षणातून भूशास्त्रीय माहिती (सर्व असे नकाशे व खंड यांत सुधारणा करण्यात येईल व शेवटी भरण्यात येतील) दर्शवावी लागेल आणि पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे सक्षम प्राधिकार्याला किंवा संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म यांना असे नकाशे व खंड आवश्यक असतील तेव्हा अशा नकाशांच्या व खंडांच्या दोन खऱ्या व अचूक प्रती सादर करील/करतील. सर्व चरे, खड्डे व वेंधन यांच्या अचूक अभिलेखात,-

(अ) जेथून ते करण्यात आले आहे तेथील अंतमृदावस्तर ;

(ब) तेथे आढळून आलेले इतर खनिज ;

(क) हितसंबंधित असलेली इतर बाब आणि राज्यशासन, सक्षम प्राधिकारी किंवा संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म यांना त्यांचे सर्वकालिक निरीक्षण करण्यासाठी आवश्यक असेल त्याप्रमाणे सर्व माहिती दर्शविली जाईल. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार केंद्र किंवा राज्य शासनाद्वारे प्राधिकृत केलेल्या कोणताही अधिकारी किंवा सक्षम प्राधिकारी किंवा संचालक, भूविज्ञान व खनिकर्म यांना सर्वकालिक निरीक्षण करण्यासाठी मुभा देईल.

११. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार, खाणीच्या किंवा दगडखाणीच्या कामकाजाच्या आणि पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांच्या खाणीत काम करणाऱ्या कर्मचाऱ्यांची किंवा सर्वसामान्य जनतेची सुरक्षा, आरोग्य व सुखसोयी यांवर परिणाम करणाऱ्या बाबीच्या संबंधात त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्याच्या तरतुदीद्वारे बाधित असेल/असतील.

१२. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार रस्ता, पाणी व इतर विद्यमान सुविधा यांच्या न्यायहक्कांचा आदर करील/करतील आणि या नियमांअन्वये विहित करण्यात आलेल्या कामाव्यतिरिक्त उक्त भाडेपट्ट्याअन्वये कोणत्याही प्रकारे खनिकर्म किंवा इतर कामे करणार नाही.

१३. या अधिलेखाद्वारे मंजूर केलेल्या स्वातंत्र्याचा व अधिकारांचा वापर करून पट्टेदाराच्या किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदाराच्या बाजूने जर व्यक्तीचे किंवा मालमत्तेचे जे नुकसान, हानी होईल किंवा त्यासाठी जो अडथळा निर्माण होईल त्या सर्वांची वाजवी पूर्ती व भरपाई पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार करील /करतील आणि नेहमीच हानी पोहचणार नाही अशा प्रकारे काम करील/करतील. व कोणतेही असे नुकसान, हानी झाल्याच्या किंवा अडथळा आल्याच्या संबंधात कोणत्याही व्यक्तीने किंवा व्यक्तींनी जे वाद, दावे व मागण्या यांपासून व त्यानुसार राज्य शासनाला हमी देईल/देतील.

14. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार याद्वारे देण्यात आलेल्या स्वातंत्र्याचा व अधिकारांचा अशा पद्धतीने वापर करील की उक्त भाडेपट्ट्यात समाविष्ट नसलेल्या कोणत्याही खनिजाच्या उक्त जमिनीत होत असलेल्या विकासास व कामकाजास आवश्यक किंवा वाजवी टाळता येण्याजोगा अडथळा, किंवा व्यत्यय येऊ देणार नाही आणि नेहमी केंद्र सरकारला व राज्य शासनाला आणि खाणपट्टाधारक, परवानाधारक, पूर्वेक्षण लायसनधारक किंवा कोणत्याही अशा खनिजाच्या किंवा यथास्थितीत उक्त जमिनींना संलग्न असलेल्या कोणत्याही जमिनीमधील कोणत्याही खनिजाच्या संबंधात खाणकाम पट्टाधारक यांना सर्वकाळ खनिज मिळविण्याच्या त्यासंबंधात कामकाज करण्याच्या, विकसित करण्याच्या आणि वाहू नेण्याच्या प्रयोजनासाठी अशा खनिजांच्या उक्त जमिनीतून प्रवेश करण्याची वाजवी साधन व सुरक्षित व सोयीचा मार्ग उपलब्ध करून देईल.

परंतु असे की, अशा पट्टेदाराने किंवा पूर्वेक्षण लायसनधारकाने अशा मार्गाचा वापर केल्यामुळे किंवा वापर केल्याच्या परिणामी पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांना कोणतेही नुकसान किंवा क्षती झाल्यास त्याला किंवा त्यांना वाजवी नुकसानभरपाई मिळेल

15. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार, सक्षम प्राधिकार्याच्या पूर्ण मान्यतेशिवाय संपूर्ण खाणपट्टा किंवा त्यातील कोणताही अधिकार, नेमून देणार नाही किंवा अधीन ठेवणार नाही किंवा गहाण ठेवणार नाही कोणत्याही इतर रीतीने हस्तांतरित करणार नाही.
16. जेव्हा जेव्हा उक्त नियमांच्या नियम 14 मध्ये तरतूद केल्याप्रमाणे अनामत रक्कम किंवा तिच्या परिपूर्तीसाठी तिचा कोणताही भाग किंवा कोणतीही जास्तीची रक्कम यानंतर राज्य शासनाकडे जमा करण्यात येईल तेव्हा तेव्हा याबाबतीत यानंतर घोषित केलेल्या अधिकारानुसार सक्षम प्राधिकार्याद्वारे ती जप्त करण्यात येईल किंवा लागू करण्यात येईल. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार राज्य शासनाकडे अनामत ठेवलेल्या रकमेचा अपूर्ण असलेला भाग पुरेसा होईल त्याप्रमाणे आणखी रक्कम राज्य शासनाकडे जमा करील/करतील. ही रक्कम पूर्ण अनामत रकमेशी समान असलेल्या रकमेएवढी असेल उक्त जमिनीच्या संबंधात किंवा या भाडेपट्ट्याअधीन कामाच्या संबंधात पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार असा भाडेपट्टा ताब्यात किंवा नियंत्रणात असताना त्याच्या वापराच्या संबंधात किंवा अशा कामांच्या, संयंत्रांच्या, जागांच्या खनिजांच्या उपयोगासंबंधात केंद्र सरकारद्वारे किंवा राज्य शासनाद्वारे वा केंद्र सरकारच्या वतीने किंवा राज्य शासनाच्या वतीने देण्यात आलेल्या सर्व निदेशांनुसार काम करील आणि त्या सर्व निदेशांचे पालन करील ;

परंतु असे की, कराराच्या कसुरीमुळे राज्य शासनाने निर्धारित केलेली नुकसानभरपाई चुकती केल्यानंतर या खंडाद्वारे प्रदान केलेल्या अधिकाराचा वापर केल्यामुळे किंवा वापर केल्याच्या परिणामी पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांना झालेल्या सर्व हानीसाठी किंवा नुकसानीसाठी त्याला किंवा त्यांना भरपाई देण्यात येईल ;

परंतु आणखी असे की, या खंडाच्या तरतुदींना परिणामक करण्यासाठी आवश्यक असेल त्यापेक्षा या अधिलेखांच्या आणखी अटी व तरतुदी याद्वारे अशा अधिकारांचा वापर केल्याने उक्त अट निर्धारित करण्याकरिता मान्य किंवा परिणामक ठरणार नाहीत.

17. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार जर राखीव वन क्षेत्रामध्ये असेल तर विभागीय वन अधिकारी लेखी विनिर्दिष्ट करील अशा शर्तीखेरीज करून उक्त जमिनीवर कोणत्याही प्रकारची आग लावणार नाही आणि उक्त जमिनीवर किंवा तिच्या जवळपास कोणत्याही प्रकारची आग लागली असेल तर ती विझवण्यासाठी पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार किंवा त्याचे किंवा त्यांचे कर्मचारी व कामगार तत्परतेने सहाय्य करतील. पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांच्या किंवा त्याच्या किंवा त्यांच्या कर्मचाऱ्यांच्या कृती व अकृतीतून लागलेल्या आगीमुळे झालेल्या सर्व नुकसानीसाठी पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार जबाबदार असेल आणि विभागीय वन अधिकार्याने निर्धारित केली असेल त्याप्रमाणे उक्त नुकसानीसाठी अशी नुकसानभरपाई चुकती करील आणि विभागीय वन अधिकार्याने निर्धारित केलेली रक्कम अंतिम. असेल पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांना देय रक्कम भरणे बंधनकारक राहिल.

18. (अ) पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार भाडेपट्ट्यामध्ये नमूद करण्यात आलेल्या गौण खनिजाव्यतिरिक्त इतर उत्पादन काढणार नाही/नाहीत. पट्टेदार एकापेक्षा अधिक पट्टेदार त्याच्या किंवा त्यांच्या भाडेपट्ट्यामध्ये समाविष्ट असलेल्या क्षेत्रात भाडेपट्ट्यात विनिर्दिष्ट न केलेल्या अशा कोणत्याही खनिजांचे खाणकाम करणार नाहीत किंवा त्याचा शोध घेणार नाहीत.

(ब) जर भाडेपट्ट्यात विनिर्दिष्ट केलेले नसेल असे कोणतेही खनिज, खाणपट्टा क्षेत्रात आढळून आले तर तो किंवा ते, असे खनिज त्याच्यासाठी भाडेपट्टा किंवा भाडेपट्टे प्राप्त केल्याशिवाय मिळवणार नाही किंवा त्याची विल्हेवाट लावणार नाही.

19. रत्न किंवा अणुऊर्जा अधिनियम (1948 चा अधिनियम क्रमांक एकोणतीस) यांच्या कलम 3 अन्वये विनिर्दिष्ट करण्यात आलेला अन्य कोणताही पदार्थ, पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक यांना पट्टेदार उक्त जमिनीमध्ये आढळून आला, तर तो किंवा ते सदर रत्न किंवा पदार्थ भारत सरकारला उपलब्ध करून देतील.
20. पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांच्या भाडेपट्ट्यामध्ये समाविष्ट करण्यात आलेली कोणतीही जमीन पट्ट्याने देण्यास उपलब्ध नव्हती असे नंतर आढळून आल्यास त्याबद्दलच्या नुकसानभरपाई मिळण्यासंबंधीच्या पट्टेदाराच्या किंवा पट्टेदारांच्या कोणत्याही दाव्यापासून राज्य शासन मुक्त असेल.
21. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार किंवा त्याचा किंवा त्यांचे हस्तांतरित किंवा अभिहस्तांकित हे इमारत उभारण्यासंबंधी असलेल्या त्यावेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही कायद्यांच्या तरतुदींचे उल्लंघन करून किंवा खाणपट्ट्याने दिलेले ज्या अधिकारक्षेत्रात स्थित आहे त्या अधिकारक्षेत्रातील कोणत्याही कायद्याखालील अशा आदेशांद्वारे देण्यात आलेल्या कोणत्याही आदेशांचे उल्लंघन करून कोणतीही इमारत उभारणार नाही/नाहीत.
22. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे, गौणखनिजांचे संरक्षण व विकास या संबंधात राज्य शासनाने वेळोवेळी काढले असतील त्याप्रमाणे अशा सूचना व निदेश यांचे पालन करील/करतील.
23. पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे या कागदपत्रांवरील मुद्रांक शुल्क आणि नगणी खर्च सोसतील व प्रदान करतील.

भाग-सात

पध्दतशीर आणि शास्त्रोक्त खाणकाम

1. पर्यावरणाचे संरक्षण:- प्रत्येक पूर्वेक्षण लायसन किंवा खाणपट्टाधारक हा ज्याकरिता असे लायसन किंवा भाडेपट्टा मंजूर करण्यात आलेला आहे अशा क्षेत्रातील गौणखनिजांचे पूर्वेक्षण खनिकर्म किंवा प्रक्रिया करताना, पर्यावरणाचे संरक्षण आणि प्रदूषण नियंत्रण याबाबत शक्य तितकी सावधगिरी बाळगील.
2. जमिनीचा वरचा थर काढून टाकणे आणि त्याचा वापर करणे :-
  - (1) जेथे जमिनीचा वरचा थर अस्तित्वात असतो आणि त्याचे गौणखनिजांकरिता पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम यांसाठी खोदकाम करावयाचे असते तेथे तो स्वतंत्रपणे काढून टाकण्यात यावा.
  - (2) अशारीतीने काढून टाकण्यात आलेल्या जमिनीच्या वरच्या थराचा, पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम करणे यांकरिता आवश्यक नसलेली जमीन पूर्ववत करण्याकरिता व तिचे पुनर्वसन करण्याकरिता आणि मातीचे बह्य ढिगारे पसरविण्याकरीत आणि सपाट करण्याकरिता वापर करण्यात येईल.
  - (3) जेथे जमिनीच्या वरच्या थराचा एकाचवेळी वापर करता येत नसेल तेथे त्या मातीतील मृत होवू नयेत आणि ते जवळपासच्या क्षेत्रात पसरू नयेत याकडे लक्ष ठेवून ती भविष्यकालीन वापराकरिता स्वतंत्रपणे साठवून ठेवण्यात येईल
3. जास्तीचे वापरण्यायोग्य नसलेले खडक इत्यादी:-
  - (1) गौणखनिजांचे पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम करताना निर्माण झालेले जास्तीचे, वापरण्यायोग्य नसलेले खडक आणि अविक्रय गौणखनिज राखून ठेवलेल्या जमिनीवर योग्यरीतीने ढिगोर रचून तयार केलेल्या स्वतंत्रपणे साठवून ठेवण्यात येतील
  - (2) ज्यामुळे आजूबाजूच्या जमिनीचा पोत बिघडू शकेल किंवा जलप्रवाहात गाळ साचू शकेल अशी धोकादायक ठरणाऱ्या मोठ्या प्रमाणात सामग्री वाहून जाऊ नये म्हणून असे ढिगारे योग्यरीतीने सुरक्षित ठेवण्यात येतील
  - (3) जेव्हा जेव्हा शक्य असेल तेव्हा तेव्हा असे वापरण्याजोगे नसलेले खडक किंवा जास्तीचे किंवा इतर टाकून दिलेले खडक गौण खनिज प्राप्त करण्यासाठी जास्तीत जास्त खोलवर खोदलेली खाण ती बुजवून त्या जमिनीचा शक्यतोवर मूळ वापरासाठी किंवा इच्छित पर्यायी वापरासाठी उपयोग व्हावा याकरिता ती बुजविण्याकरिता वापरण्यात यावेत आणि जेथे पुन्हा जमीन पूर्ववतकरणे शक्य नाही तेथे, सदर टाकाऊ ढिगारे यांची योग्यप्रकारे मजगी घालण्यात येईल आणि वनस्पती किंवा अन्यथा लागवड करून अन्यथा ती समतल करण्यात येईल.
4. (एक) जमिनीचे पुनःप्रापण व पुनर्वसन:-

प्रत्येक पूर्वेक्षण लायसन किंवा खाणपट्टाधारक हा, पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम यामुळे बाधित झालेल्या जमिनीचे टप्पाटप्प्याने पुनःस्थापन, पुनःप्रापण आणि पुनर्वसन सुरु करील आणि हे काम पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम अशा प्रकारे पूर्ण होण्यापूर्वी व सोडून देण्यापूर्वी पूर्ण करील

(दोन) समूहांतर्गत पुनःस्थापन, पुनःप्रापण आणि पुनर्वसन :-

जेथे छोट्या आकाराच्या खाणी मोठ्या संख्येने असतात त्यांचे समूहांतर्गत काम चालवले जाते, अशा ठिकाणी गौणखनिजांचे खोदकाम पद्धतशीर व शास्त्रोक्त पद्धतीने करण्यात यावे. खाणकाम केलेल्या क्षेत्राच्या पुनःस्थापनेचा आणि पुनःप्रापणाचा कार्यक्रम आणि पुनर्वसनाचे काम हे, गौणखनिजांच्या संपूर्ण समूहांतर्गत सोडून दिलेल्या क्षेत्रांत टप्पाटप्प्याने हाती घेऊन संयुक्तपणे करण्यात आले पाहिजे. निगम निकायाकडून पर्यावरणीय मान्यता प्राप्त करून घेण्यात यावी किंवा तदनुसार प्रादेशिक पर्यावरणीय निर्धारण (प्रापनि) आणि प्रादेशिक पर्यावरणी व्यवस्थापन योजना (प्रापव्ययो) यांची संकल्पना तयार करण्यात यावी.

5. हवा प्रदूषणाच्या संबंधातील सावधगिरी:-

गौण खनिजांचे पूर्वेक्षण, खाणकाम किंवा प्रक्रिया कार्ये आणि तदनुषंगिक कार्ये चालू असताना धूळ, बहिःसर्जक पदार्थ किंवा धूर यामुळे होणाऱ्या हवा प्रदूषणावर नियंत्रण ठेवण्यात येईल आणि हे प्रदूषण त्या त्या वेळी अंमलात असलेल्या कोणत्याही पर्यावरणीय कायद्यान्वये विनिर्दिष्ट केलेल्या अनुज्ञेय मर्यादेत ठेवण्यात येईल.

6. निःसृतद्राव बाहेर सोडणे:-

प्रत्येक पूर्वेक्षण लायसनधारक किंवा खाणपट्टा धारक, गौणखनिज खाण, कार्यशाळा किंवा प्रक्रिया संयंत्र यातून विषारी आणि आक्षेपार्ह निःसृत द्राव भूस्थित जलाशयांच्या पृष्ठभागांत आणि वापरयोग्य जमीनीत सोडण्यास प्रतिबंध व्हावा म्हणून किंवा त्याचे प्रमाण किमान राहावे म्हणून सर्वतोपरी सावधगिरी बाळगील. हा निःसृतद्राव या संबंधात घालून देण्यात आलेल्या मानकांशी अनुरूप असतील.

7. ध्वनी प्रदूषणासंबंधात सावधगिरी:- गौण खनिजांच्या पूर्वेक्षण, खाणकाम आणि प्रक्रिया कार्ये यातून आवाज पूर्वेक्षण लायसन धारक किंवा खाणपट्टेदार यांच्याकडून प्रारंभीच कमी ठेवण्यात येईल किंवा तो नियंत्रणात ठेवण्यात येईल. जेणकरून असा आवाज अनुज्ञेय मर्यादेत ठेवता येईल.

8. अनुज्ञेय मर्यादा आणि मानके:- वरील नियम 48,49 आणि 50 यांत निर्दिष्ट केलेल्या सर्व प्रदूषण घडवून आणणाऱ्या गोष्टी, विषारी पदार्थ आणि ध्वनी याबाबतची मानके व अनुज्ञेय मर्यादा या वेळोवेळी संबद्ध दर्जाच्या तरतुदीखाली संबंधित प्राधिकाऱ्यांद्वारे अधिसूचित करण्यात आल्याप्रमाणेच असतील.

9. विशिष्ट वनस्पती जातीचे पुनःस्थापन:-

(1) प्रत्येक पूर्वेक्षण लायसनधारक किंवा खाणपट्टा धारक हा पूर्वेक्षण लायसन किंवा खाणपट्टा यांखालील क्षेत्राच्या जवळपास जे क्षेत्र येते त्या क्षेत्रातील वनस्पती जातीला किमान नुकसान पोहोचेल अशारीतीने पूर्वेक्षण किंवा यथास्थिती खाणकाम कार्ये-

(एक) कोणतेही पूर्वेक्षण किंवा खाणकाम इत्यादी कारणांमुळे नष्ट झालेल्या झाडांच्या संख्येच्या दुप्पट संख्येने त्याच क्षेत्रात किंवा संबंधित प्राधिकारी, किंवा एमओईएफ चे प्रादेशिक कार्यालय किंवा प्राधिकृत अधिकारी यांद्वारे निवडण्यात आलेल्या कोणत्याही इतर क्षेत्रात लागवड करण्याकरिता त्वरित उपाययोजना करणे.

(दोन) खाणपट्ट्याचे लायसनच्या कालावधीत किंवा पट्टेदार असताना लागवड केलेल्या झाडांची काळजी घेणे, व त्यानंतर ही झाडे राज्य वन विभाग किंवा राज्य शासनाकडून नियुक्त करण्यात येईल अशा कोणत्याही इतर प्राधिकरणाकडे सुपूर्द करणे.

(तीन) पूर्वेक्षण आणि खाणकाम यामुळे नष्ट झालेल्या इतर विशिष्ट वनस्पती जातींची शक्य तितक्या मर्यादेपर्यंत पुन्हा लागवड करणे.

भाग- आठ

राज्य शासनाच्या प्रसंविदा

<p>पट्टेदारास अधिकार धारण करता येईल त्याचा उपभोग घेता येईल.</p>	<p>1) याद्वारे राखून ठेवलेले भाडे व स्वामित्वधन प्रदान करणारे आणि यात समाविष्ट असलेल्या प्रसंविदा व करारनामे यांचे पालन करणारे व पार पाडणारे पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांना पट्टेदारांच्या किंवा पट्टेदारच्यावतीने पालन करण्यासाठी पार पाडायसाठी याद्वारे मंजूर करण्यात आलेल्या कालावधीकरिता आणि कालावधीत भाडेपट्ट्याने देण्यात आलेली जागा, राज्य शासन किंवा त्याअन्वये योग्यरीतीने दावा करणारी कोणतीही व्यक्ती यांच्याकडून किंवा यांद्वारे कोणत्याही बेकायदेशीर व्यत्ययाशिवाय धारण करण्याचा अधिकार असेल आणि ते त्यांचा उपभोग घेऊ शकतील.</p>
---	--

<p>त्रयस्थ पक्षांच्या जमिनीचे संपादन आणि त्याची नुकसानभरपाई</p>	<p>2) जर या अनुसूचीच्या भाग सात याच्या खंड 4 च्या तरतुदीनुसार पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांच्या प्रस्तावित कार्यातून उदभवू शकेल असे कोणतेही उक्त जमिनीच्या पृष्ठभागाची किंवा कोणत्याही भागाची नुकसान किंवा हानी यांकरिता नुकसानभरपाई पट्टेदाराने किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांनी वहिवाटदारास देऊ केली असेल आणि उक्त वहिवाटदाराने राज्य शासनाकडे राखून ठेवलेला आणि या अधिलेखांद्वारे पट्टेदारास किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना भाडेपट्ट्याने दिलेला हक्क किंवा अधिकार यांचा वापर करण्यास संमती दर्शविण्यास नकार दिला असेल तर, पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार सदर बाब राज्य शासनाला कळवील/कळवतील आणि शासनाकडे त्यांनी नुकसानभरपाई म्हणून देऊ केलेली रक्कम ठेव म्हणून ठेवतील आणि राज्य शासनाची अशी खात्री पटली असेल की, देऊ करण्यात आलेल्या नुकसानभरपाईची रक्कम रास्त व योग्य आहे किंवा राज्य शासनाची तशी खात्री पटली नसेल आणि पट्टेदाराने राज्य शासनाला रास्त व योग्य वाटेल अशी आणखी रक्कम ठेव म्हणून ठेवली असेल तर, राज्य शासन जमिनीच्या वहिवाटदाराला पट्टेदारास किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांस सदर जमिनीवर प्रवेश करू देण्याबाबत आणि या भाडेपट्ट्याच्या प्रयोजनाकरिता आवश्यक असेल असे कार्य करण्याकरिता मुभा देण्याबाबत आदेश देईल. अशा नुकसानभरपाईच्या रकमेचे निर्धारण करताना राज्य शासनाला भूमिसंपादन अधिनियम, 1894 याच्या तत्वांचे मार्गदर्शन मिळेल.</p>
<p>नूतनीकरण करणे</p>	<p>3) जर पट्टेदाराची किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांनी याद्वारे मंजूर करण्यात आलेला कालावधी समाप्त झाल्यावर पुढील-----वर्षांच्या कालावधीकरिता याद्वारे भाडेपट्ट्याने दिलेली जागा किंवा त्यापैकी कोणत्याही भागाचा नूतनीकरण केलेला खाणपट्टा घेण्याची इच्छा असेल तर ते अशा प्रकारे इच्छुक असल्याबाबत शेवटी नमूद केलेला कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी किमान 90 दिवस अगोदर उक्त नियमांच्या नियम 19 मध्ये तरतूद केल्यानुसार एक अर्जाद्वारे सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सादर करतील आणि अशा अर्जासोबत रुपये 500 इतकी ना परतावा अर्ज फी भरतील. अशारीतीने खाणपट्ट्याच्या नूतनीकरणाकरिता प्राप्त झालेला अर्ज हा, खाणपट्ट्याचा कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी सक्षम प्राधिकाऱ्याद्वारे निकालात काढला जाईल. जर खाणपट्ट्याचा कालावधी समाप्त होण्यापूर्वी अर्ज निकालात काढण्यात आला नाही तर, या खाणपट्ट्याचा कालावधी हा पुढील सहा महिन्यांच्या कालावधीकरिता किंवा अर्जदारास नकाराबाबत कळवण्यात येईल अशा दिनांकापर्यंत, यापैकी जो कालावधी अगोदरचा असेल तेथवर वाढवण्यात आला आहे असे मानण्यात येईल. पट्टेदार याद्वारे राखून ठेवण्यात आलेले भाडे व स्वामित्वधन प्रदान करणे पुढे चालू ठेविले आणि पूर्वी म्हटल्याप्रमाणे वाढविण्यात आल्याचे मानण्यात आलेल्या कालावधीत यात समाविष्ट असलेल्या आणि पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांच्या वतीने असलेल्या अनेक प्रसंविदा आणि करारनामे यांचे पालन करील व ते पार पाडील. सदर खाणपट्टा हा, सक्षम प्राधिकाऱ्याची खात्री होण्याच्या अधीन, पट्टेदाराचा विकल्प घेऊन मूळ खाणपट्ट्याच्या कालावधीपेक्षा अधिक नसेल एवढ्या कालावधीकरिता नूतनीकरणयोग्य असेल सक्षम प्राधिकारी, स्वतःची खात्री झाल्यावर पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांच्या खर्चाने व त्याने किंवा त्यांनी, जर आवश्यक असेल तर, राज्य शासनाला त्याचा प्रतिलेख निष्पादित केल्यावर आणि वितरित केल्यावर, पट्टेदाराला किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना याद्वारे मंजूर करण्यात आलेल्या कालावधीच्या समाप्तीची पुढील दिवशी, गौण खनिजांना लागू असलेल्या उक्त नियमानुसार असेल त्याप्रमाणे नूतनीकरण करण्याकरिता विद्यमान प्रसंविदेचा समावेश करून, अशा दरांनी व स्वामित्वधनाने आणि अशा अटीवर, अशा प्रसंविदा व करारनामे यांच्या अधीन .....इतक्या पुढील कालावधीकरिता, उक्त जागेचा नूतनीकरण केलेला भाडेपट्टा, पट्टेदाराला किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना निष्पादित करून देईल व वितरित करील.</p>
	<p>4) पट्टेदाराला किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना, खाणपट्टा निश्चित करणे किंवा सक्षम प्राधिकाऱ्यास सहा महिन्यांपेक्षा कमी नसेल इतक्या कालावधीची लेखी नोटीस देऊन खाणपट्टा क्षेत्राचा कोणताही भाग किंवा कोणतेही भाग प्रत्यर्पित करण्याचे किंवा सोडून देण्याचे स्वातंत्र्य असेल आणि अशा नोटीशीचा कालावधी समाप्त झाल्यावर, भाडेपट्ट्याच्या कारणामुळे किंवा प्रत्यर्पित केलेला भाग किंवा केलेले भाग यांमुळे देय असलेल्या सर्व रकमा प्रदान करण्यात आल्या आहेत या अटीवर, संपूर्ण क्षेत्र किंवा प्रत्यर्पित केलेला भाग किंवा यथास्थिती केलेले भाग यांच्या संबंधात भाडेपट्ट्याबाबत निर्णय घेण्यात येईल. जर पट्टेदारांची किंवा एकापेक्षा अधिक</p>

	पट्टेदारांची संपूर्ण क्षेत्र प्रत्यर्पित करण्याची इच्छा नसेल तर, त्याची किंवा त्यांची जो भाग किंवा जे भाग स्वतःजवळ ठेवून घेण्याची इच्छा असेल त्या भागाच्या किंवा भागांचा तपशील, नव्याने करण्यात येणाऱ्या भाडेपट्टा विलेखात देण्यात येईल.
प्रत्यर्पनाचा निर्णय घेण्याचे किंवा भाडेपट्ट्याने दिलेल्या क्षेत्राचा कोणताही भाग सोडून देण्याचे स्वातंत्र्य	5) या भाडेपट्ट्याचा किंवा त्याच्यापैकी कोणत्याही भागाचा नूतनीकरणाचा निर्णय झाल्यावर सक्षम प्राधिकारी सहा महिन्यांच्या कालावधीत निश्चित करील अशा दिनांकास, या खाणपट्ट्याच्या संबंधात प्रदान केलेल्या आणि त्यानंतर राज्य शासनाकडील ठेवीत बाकी असलेल्या आणि या खाणपट्ट्यात नमूद केलेल्या कोणत्याही प्रयोजनाकरिता लागू करण्याची आवश्यकता नसलेल्या अनामत ठेवीची रक्कम पट्टेदाराला किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना करण्यात येईल. सदर अनामत ठेवीवर कोणतेही व्याज देय नसेल. पुनःस्थापनेची आणि पुनःप्रापणाची समाधानकारक पूर्तता केल्यानंतरच केवळ सदर अनामत ठेवीचा परतावा करण्यात येईल.

भाग-नऊ

सर्वसाधारण तरतुदी

- अनामत ठेवीचा परतावा
- यापूर्वी भाग एक ते नऊ यांत समाविष्ट न केलेल्या उक्त नियमांतील नियम 21, 22 व 23 यात अंतर्भूत असलेल्या उर्वरित सर्व शर्ती येथे लागू असतील
  - जर पट्टेदाराचे किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांनी सलग सहा महिन्यांच्या कालावधीकरिता खाणकाम करणे बंद केले किंवा खाणकाम थांबविले तर, खाणपट्टा रद्द होण्यास पात्र ठरेल परंतु असे की, जर पट्टेदाराने किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांनी रास्त कारणास्तव सक्षम प्राधिकार्याच्या पूर्व परवानगीने खाणकाम करण्याचे बंद केले असेल किंवा पट्टेदारांनी खाणकाम थांबवले असेल तर, खाणपट्टा रद्द होणार नाही.
  - जर त्यांचा खाणपट्टा किंवा कोणतीही अन्य बाब किंवा गोष्ट या खाणपट्ट्यातील अटी व शर्ती यांची रचना किंवा भाडेपट्ट्याशी संबंधित कोणतीही बाब किंवा खाणपट्टा किंवा खाणीतील काम होणे किंवा खाणीत काम न होणे स्वामित्वधनाच्या किंवा मृत भाटकाच्या प्रदानाची रक्कम किंवा सक्षम प्राधिकार्याला प्रदान करावयाची पद्धत यांबाबत कोणताही तंटो असेल तर, अशी बाब संचालकाकडे (शासकीय अधिकार्याचे पदनाम.....) निर्दिष्ट करण्यात येईल, ज्याचा निर्णय अंतिम आणि खाणपट्टेदारावर बंधनकारक असेल.
  - या खाणपट्ट्याच्या कोणत्याही अटी व शर्तीची पूर्तता करण्यात पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांनी कसूर केल्यामुळे, जेथवर अशी कसूर अनपेक्षित घटनेमुळे उद्भवली असल्याचे उक्त शासनाकडून मानण्यात येते तेथवर, राज्य शासनाला पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांच्याविरुद्ध कोणताही दावा करता येणार नाही किंवा त्यांनी या खाणपट्ट्याचा भंग केल्याचे मानण्यात येणार नाही, आणि जर आकस्मिक घटनेमुळे या खाणपट्ट्याच्या कोणत्याही अटी व शर्तीची पूर्तता करण्यात पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक खाणपट्टेदार यांच्याकडून विलंब झाला तर, अशा विलंबाचा कालावधी या खाणपट्ट्याद्वारे निश्चित करण्यात आलेल्या कालावधीत वाढविण्यात येईल. या खंडातील “ आकस्मिक घटना” या शब्दप्रयोगाचा अर्थ, दैवी आपत्ती, युद्ध, बंडखोरी, दंगा, नागरिक विक्षोभ, संप, भूकंप, भरती ओहोटी, वादळ, भरतीच्या लाटा, पूर, वीज कोसळणे, स्फोट, आग आणि पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार योग्यरीतीने प्रतिबंध करू शकणार नाही किंवा नियंत्रित करू शकणार नाही अशी कोणतीही इतर घटना असा आहे.
  - या अधिलेखांच्या आधारे देय असलेली भाडी व स्वामित्वधन ही ज्याने प्रथम प्रदान केली आहेत आणि चुकती केली आहेत असा पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार उक्त कालावधी ठरविल्यानंतर त्या कालावधीच्या समाप्तीच्या वेळी किंवा त्यानंतर सहा महिन्यांच्या आत, उक्त जमिनीमध्ये किंवा जमिनीवर त्यांच्याकडून उभारण्यात आलेली किंवा ठेवण्यात आलेली आणि जी या अनुसूचीच्या भाग सात याच्या खंड 19 अन्वये राज्य शासनाला देणे पट्टेदारास किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना बंधनकारक नसेल. आणि जी खरेदी करण्याची राज्य शासनाची इच्छूक नसेल अशी सर्व किंवा इंजिने, यंत्रसामग्री, संयंत्रे, इमारती, संरचना,

- ट्राममार्ग, लोहमार्ग आणि इतर बांधकामे उभारणी आणि उभारण्यात आलेल्या असतील अशा सर्व सुखसोयी स्वतःच्या लाभासाठी काढून घेईल किंवा दूर करील.
- आकस्मिक घटनेमुळे खाणपट्ट्यांच्या अटीची पूर्तता करण्यात कसूर करणे.
6. जर उक्त कालावधी समाप्त झाल्यावर किंवा उक्त कालावधी ठरविल्यावर सहा कॅलेंडर महिन्यांनंतर किंवा या अनुसूचीच्या भाग नऊच्या खंड 4 मध्ये समाविष्ट असलेल्या तरतुदींअन्वये पट्टेदाराकडून, उक्त जमिनीचा कोणताही भाग किंवा कोणतेही भाग यांचे प्रत्यर्पण परिणामकारक ठरते त्या दिनांकानंतर, उक्त जमिनीत किंवा जमिनीवर किंवा त्याच्या प्रत्यर्पित करण्यात आलेल्या भागात किंवा यथास्थिती कोणतीही इंजिने, यंत्रसामग्री, संयंत्र, इमारती, संरचना, ट्राममार्ग, लोहमार्ग आणि इतर उभारणी किंवा सोयी किंवा पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांना त्याने किंवा त्यांनी प्रत्यर्पित केलेल्या नसतील अशा उक्त जमिनीच्या अशा भागांवर किंवा खाणकाम भाडेपट्ट्यान्वये त्याच्या किंवा त्यांच्या ताब्यात असलेल्या कोणत्याही इतर जमिनीत त्याच्या किंवा त्यांच्या कार्याशी संबंधात आवश्यक नसेल अशी इतर मालमत्ता जर सदर पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार यांनी, राज्य शासनाद्वारे त्याला किंवा त्यांना सदर मालमत्ता काढून टाकण्याची लेखी नोटीस देण्यात आल्यानंतर, एका महिन्याच्या आत काढून टाकल्या नाहीत तर, अशी मालमत्ता राज्य शासनाची मालमत्ता झाल्याचे मानण्यात येईल आणि त्यासंबंधात पट्टेदाराला किंवा पट्टेदारांनी कोणतीही नुकसानभरपाई न देता किंवा स्पष्टीकरण न देता राज्य शासनाला योग्य वाटेल अशारीतीने त्याची विक्री केली जाईल किंवा विल्हेवाट लावली जाईल.
- खाणपट्ट्याची मुदत समाप्त झाल्यावर पट्टेदाराने त्याची मालमत्ता काढून टाकणे.
7. या अधिलेखांद्वारे पट्टेदाराला किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना देणे आवश्यक असलेली प्रत्येक नोटीस ही, अशा नाटिसा स्वीकारण्याच्या प्रयोजनाकरिता पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार हे नियुक्त करतील अशा उक्त जमिनीवर राहणाऱ्या व्यक्तीला, लेखी देण्यात येईल आणि जरी अशी नियुक्ती करण्यात आलेली नसली तरीसुद्धा अशी प्रत्येक नोटीस ही, पट्टेदाराला आणि एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांना या भाडेपट्ट्यात अभिलिखित करण्यात आलेल्या पट्टेदारांच्या किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांच्या पत्त्यावर किंवा पट्टेदार किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदार राज्य शासनाला नोटिसा प्राप्त होण्याकरिता वेळोवेळी लेखी कळवील/कळवतील अशा त्याच्या/त्यांच्या भारत देशातील इतर पत्त्यांवर, नोदणीकृत डाकेने पाठवण्यात येईल आणि पट्टेदारावर किंवा एकापेक्षा अधिक पट्टेदारांवर करण्यात येणारी अशा नोटिशीची प्रत्येक बजावणी ही योग्य आणि विधिग्राह्य असल्याचे मानण्यात येईल आणि त्याबाबत त्याच्याकडून/त्यांच्याकडून हरकत घेण्यात येणार नाही किंवा आव्हान देण्यात येणार नाही.
- खाणपट्ट्याच्या निश्चितीनंतर सहा महिन्यांपेक्षा अधिक असलेल्या कालावधी करिता सोडून देण्यात आलेल्या मालमत्तेच्या कसूरीकरिता.
8. महाराष्ट्र गौण खनिज उत्खनन नियम, 1998 याच्या प्रकरण दोन मध्ये समाविष्ट असलेल्या खणकाम भाडेपट्टा मंजूरीशी संबंधित तरतुदींच्या अधीन खणकाम भाडेपट्टा (खाणपट्टा) मंजूर करण्यात येतो.

महाराष्ट्राच्या राज्यपाल यांच्याकरिता आणि यांच्यावतीने श्री.....(नाव).....पदनाम यांनी खालील व्यक्तींच्या समक्ष व मोहोरबंद करुन स्वाधीन केले

- 1).....
- 2).....

1) पट्टेदाराने नेमलेल्या श्री/श्रीमती.....यांनी.....यांच्या समक्ष स्वाक्षरीत करुन स्वाधीन केले .

किंवा

2) पट्टेदाराने नेमलेल्या सर्वश्री
1).....
2).....
3)..... यांनी खालील व्यक्तींच्या समक्ष स्वाक्षरित करुन स्वाधीन केले.

- 1).....
- 2).....

किंवा

3) पट्टेदाराने नेमलेल्या सर्वश्री
(1).....
(2).....
(3).....
यांनी खालील व्यक्तींच्या समक्ष स्वाक्षरित करुन स्वाधीन केले.

- (1).....
- (2).....

किंवा

4) सर्वश्री (मेसर्स).....
मर्यादित कंपनी यांनी.....अनुसार सामाईक मोहोर उमटवली.

नमुना - च

[नियम 34 पहा]

खाण/दगडखाण सुरु करण्याची सुचना

- 1) (एक) खोदून काढण्यात आलेल्या गौण खनिजाचे नांव :
(दोन) खोदून काढण्यात आलेल्या इतर खनिजाचे नाव/खनिजांची नावे, कोणतेही असल्यास:
- 2) दगडखाणीचे/खाणीचे नांव :
- 3) दगडखाण/खाण सुरु करण्याचा दिनांक:
- 4) ज्या प्राधिकरणाकडून खाणकाम योजनेस मंजूरी मिळाली त्या प्राधिकरणाचा पत्र क्रमांक आणि दिनांक:
(प्राधिकरण विनिर्दिष्ट करावे)
- 5) पट्टेदाराचे/ मालकाचे नांव व पत्ता :
- 6) दगड खाणीची मालकी :
अ) सार्वजनिक क्षेत्र :
ब) संयुक्त क्षेत्र :
क) खाजगी क्षेत्र :
- (संयुक्त क्षेत्राच्या बाबतीत, प्रत्येक कंपनीच्या भागाची टक्केवारी विनिर्दिष्ट करावी)
- 7) जर पट्टेदार हा कंपनी किंवा भागीदारी संस्था किंवा सहकारी संस्था असेल तर, प्रभारी संचालकाचे नाव आणि पत्ता व नोंदणीकृत कार्यालयाचा पत्ता दर्शवावा:
- 8) दगडखाण/खाणकाम भाडेपट्ट्याचा तपशील
(खाणकाम भाडेपट्टा)
अ) निष्पादनाचा दिनांक :
- ब) कालावधी पासून पर्यंत
- क) लायसन अंतर्गत क्षेत्र : हेक्टर
- 9) भाडे पट्ट्याचे स्थान:
(एक) टोपोशिट क्रमांक :
(दोन) भूकर सर्वेक्षण/खसरा क्रमांक:
(तीन) गाव: तालुका/तहसील:
जिल्हा: राज्य:
(चार) डाक कार्यालय: पोलीस ठाणे:
(पाच) जवळचे रेल्वे स्थानक: अंतर:
(सहा) जवळचे विश्रामगृह/डाकबंगला:
- 10) पूर्वीच्या मालकाचे नांव व पत्ता असल्यास आणि भाडेपट्टा सोडल्याचा दिनांक:
- 11) एजंटचा तपशील:
अ) नाव व पत्ता:
ब) नियुक्तीचा दिनांक:
- 12) खाणकाम अभियंताचा तपशील:
अ) नांव व पत्ता:
ब) अर्हता:

क) नियुक्तीचा दिनांक:

ड) सेवायोजनांचा दर्जा :

पूर्ण वेळ:

अर्धवेळ:

13) व्यवस्थापकाचा तपशील:

अ) नांव व पत्ता:

ब) नियुक्तीचा दिनांक:

ठिकाण :

सही :

दिनांक :

संपूर्ण नांव :

पदनाम: मालक/एजंट

/खनिकर्म अभियंता/व्यवस्थापक

नमुना - छ

[नियम 35 (2) पहा]

खाणकाम/दगडखाण किंवा खाणीचा/दगडखाणीचा भाग सोडून देणे/प्रत्यार्पित करणे यासंबंधातील नोटीस .

- 1) (एक) खाणकाम केलेल्या गौणखनिजाचा प्रकार :
(दोन) खाणकाम केलेल्या इतर खनिजाचे/खनिजांचे नाव, काही असल्यास
- 2) खाणीचे/दगडखाणीचे नांव :
- 3) पट्टेदाराचे/मालकाचे नांव आणि पत्ता :
- 4) खाणकाम/दगडखाण भाडेपट्ट्याचा तपशील (ओएमएल) :
एक) निष्पादनाचा दिनांक :
दोन) कालावधी - वर्षे - पासून - पर्यंत-
तीन) भाडेपट्ट्याखालील क्षेत्र- हेक्टर
- 5) दगडखाणीचे/खाणीचे ठिकाण:
(एक) टोपोशिट क्रमांक :
(दोन) भूकर सर्वेक्षण किंवा खसरा क्रमांक :
(तीन) गाव - तालुका/तहसील - जिल्हा - राज्य -
(चार) डाक कार्यालय - पोलीस ठाणे -
(पाच) जवळचे रेल्वे स्थानक - अंतर -
(सहा) जवळचे विश्रामगृह किंवा डाकबंगला
- 6) एजेंटचे नांव व पत्ता :
- 7) खनिकर्म अभियंत्याचा तपशील:
(अ) नाव आणि पत्ता
(ब) अर्हता
- 8) कोणत्या दिनांकापर्यंत खाणकाम प्रक्रिया बंद करावयाची आहेत किंवा खाण प्रत्यार्पित करावयाची आहे तो दिनांक :
- 9) खाणकाम/सोडून देणे/खाण प्रत्यार्पित करणे यांची कारणे :
(आवश्यक तेथे टिकमार्क करावे)
गौण खनिजाचे निःशेषण
खार्चिक प्रक्रिया
भुस्सखलन
इतर आपत्ती (विनिर्दिष्ट करावी)
(जे लागू असेल त्याला कृपया खूण करावी)
मागणीचा अभाव
कामगारांची अनुपलब्धता
दगडखाणीत पुराचे पाणी
भरले जाणे
इतर कारणे (विनिर्दिष्ट करावीत)
- 10) जर खाणकाम हे नैसर्गिक आपत्तीमुळे सोडून दिले असेल किंवा कोणतेही वैधानिक प्राधिकरण/न्यायाधिकरण/न्यायालय यांच्याकडून खाणकाम प्रक्रिया बंद करण्यासाठी आदेश देण्यात आला असेल/निदेश देण्यात आले असतील तर अशाप्रकारे खाणकाम केल्याचा दिनांक :
- 11) सदर क्षेत्रातील आरक्षित खनिजे
(अ) सिध्द (ब) संभाव्य (क) शक्य
- 12) दगडखाणीच्या/खाणीच्या सुरुवातीपासूनचे खनिजाचे एकूण उत्पादन:
- 13) खाणीत कामावर असलेल्या कामगारांची संख्या:
पुरुष : स्त्रिया :

कंपनीचे कामगार (थेट):

कंत्राटी कामगार :

ठिकाण :

सही :

दिनांक :

संपूर्ण नांव :

मालक/एजंट/खनिकर्म अभियंता/व्यवस्थापक

पदनाम:

-
- टीप :- (1) ज्या बाबतीत खाणकाम क्षेत्रातील एखादा भाग सोडून देण्याचे/ प्रत्यार्पित करण्याचे प्रस्तावित करावयाचे असेल त्याबाबतीत, केवळ अशा भागाशी संबंधित असलेली माहिती ही स्तंभ 11, 12 व 13 यांत देण्यात येईल.
- (2) खाणकाम सोडून देणे/ प्रत्यार्पित करणे याच्या संरक्षणाकरिता अभिप्रेत असलेल्या उपाययोजना आणि त्यासाठी व पर्यावरणासाठी असलेले दृष्टिकोन यांसह, ही नोटीस सादर करण्याच्या वेळेपर्यंत दगड खाणीत झालेले काम अचूक दर्शवून 1:1000 (1 सेंमी = 10 मीटर) या पेक्षा कमी नसलेल्या प्रमाणात खाणपट्टा क्षेत्रांचे नकाशे/भाग कृपया सोबत जोडण्यात यावेत.

नमुना- ज

[नियम 36 पहा]

(दगडखाणीचे/खाणीचे खोदकाम तात्पुरते थांबवण्याची नोटीस)

खाणीचा/दगडखाणीचा संकेतांक

- 1) (एक) खोदून काढलेल्या गौण खनिजाचा प्रकार :
(दोन) खोदून काढलेल्या इतर खनिजाचे खनिजांची नावे कोणतेही असल्यास :
- 2) खाणीचे/ दगडखाणीचे नांव व पत्ता :
- 3) पट्टेदाराचे/मालकाचे नाव आणि पत्ता :
- 4) दगड खाणपट्ट्याचा तपशील:
एक) निष्पादनाचा दिनांक :
दोन) कालावधी..... वर्षे..... पासून..... पर्यंत
तीन) खाणपट्ट्याखालील क्षेत्र..... हेक्टर
- 5) दगड खाणीचे ठिकाण:
(अ) टोपोशीट क्रमांक :
(ब) भूकर सर्वेक्षण किंवा खसरा क्र:
(क) गाव- तालुका/तहसील
जिल्हा- राज्य-
(ड) डाक कार्यालय- पोलीस ठाणे-
(इ) जवळचे रेल्वे स्थानक- अंतर-
(उ) जवळचे विश्रामगृह किंवा डाकबंगला
- 6) एजेंटचे नांव आणि पत्ता :
- 7) खनिकर्म अभियंत्याचे नाव व पत्ता/शैक्षणिक पात्रता :
- 8) खाणकाम थांबवण्याची कारणे :
मागणीचा अभाव :
कामगारांची अनुपलब्धता :
पर्जन्यवृष्टी :
वाहतुकीच कोडी :
संप :
टाळेबंदी :
प्रक्रिया खर्चिक करणे :
इतर कारणे (विनिर्दिष्ट करावीत) :
(जे लागू आहे त्याला कृपया खूण करावी)
- 9) खाणकाम प्रक्रिया थांबविल्याचा दिनांक :
- 10) खाणकाम प्रक्रिया सुरू करण्याचा संभाव्य दिनांक :

ठिकाण :

दिनांक :

सही :

संपूर्ण नांव :

पदनाम : मालक/एजेंट/

खनिकर्म अभियंता/व्यवस्थापक.

नमुना - झ
[नियम ३७ पहा]

(दगडखाण/खाणकाम पुन्हा सुरू करण्यासंबंधातील सुचना)

खाणीचा/दगडखाणीचा संकेतांक.....

- १) (एक) खोदून काढलेल्या गौण खनिजाचा प्रकार :
(दोन) खोदून काढलेल्या इतर खनिजाचे नाव / नावे कोणतेही असल्यास :
- २) दगडखाणीचे / खाणीचे नांव :
- ३) पट्टेदाराचे/मालकाचे नांव व पत्ता :
- ४) दगडखाण/खाणकाम भाडेपट्ट्याचा तपशील (क्यूएमएल) :
(एक) निष्पादनाचा दिनांक :
(दोन) कालावधी..... वर्षे..... पासून..... पर्यंत
(तीन) खाणपट्ट्याखालील क्षेत्र..... हेक्टर
- ५) दगडखाणीचे/खाणीचे ठिकाण
(एक) टोपेशिट क्रमांक:
(दोन) भूकर सर्वेक्षण किंवा खसरा क्रमांक:
(तीन) गाव- तालुका-
जिल्हा - राज्य-
(चार) डाक कार्यालय- पोलीस ठाणे -
(पाच) जवळचे रेल्वे स्थानक - अंतर-
(सहा) जवळचे विश्रामगृह किंवा डाकबंगला-
- ६) एजंटचे नांव आणि पत्ता :
- ७) खनिकर्म अभियंत्याचे नाव व पत्ता :
- ८) ज्या दिनांकास खाणकाम -
(अ) सोडून देण्यात आले,
(ब) थांबवण्यात आले,
-----तो दिनांक :
- ९) खाणकाम पुन्हा सुरू करण्यात आले तो दिनांक :

ठिकाण :
दिनांक :

सही :
संपूर्ण नांव :

पदनाम : मालक/एजंट/
खनिकर्म अभियंता/व्यवस्थापक

नमुना-अ
(नियम ३९ पहा)
दगडखाणभाडे पट्ट्याकरिता अर्जाची नोंदवही

- 1) अनुक्रमांक :
- 2) अर्जाचा दिनांक :
- 3) प्रापक अधिकाऱ्यास ज्या दिवशी अर्ज प्राप्त झाला तो दिनांक :
- 4) अर्जदाराचे नांव संपूर्ण पत्ता (दूरध्वनी क्रमांक, फॅक्स क्रमांक आणि ई-मेल पत्त्यासह स्थानिक तसेच कायमचा पत्ता)
- 5) अर्जाच्या परिपूर्तीचा दिनांक :
- 6) अर्ज केलेल्या क्षेत्राचा तपशील :

ग.नं./स.नं.....	गाव/खेडे.....
तालुका.....	जिल्हा.....
खसरा क्रमांक/भूमापन क्रमांक/ गट क्रमांक क्षेत्र.....(हेक्टरमध्ये)	
(खाणपट्ट्यालगत वन विभागाचे क्षेत्र असल्यास त्याबाबतची माहिती)	
- 7) पहा कोषागार चलन क्रमांक..... दिनांक.....द्वारे अर्जासंबंधात चुकती केलेली फी
- 8) ज्या दिनांकास अर्ज चौकशीकरिता/ जागेच्या तपासणीकरिता पाठवण्यात आला तो दिनांक :
- 9) ज्या अधिकाऱ्याकडे/ कर्मचाऱ्याकडे चौकशीचे/ जागेचे तपासणी करण्याचे काम सोपवण्यात आले आहे तो अधिकारी/कर्मचारी :
- 10) ज्या दिनांकास चौकशी अहवाल/जागेच्या तपासणीचा अहवाल प्राप्त झाला तो दिनांक :
- 11) अर्ज अंतिमरित्या निकालात काढणे आणि आदेशाचा क्रमांक व दिनांक :
- 12) शेरा :

(मंजूर केलेनाकारण्यात आले हे नमूद करावे, जर मंजूर केले असेल तर, मंजूर केलेल्या क्षेत्राचा तपशील)

सक्षम अधिकाऱ्याची सही.

नमुना-ट
(नियम 41 पहा)
मंजूर खाणपट्ट्याची नोंदवही

- 1) अनुक्रमांक :
- 2) पट्टेदाराचे नांव :
- 3) पट्टेदाराच्या रहिवासाचा पूर्ण पत्ता :- (दूरध्वनी क्रमांक, फॅक्स क्रमांक आणि ई-मेल पत्ता यांसह कायमचा व स्थानिक पत्ता)
- 4) भाडेपट्ट्याच्या मान्यतेचा क्रमांक व दिनांक :
- 5) दगडखाण भाडेपट्टा निष्पादित केल्याचा दिनांक :
- 6) भाडे पट्ट्याखाली मंजूर केलेल्या क्षेत्राचा तपशील :
  - (1) गांव/खेडे.....(2) तालुका.....(3) जिल्हा.....
  - (4) खसरा क्रमांक/ भूमापन क्रमांक/गट क्रमांक/ क्षेत्र : (हेक्टरमध्ये)
- 7) ज्या गौणखनिजाकरिता किंवा खनिजाकरिता भाडेपट्टा मंजूर करण्यात आला आहे ते गौण खनिज/खनिजे :-
- 8) मंजुरीचा क्रमांक व दिनांक यासह दगडखाण भाडेपट्ट्यात भर घातलेली गौणखनिज किंवा खनिजे :
- 9) सुरक्षा ठेवीचा तपशील:
- 10) भाडेपट्टा ज्या कालावधीसाठी मंजूर केला आहे तो मंजुरीचा कालावधी :
(एक) एकूण वर्षे.....(दोन) दिनांक .....पासून .....पर्यंत
- 11) (1) रिक्त भाटकाचा आणि (2) स्वामित्वधनाचा दर
- 12) भाडेपट्ट्याचे नुतनीकरण ज्या कालावधीसाठी करण्यात आले आहे तो कालावधी :
(एक) एकूण वर्षे.....(दोन) दिनांक.....
पासून .....पर्यंत
- 13) दगड खाणकाम प्रक्रिया प्रारंभ केल्याचा दिनांक :
- 14) निश्चित केलेल्या भूपृष्ठ भाड्याची रक्कम आणि रक्कम निश्चित केल्याचा दिनांक :
- 15) भाडेपट्ट्याच्या हस्तांतरणाच्या अभिहस्तांकनाचा क्रमांक व दिनांक, जर कोणताही असल्यास आणि अभिहस्तांकित/हस्तांतरीचे नांव :
- 16) प्रत्यर्पित केलेल्या/रद्द केलेल्या भाडेपट्ट्याच्या समाप्तीचा दिनांक :
- 17) पुनःमंजुरीसाठी क्षेत्र ज्या दिनांकापासून उपलब्ध आहे तो दिनांक :-
- 18) सुरक्षा ठेवीचा परतावा पट्टेदाराच्या स्वाक्षरीसह क्रमांक आणि दिनांक
- 19) शेरा :

सक्षमअधिकाऱ्याची स्वाक्षरी.

नमुना - ठ

(नियम 46 (चार) पहा)

30 जून/30 सप्टेंबर/31 डिसेंबर/31 मार्च रोजी समाप्त होणाऱ्या स्वामित्वधनाच्या अधिदानाचे त्रैमासिक विवरण

(प्रत्येक वर्षाच्या 1 ऑगस्ट/1 नोव्हेंबर/1 फेब्रुवारी/1 मे रोजी सादर करावयाचे)

- 1) पट्टेदाराचे नांव व पत्ता :
- 2) खाणीचे ठिकाण :
  - (अ) गाव/वन डब्ल्यूसी
  - (ब) पी.सी. क्रमांक/एफ.सी.क्रमांक
  - (क) भाडेपट्ट्याखालील क्षेत्र हेक्टरमध्ये
  - (ड) तहसील /जिल्हा :-
- 3) खनिजांची नावे :
- 4) भाडेपट्ट्याच्या मंजूरीचा दिनांक :
- 5) भाडेपट्ट्याच्या निष्पादनाचा दिनांक आणि भाडे पट्ट्याचा कालावधी :
- 6) वर्षाच्या प्रारंभीची शिल्लक - घन मीटर्स मेट्रीक टन
- 7) वर्षभरातील उत्पादन - घन मीटर्स मेट्रीक टन
- 8) एकूण (स्तंभ 6 व 7 यांची बेरीज)- घन मीटर्स मेट्रीक टन
- 9) वर्षभरातील उत्पादनाची एकूण किंमत :
- 10) वर्षभरातील एकूण विक्री - घन मीटर्स मेट्रीक टन
- 11) विकलेल्या सामग्रीची एकूण किंमत रु :
- 12) वर्षाच्या अखेरची शिल्लक :
- 13) स्वामित्वधनाचा दर :
- 14) वर्षभरात विकलेल्या मालातील देय असलेले एकूण स्वामित्वधन :
  - (अ) दिनांक 31/12/20 रोजी असलेली पूर्वीची नियत शिल्लक रुपये....
  - (ब) चुकती करावयाची रक्कम रु.....
  - (क) चुकती केलेली रक्कम.....चलन क्र.....दिनांक.....
  - (ड) देय शिल्लक.....
- 15) प्रदान केलेले रिक्त भाटकरी.....द्वारे चलन क्र.....दिनांक.....
- 16) जेथे काम पूर्ण केले आहेतसेचचालू आहे त्या कामाचा तपशिल :
- 17) खाणीची कमाल खोली :
- 18) वर्षभरातनियुक्त केलेल्या कामगारांची संख्या :

पट्टेदाराची/एजंटची स्वाक्षरी

नमुना- ड

[नियम 46 (पंधरा) आणि 66 (15) पहा]

.....महिन्यासाठी घेतलेल्या सामग्रीच्या एकूण परिमाणाचे मासिक विवरण

[प्रत्येक महिन्याच्या दिनांक 10 पर्यंत (1) भूशास्त्र आणि खनिकर्म संचालनालय,
महाराष्ट्र राज्य, नागपूर (2) सक्षम प्राधिकारी यांना सादर करावयाचे]

1) पट्टेदाराचे नांव व पत्ता :

2) खाणीचे ठिकाण :

(अ) गाव/एफ.डब्ल्यू.सी

(ब) पी.सी.क्र.

(क) तहसिल.....जिल्हा.....

(ड) खाणपट्ट्याखालील क्षेत्र :

(इ) खनिजाचे नांव :

(ई) निष्पादनाचा दिनांक आणि पट्टेदाराचा कालावधी

(i) मागील महिन्याच्या अखेरची शिल्लक (ब्रास/एमटी)

(ii) महिन्याभरातील उत्पादन (ब्रास/एमटी)

(iii) एकूण (ब्रास/एमटी)

(iv) महिन्याभरात झालेली विक्री (ब्रास/एमटी)

(v) महिन्याच्या अखेरीस असलेली शिल्लक (ब्रास/एमटी)

(vi) शेरा

3) दररोज नियुक्त केलेल्या कामगारांची सरासरी संख्या :-

(एक) खाणीमध्ये

(दोन) क्रशरच्या जागी/झोतभट्टीच्या ठिकाणी :

4) महिनाभरात नियुक्त केलेल्या कामगारांची संख्या :

5) महिन्यातील कामाचे दिवस :

6) महिनाभरात प्रदान केलेले अखेरचे भाडे/स्वामित्वधन :

(अ).....या कालावधीकरिता प्रदान केलेले भाडे रु.....

चलन क्रमांक.....दिनांक.....

(ब).....या कालावधीकरिता स्वामित्वधन रु.....

चलन क्रमांक.....दिनांक.....

पट्टेदाराची/एजंटची
स्वाक्षरी.

नमुना -ढ

[नियम 46 (पंधरा)पहा]

मागील वर्षात सामग्रीच्या एकूण परिमाणाचे वार्षिक विवरण आणि त्याचे .....या वर्षाकरिता मूल्य.

[प्रत्येक वर्षाच्या 15 जानेवारी पर्यंत (एक) भूशास्त्र आणि खनिकर्म संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, नागपूर (दोन) जिल्हाधिकारी..... यांना सादर करावयाचे]

- 1) पट्टेदाराचे नांव व पत्ता :
- 2) खाणीचे ठिकाण :
  - (अ) गाव/वनविभाग :-
  - (ब) पी.सी.क्रमांक/एफ.सी.क्रमांक :-
  - (क) खाणपट्ट्याखालील क्षेत्र हेक्टरमध्ये :
  - (ड) तहसील/जिल्हा :-
- 3) खनिजांची नावे :
- 4) खाणपट्ट्याच्या मान्यतेचा दिनांक :
- 5) खाणपट्ट्याच्या निष्पादनाचा दिनांक आणि खाणपट्ट्याचा कालावधी :
- 6) वर्षाच्या सुरुवातीची शिल्लक - घन मीटर मेट्रीक टन
- 7) वर्षातील उत्पादन - घन मीटर मेट्रीक टन
- 8) एकूण (स्तंभ 6 व 7) - घन मीटर मेट्रीक टन
- 9) वर्ष भरतील उत्पादनाचा एकूण खर्च :-
- 10) वर्षभरातील एकूण विक्री :-
- 11) विक्री केलेल्या सामग्रीची एकूण किंमती :
- 12) वर्षाच्या अखेरची शिल्लक :
- 13) स्वामित्वधनाचा दर :
- 14) वर्षभरात विक्री केलेल्या सामग्रीच्या विक्रीवरील एकूण देय स्वामित्वधन:
  - (अ) दिनांक 31/12/20.... रोजी देय असलेली मागील शिल्लक रु.....
  - (ब) प्रदान करावयाची रक्कम रु..... चलन क्र.....दिनांक.....
  - (क) प्रदान केलेली रक्कम रु.....चलन क्र..... दिनांक.....
  - (ड) देय शिल्लक.....
- 15) चलन क्रमांक.....दिनांक.....द्वारे प्रदान केलेले मृतभाट करू.....
- 16) जेथे काम पूर्ण करण्यात आले आहे किंवा चालू आहे त्या ठिकाणचातपशील :
- 17) खाणीची कमाल खोली :
- 18) वर्षाभरात नियुक्त केलेल्या कामगारांची सरासरी संख्या :

पट्टेदाराची/एजंटची
स्वाक्षरी

नमुना- ण
[नियम 46 (सव्वीस) आणि 66 (14) पहा]
पारगमन पास

अनुक्रमांक :

दिनांक :

- 1) पट्टेदाराचे किंवा लायसनधारकाचे/परवानाधारकाचे नांव :
- 2) धारक/लिलाव.....खरेदीदार
आणि पत्ता :
- 3) खाणपट्ट्याचे ठिकाण/आगार-गाव/शहर :
- 4) खाणपट्ट्याचा किंवा लायसनचा/परवान्याचा कालावधी :
- 5) मंजूरी देणाऱ्या प्राधिकाऱ्याचे नांव व आदेश क्रमांक :
- 6) मालमोटर /वाहन..... क्रमांक :
- 7) सामग्री ज्याला विकली त्या व्यक्तीचे नांव :
- 8) खाणपट्ट्यातून/आगारातून सामग्री पाठवल्याची वेळ :
- 9) वाहनचालकाचे नांव :
- 10) पाठविलेल्या खनिजाचा प्रकार :
- 11) पाठविलेल्या खनिजाचे परिमाण :
- 12) प्रापकाची/वाहनचालकाची सही :

पट्टेदाराची/लायसनधारकाची/अधिकृत
एजंटची सही

नमुना - त
[नियम 61 (1) पहा]
खाण परवान्यासाठी अर्ज

रु. 20/- किंमतीचे कोर्ट फी मुद्रांक चिकटवावा

प्रति,

सक्षम अधिकारी (पदनाम)

ठिकाण :

महोदय,

- 1) मी/आम्ही अशी विनंती करतो की, महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास आणि विनियमन) नियम, 2013 अन्वये, मला/आम्हाला खाणपट्टा मंजूर करण्यात यावा.
- 2) या अर्जाच्या संबंधात असलेली फी रु...../- (अक्षरी.....) कोषागार ..... चलन क्र..... दिनांक .....द्वारे जमा करण्यात आली आहे.
- 3) (एक) अर्जदाराचे संपूर्ण नांव पूर्ण पत्ता (स्थानिक तसेच कायमचा पत्ता आणि दूरध्वनी क्रमांक/फॅक्स क्रमांक आणि ई-मेल पत्ता नमूद करण्यात यावा) :

(दोन) अर्जदाराचा दर्जा

(कागदपत्राची साक्षात्कृत प्रत जोडावी)

खाजगी व्यक्ती/खाजगी कंपनी/सार्वजनिक कंपनी/भागीदारी
संस्था किंवा संघ

(तीन) जर अर्जदार हा,-

(अ) एखादी व्यक्ती असेल तर त्याचे राष्ट्रीयत्व :-

(ब) खाजगी कंपनी असेल तर, नोंदणीचे ठिकाण, नोंदणी क्रमांक आणि दिनांक यांसह कंपनीच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व:-

(क) सार्वजनिक कंपनी असल्यास,संचालकाचे राष्ट्रीयत्व, विधीद्वारे संस्थापनेच्या ठिकाणासह भारतीय नागरिकांच्या भाग भांडवलाची टक्केवारी:-

(ड) भागीदारी संस्था किंवा संघ असल्यास, भागीदारी संस्थेच्या सर्व भागीदारांचे किंवा संघाच्या सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व:-

(चार) अर्जदाराचा व्यवसाय किंवा व्यवसायाचे स्वरूप :

(पाच) अर्जदार ज्याचे खाणकाम करू इच्छितात ते गौण खनिज किंवा

खनिजे:-

(सहा) ज्या प्रयोजनांसाठी उत्खनन करून काढलेल्या गौणखनिजांचा वापर करावयाचा आहे, ती प्रयोजने:-

(खनिजांचा ' अंतिम वापर' विनिर्दिष्ट करावा)

(सात) ज्या संबंधात खाणकाम भाडेपट्टा मंजूर करण्यात आला आहे, त्या क्षेत्राचा तपशील:-

(अ) क्षेत्र (हेक्टरमध्ये) :-

सर्वेक्षण/खसरा/गट क्रमांक :-

गाव (पी.सी. क्रमांकासह) :-

जिल्हा :-

(ब) उपयोजित क्षेत्राचा तपशील देणारा आणि ज्या संबंधात खाणकाम भाडेपट्टा आवश्यक आहे अशी जागा, सीमारेषा आणि क्षेत्र तितक्या अचूकतेने दर्शविणारा दोन प्रतीत असलेला नकाशा किंवा आराखडा (उपयोजित क्षेत्राच्या सीमेवरील लगतचे सर्वेक्षण क्रमांक हे देखील दर्शविण्यात आले पाहिजेत.)

(आठ) ज्याकरिता परवाना आवश्यक आहे ते परिमाण (ब्रास/टन)

(नऊ) संबंधित जमीन मालकांच्या संमतिपत्रांचा तपशील :-

(संबंधित जमीन मालकांची एक यादी द्यावयाची आहे आणि प्रत्येकाच्या नावासमोर संमतीपत्र मिळाले किंवा मिळाले नाही हे विविर्दिष्ट करावयाचे आहे.)

(दहा) उपयोजित क्षेत्राशी संबंधित असलेल्या हक्कांच्या अभिलेखातील संबंधित उताऱ्यांच्या प्रमाणित सत्यप्रती :-

(अकरा) अर्जदार सादर करण्यास इच्छुक असलेला असा कोणताही इतर तपशील :-

मी/आम्ही याद्वारे घोषित करतो की, वर दिलेला तपशील अचूक आहे आणि मी/आम्ही उत्खनन करावयासाठी प्रस्तावित असलेल्या खनिजांच्या परिमाणावर निर्धारित करण्यात येईल त्यानुसार कोणताही इतर तपशील सादर करण्यास तयार आहे/तयार आहोत. माझ्याकडे/आमच्याकडे मागणी करण्यात येईल असे कोणतेही भाडे किंवा उपकर आणि कोणतेही इतर खनिज देय रक्कम आगाऊ प्रदान करण्याचे देखील मी/आम्ही मान्य करतो.

ठिकाण :

आपला विश्वासु

दिनांक :

(अर्जदाराची सही)

सुचना :- जर अर्जदाराने आपल्या अधिकृत प्रतिनिधीद्वारे सही केली असेल तर, या अर्जासोबत 'मुखत्यारनाम्याची' एक प्रमाणित सत्य प्रत जोडण्यात यावी.

नमुना - थ
(नियम 63 पहा)
खाण परवाना अर्जाची पोचपावती

- 1) अनुक्रमांक :
- 2) अर्जाचा दिनांक :
- 3) प्रापक अधिकाऱ्याला अर्ज प्राप्त झाल्याचा दिनांक :
- 4) अर्जदाराचे नाव व पूर्ण पत्ता :
(स्थानिक तसेच कायमचा पत्ता नमूद करावयाचा आहे)
- 5) अर्जाच्या परिपूर्तीचा दिनांक :
- 6) अर्ज ज्या क्षेत्रासंबंधात करण्यात आला आहे त्या क्षेत्राचा तपशील :
गाव - तहसील- जिल्हा-
खसरा क्रमांक/सर्वेक्षण क्रमांक/ गट क्रमांक/क्षेत्र हेक्टरमध्ये
(वन जमिनीच्या संबंधात कार्यकारी मंडल नमूद करावे)
- 7) अर्जाची कोषागार चलन क्र. .... दिनांक ..... द्वारे प्रदान केलेली फी रु. ....
- 8) चौकशीसाठी/जागेच्या निरीक्षणासाठी अर्ज ज्या दिनांकास पाठविला तो दिनांक :
- 9) चौकशीसाठी जागेच्या निरीक्षणासाठी नियुक्त केलेला अधिकारी/कर्मचारी :
- 10) चौकशी अहवाल/जागेच्या निरीक्षणाचा अहवाल ज्या दिनांकास तयार करण्यात आला तो दिनांक :
- 11) आदेशाचा क्रमांक व दिनांक यांसह अर्ज अंतिमतः निकालात काढणे
- 12) शेरा :
(मंजूर केले/मंजूर करण्यास नकार हे नमूद करावे जर मंजूर करण्यात आले असेल तर मंजूर केलेल्या क्षेत्राचा तपशील)

सक्षम अधिकाऱ्यांची स्वाक्षरी.

नमुना -द
(नियम ६३ पहा)
दगडखाणकाम परवाना अर्जाबाबतची नोंदवही

- १) अर्जाचा दिनांक :
- २) प्रापक अधिकाऱ्यास ज्या दिनांकास अर्ज प्राप्त झाला तो दिनांक :
- ३) अर्जदाराचे नाव व पूर्ण पत्ता (स्थानिक तसेच कायमचा)
- ४) अर्जावर कार्यवाही पूर्ण केल्याचा दिनांक :
- ५) ज्या करिता अर्ज केला आहे त्या क्षेत्राचा तपशील :
भूमापन क्रमांक.- गाव -
तहसिल- जिल्हा-
अर्जाची प्रदान केलेली अर्ज फी
(एक) रु.....(दोन) कोषागार चलन क्र..... (तीन) दिनांक.....
मंजूरी आदेश क्रमांक/दिनांक
- ६) शेरा :
(एक) अर्ज मंजूर झाला/नाकारण्यात आला
(दोन) मंजूर झाला असल्यास क्षेत्राचा तपशील :-

नमुना- ध
(नियम 71 (2) (क) पहा)
विक्रेत्याचे लायसन मंजूर/नूतनीकरण करण्यासाठी अर्ज

प्रति,

सक्षम अधिकारी,

महोदय,

मी/आम्ही विनंती करतो की, महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास आणि विनियमन), नियम, 2013 अन्वये गौण खनिजांचा साठा आणि विक्री करण्यासाठी विक्रेत्याचे लायसन मला/आम्हाला मंजूर करण्यात यावे/नूतनीकरण करण्यात यावे.

विक्री लायसनच मंजुरी/नूतनीकरण यांसाठी रुपये 250/- इतकी फी प्रदान करण्यात आली असून कोषागार चलन क्रमांक..... दिनांक..... याची मूळ प्रत यासोबत जोडली आहे.

आवश्यक तपशील पुढे देण्यात आला आहे :-

1. अर्जदाराचे नाव आणि पूर्णपत्ता, दूरध्वनी क्र., फॅक्स क्र., ई-मेल पत्ता :
2. अर्जदार हा खाजगी वैयक्तिक/खाजगी/सार्वजनिक कंपनी/भागीदारी संस्था किंवा संघ आहे काय ?
3. जर अर्ज हा :-
  - (अ) एखाद्या व्यक्तीचा असेल तर, त्याचे राष्ट्रीयत्व :-
  - (ब) खाजगी कंपनी असेल तर, कंपनीच्या नोंदणीच्या ठिकाणासह कंपनीच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व :-
  - (क) सार्वजनिक कंपनी असेल तर, संचालकाचे राष्ट्रीयत्व, कंपनीच्या विधीद्वारा संस्थापनेच्या ठिकाणासह भारतीय नागरिकांनी धारण केलेल्या भाग भांडवलाची टक्केवारी :-
  - (ड) एखादी भागीदारी संस्था किंवा संघ असेल तर, भागीदारी संस्थेच्या सर्व भागीदारांचे किंवा संघाच्या सर्व सदस्यांचे राष्ट्रीयत्व
4. विक्री करावयाच्या गौणखनिजाचे नांव :
5. वर्षभरात करावयाच्या साठ्याचे परिमाण (खनिजनिहाय) :
6. आगाराच्या स्थानाचा तपशील (स्थानाचा नकाशा यासह ज्या क्षेत्रात आगार स्थित आहे त्या क्षेत्राचा पत्ता, भूमापन क्रमांक इत्यादी माहिती सादर करावयाची आहे) :
7. पूर्वीच्या विक्रेत्याच्या लायसनचा तपशील :
8. जर नूतनीकरणाकरिता अर्ज करावयाचा असेल तर,

मी/आम्ही याद्वारे घोषित करतो की, वर सादर केलेला तपशील अचूक आहे आणि मी/ आम्ही आपणाकडून आवश्यक करण्यात येईल त्यानुसार सुरक्षा ठेव इत्यादींसह इतर तपशील सादर करण्यास तयार आहोत.

ठिकाण :

दिनांक :

आपला विश्वासू,

अर्जदाराचे नांव व पदनाम.

नमूना - न

[नियम 71 (3) (क)]

विक्रेत्याचे लायसन मंजूर करणे किंवा त्याचे नुतनीकरण करणे

महाराष्ट्र गौणखनिज उत्खनन (विकास आणि विनियमन) नियम, 2013 अन्वये गौण खनिजाचा साठा मोहोरबंद करणे आणि विक्रीसाठी प्रदर्शित करणे यांकरिता विक्रेत्याचे लायसन श्री..... यांना पुढे नमूद केलेल्या गौणखनिजाच्या/गौणखनिजांच्या मालसाठ्याची विक्री करणे आणि मालसाठा विक्रीकरिता प्रदर्शित करणे यांकरिता याद्वारे लायसन देण्यात येत आहे.

- 1) गौणखनिजाचे/ गौणखनिजांचे नांव :
- 2) वर्षभरात साठा करण्यास मुभा दिलेले परिमाण :
(खनिज निहाय) :-

- 3) कार्यालय आणि आगाराचे स्थान :

- हे लायसन 20.....ते 20..... या वित्तीय वर्षाकरिता अंमलात असेल.

* यापूर्वीच मंजूर करण्यात आलेली आणि 31 मार्च, 20..... रोजी समाप्त झालेल्या लायसनचे 31 मार्च 20..... पर्यंत नुतनीकरण करण्यात आले आहे.

लायसनच्या शर्ती

- 1) जनतेकरिता खुल्या असलेल्या ठिकाणी एखाद्या भागात ठळक जागी हे लायसन दर्शविण्यात येईल.
- 2) विक्रेता हा खाणी व खनिज सवलती नियम, 1987 यांच्या तरतुदीचे आणि या संबंधात सक्षम अधिकाऱ्याने दिलेल्या सर्व आदेशांचे अनुपालन करील.
- 3) विक्रेता त्याचे लेखे मिळवण्याकरिता आणि गौणखनिजाच्या/गौणखनिजांच्या मालसाठ्याची पडताळणी करण्याकरिता सर्व सुविधा देईल आणि सक्षम अधिकाऱ्याला किंवा सक्षम अधिकाऱ्याने याबाबतीत प्राधिकृत केलेल्या अशा कोणत्याही व्यक्तीला त्याच्या ताब्यातील आवश्यक असेल त्याप्रमाणे कोणतीही माहिती संपूर्णपणे आणि अचूकपणे सादर करील
- 4) विक्रेता, त्याच्याकडून विक्रीकरिता देण्यात आलेल्या गौणखनिजाच्या/ गौणखनिजांच्या किंमतीची यादी ही त्या ठिकाणच्या भागातील ठळक जागी लावील.

दिनांक :

सक्षम प्राधिकऱ्याचा शिक्का

सक्षम प्राधिकऱ्याची सही.

नमुना -ब
(नियम 75 पहा)
विक्रेत्याने सादर करावयाचे लेख्यांचे विवरणपत्र

विक्रेत्याचे नांव :

लायसन क्रमांक :

गौणखनिजाचे नांव :

महिना:

प्रारंभिक शिल्लक	खरेदीचे परिमाण	कोणाकडून खरेदी केले	दिलेली किंमत	विक्रीचे परिमाण	कोणाला विक्री केली	वसूल केलेली किंमत	शिल्लक	शेरा
1	2	3	4	5	6	7	8	9

ठिकाण :

दिनांक :

विक्रेत्याची सही.

नमुना - भ
[नियम ७८ पहा]
(गौणखनिज वाहतुकीकरिता वाहतूक पास)

वाहतूक पास पुस्तक क्र. .... वाहतूक पास/अनुक्रमांक -----

- १) मालप्रेषकाचे नाव आणि पत्ता :
(खनिज पट्टेदार/धारक खनिज विक्रेता लायसन)
- २) मालप्रेषकाचे नाव आणि पत्ता :
- ३) खनिजाचे नांव :
- ४) परिमाण (वजन/आकारमान) :
- ५) वाहतूक करण्यात येणाऱ्या
खनिजाचे अंदाजे मूल्य :
- ६) माल पाठविण्याचा दिनांक आणि वेळ :
- ७) (एक) वाहतुकीचा प्रकार :
(दोन) वाहन नोंदणी क्रमांक :
- ८) वाहन चालकाचे नांव व पत्ता :

सही/-
दिनांकासहित
अ) मालप्रेषक

सही/
दिनांकासहित
ब) वाहनचालक

निर्गमित करणाऱ्या प्राधिकाऱ्याची
सही आणि मोहोर

तपासणी प्राधिकाऱ्याची सही आणि पदनाम.

- सुचना :- (१) कोणतीही मजकूर गिरवण्यात येऊ नये.
(२) पुस्तक लिहून पूर्ण झाल्यावर, मूळ प्रत आणि पुस्तक, संबंधित प्राधिकाऱ्यास परत करावे लागेल.
(३) वाहन चालक वाहतूक करताना वाहतूक पासच्या दोन प्रती स्वतःसोबत ठेवील.

नमुना - म
[नियम 83 पहा]
(अपील अर्ज)
(दोन प्रतीत सादर करावा)

प्रति,

मा. जिल्हाधिकारी/आयुक्त

- 1) अर्ज करणारी व्यक्ती/ भागीदारी संस्था किंवा कंपनी याचे नाव आणि पत्ता :
- 2) व्यक्ती/भागीदारी संस्था किंवा कंपनी यांचा व्यवसाय :
- 3) फी आणि ज्याच्याविरुद्ध अपील करण्यात आले आहे त्या सक्षम प्राधिकाऱ्याच्या आदेशाचा दिनांक (प्रत सोबत जोडली आहे) :-
- 4) ज्याकरिता अपील करण्यात आले आहे ते खनिज किंवा ती खनिजे :
- 5) ज्या संबंधात अपील करण्यात आले आहे त्या क्षेत्राचा तपशील :-

जिल्हा	तालुका	गांव	खसरा क्र.क्षेत्र हेक्टरमध्ये	मागणी केलेले एकूण क्षेत्र
- 6) अर्जाच्या फी चा तपशील आणि चलन.
  - 7) सक्षम प्राधिकाऱ्याने काढलेल्या आदेशाचा दिनांक :
  - 8) अपिलाची कारणे :

आपला विश्वासू,

अर्जदाराची सही आणि पदनाम.

REVENUE AND FORESTS DEPARTMENT
World Trade Centre, Cuffe Parde, Mumbai 400 005.
Dated the 18th July 2013.

NOTIFICATION

MINES AND MINERALS (DEVELOPMENT AND REGULATION) ACT, 1957.

No. Gaukhani-10/0812/C.R. 613/kh.--In exercise of powers conferred by section 15 of the Mines and Minerals (Development and Regulation) Act, 1957 (67 of 1957) and of all other powers enabling it in that behalf, the Government of Maharashtra hereby makes the following rules, for regulating the extraction of Minor Minerals namely:-

CHAPTER-I

GENERAL

1. Short title and commencement.- (1) These rules may be called the Maharashtra Minor Mineral Extraction (Development and Regulation) Rules, 2013.

(2) These rules shall come into effect from the date as may be specified by the Government in the Official Gazette.

2. Definitions-In these rules, unless the context requires otherwise,

(a) 'Act' means the Mines and Minerals (Regulations and Development) Act, 1957 (67 of 1957);

(b) "Appellate Authority" means the Government or any authority vested with such powers under these rules or any other authority empowered by the Government to perform such functions;

(c) "Assessee" means a person or a lessee holding a mining lease or a short term permit and includes any other person who has excavated, removed or used or is excavating, removing, processing or using minor mineral or minerals;

(d) "Assessing Authority" means Collector or Additional Collector or Sub Divisional Officer or Tahsildar or District Mining Officer or Executive Engineer;

(e) "Assessment Year" means the period beginning from the first day of April and ending on the thirty first day of March of the following year;

(f) "Brick earth" means earth used for making bricks, Kavelus and earthen pots and shall include all types of earth used for construction of dams, buildings, canals, roads, rail embankments and other identical purposes;

(g) "Building stone" means any rock or mineral which is used as building or construction material and includes such Minerals as specified in the Schedule appended to the Act;

(h) "Competent Authority" means,-

(i) for the purpose of Chapter IV of these rules,-

(a) in the case of quarries situated on the lands owned by the Public Works Department

and Water Resources Department of Government, the Executive Engineer of the concerned Division in case of the permits upto a maximum of 25,000 brass for the use of Departmental work only;

(b) the Tahsildar, where minor minerals are to be extracted and removed from any land within the limits of their respective jurisdiction in quantities not exceeding 500 brass;

(c) Sub-Divisional Officer of Revenue Department, where minor minerals are to be extracted and removed from any land within the limits of their respective jurisdiction in quantities not exceeding 2000 brass;

(d) the Collector or Additional Collector of the District where minor minerals are to be extracted and removed from any land within that district, in quantities not exceeding 25000 Brass;

(ii) For the purpose of auction of minor mineral, Competent Officer means the Collector or Additional Collector; and

(iii) any other officer appointed by the Government by notification in the Official Gazette;

(i) "Directorate" means the Directorate of Geology and Mining, in the State of Maharashtra.

(j) "dead rent" means the minimum guaranteed amount of royalty per year payable as per rules of agreement under a mining lease;

(k) "Excavation" means digging and or collecting of minor minerals from any land or nala or rive or creek;

(l) "Forms" means forms appended to these rules;

(m) "Government" means the Government of Maharashtra;

(n) "Minor Minerals" means the minor minerals declared from time to time by the Central Government by notification in the *Official Gazette* under the Act;

(o) "Royalty" means the charge payable to the Government in respect of the ore or mineral excavated, removed or utilised from any land;

(p) "section" means a section of the Act;

(q) "specified minor mineral" means limestone, limeshell, bentonite, fuller's earth or such other mineral as may be specified by the Central Government in the *Official Gazette*, from time to time, and the threshold value of the minor mineral specified by notification issued by Indian Bureau of Mines;

(r) "quarry lease" means a lease to mine, quarry, bore, dig, search for, win, work and transport or carry away any minor mineral specified therein;

(s) "quarry license or lease" means a license granted under these rules wherein a licensee is required to pay fixed annual license fee exclusive or inclusive of royalty, as the case may be;

(t) "quarry permit" means a permit granted under Chapter-IV of these rules to extract and

remove any minor mineral in specified quantities and specified time;

(u) the words and expressions used in these rules but not defined hereinabove shall have the same meanings as respectively assigned to them under the Act.

CHAPTER – II

PROCEDURE FOR GRANT OF QUARRY LEASE

3. Prospecting to precede mining operation . - (a) No lease shall be granted by the State Government unless it is satisfied that there is evidence to show that the area for which the lease is applied for has been prospected earlier for minor minerals or the existence of minor minerals therein has been established otherwise.

(b) No mining lease shall be granted unless the District Mining Officer confirms the existence of minor mineral in the applied area. Mining lease shall be granted directly if the District Mining Officer reports that there is no need for prospecting for minor mineral in the area in question.

4. Period for which prospecting license may be granted or renewed.- The period for which a prospecting license may be granted shall not exceed two years.

5. Scheme of prospecting.- (1) Every holder of a prospecting license for minor mineral shall submit to the State Government or any person authorised in this behalf by the Government within a period of sixty days from the date of execution of the prospecting license a scheme of prospecting indicating the manner in which he proposes to carry out the prospecting operation in the area covered by the license and the scheme shall incorporate the following, namely:-

- (a) Particulars of the area;
- (b) The scale of the plan and the area of geological mapping;
- (c) The number of pits, trenches, and bore holes which he proposes to put in the area and the locations thereof;
- (d) The particulars of the machinery to be used;
- (e) The details of exploratory mining to be undertaken;
- (f) The number of samples proposed to be drawn and tested;
- (g) Baseline information of prevailing environmental conditions before the beginning of the prospecting operations;
- (h) Any other matter relevant for the preparation of a scheme of prospecting, as directed by the State Government or any person so authorised, from time to time by a general or special order.

(2) The prospecting scheme under sub-rule (1) shall be prepared by a recognised person or a geologist or a mining engineer employed under the rule.

6. Modification of scheme of prospecting.- (1) A prospecting scheme prepared and submitted

under rule 5 may be modified at any time on geological considerations by the holder of a prospecting license during continuance of the prospecting license.

(2) Any modification carried out under sub-rule (1) shall be intimated to the Government or any person authorised in this behalf by the Government, by the holder of a prospecting license within a period of fifteen days.

7. Prospecting operations to be carried out in accordance with scheme of prospecting.-

Every holder of a prospecting license for minor mineral shall carry out the prospecting operations in accordance with the scheme of prospecting submitted under rule 5 or with such modifications, if any, as intimated under rule 6 or as directed by the Government or any Officer authorised by the Government in this behalf.

8. Report of prospecting operations .- (1) Every holder of a prospecting license for minor mineral specified or ornamental stones or non-specified mineral shall submit to the Government or any Officer authorized in this behalf by the Government an annual report for the previous year in **Form- A** so as to reach them by the 30th April every year:

Provided that, a report in Form-A shall be submitted within a period of three months after the completion or abandonment of the prospecting operations or the expiry of the prospecting license, whichever is earlier.

(2) The Officer authorised in this behalf by the Government shall forward a copy of the Annual Report in **Form-A**, received under sub-rule (1) to the Director of Geology and Mining within a period of thirty days from the date of such receipt.

9. Mode of granting quarry lease.-(1) Subject to the provisions of these rules, mineral concessions for quarry lease may be granted by the Competent Authority either on receipt of application or by way of public auction.

(2) A quarry lease may be granted for quarry operation on the conditions of payment of lease money including royalty, dead rent, surface rent, water rates payable to Government and the lessee shall have the right of quarry and disposing the extracted minor minerals.

10. Restriction on grant of quarry lease .-(1) Except with the prior approval of the Government, no quarry lease shall be granted to any person other than an Indian national as defined in the Explanation to sub-section (1) of section 5 of the Act.

(2) Except with the prior approval of the Directorate, no quarry lease shall be granted in respect of any specified minor mineral.

(3) Except with the prior approval of the Government no quarry lease shall be granted in respect of land notified by the Government as reserved for public utility or for any other special purposes like areas of historical, geological and archeological interest.

(4) No quarry lease shall be granted in the areas under the jurisdiction of the local bodies such as *Gram Sabha*, municipality or corporation or any metropolitan authority as the case may be

without prior approval of such local bodies. However, if the approval is not received within the period of forty five days, the approval shall be deemed to have been granted for the purpose of grant of lease. However, if the concerned *Gram Sabha* does not give permission for quarry operations then the Sub-Divisional Officer of the area shall arrange the *Gram Sabha* and after hearing the *Gram Sabha* the Sub-Divisional Officer can take the decision on merit.

(5) No quarry lease shall be granted in the areas where it is necessary in the interest of the regulation of mines and minerals development, preservation of natural environment, control of floods, prevention of pollution or to avoid danger to public health or communication or ensure safety of building, monument or other structures or for such other purposes. If necessary, the opinion of the concerned authority may be sought for by the Competent Authority.

(6) No quarry lease shall be granted in the areas if Competent Authority is of the opinion that it is necessary or expedient so to do for securing or maintain proper sanitation or public health or the orderly development of any area or for any like purposes.

(7) No commercial quarry lease shall be granted in eco-sensitive zone of notified under the Environment (Protection) Act, 1986 (29 of 1986) within notified area around wildlife Sanctuaries and National Parks.

11. Application of quarry lease.- (1) Every application for quarry lease in respect of any land shall be made to the Competent Officer in **Form-B**. Every such application shall be affixed with a court-fee stamp of rupees twenty.

(2) Every such application shall be accompanied by a challan of rupees five hundred as the application fee and also by a Solvency Certificate of the applicant issued from a revenue officer not below the rank of Tahsildar.

(3) Every application for renewal of quarry lease shall be made to the Competent Officer in **Form-C** at least sixty days prior to expiry of the original period of quarry lease. Such application shall be accompanied with a challan of rupees five hundred as an application fee and Solvency Certificate of the applicant issued from a revenue officer not below the rank of Tahsildar.

(4) The area for which quarry lease is applied shall be a contiguous one.

(5) Every application for grant or renewal of quarry lease shall be in addition to the documents mentioned above shall be accompanied with,

(a) Mining dues clearances certificate.

(b) Record of rights of the area applied for.

(c) A map showing the location of the area.

(d) Approved Mining plan and progressive mine closure plan for the area in case of renewal.

(e) Solvency Certificate of the applicant issued from a revenue officer not below the rank of Tahsildar.

(f) Environment Clearance Certificate issued from the appropriate authority in case of renewal, if environment clearance period expires for the period requested for extraction.

12. Incomplete application.-The application without the required documents as mentioned in rule 11, shall be treated as incomplete and shall not be considered for granting lease. The applicant shall be informed to complete the application within a period of six months from the date of letter of intent for a grant of quarry lease. In case of non-compliance on the part of applicant in the stipulated period, the application will be treated as refused and the fees shall be forfeited. In such case, the date of receipt of complete application shall be treated as the date of receipt of application for deciding the application.

13. Acknowledgement of application.- (1) Where an application for grant or renewal of quarry lease is submitted personally, its receipt shall be acknowledged by the Competent Officer.

(2) Where such application is received by registered post, its receipt shall be acknowledged on the same day.

(3) In any other case the receipt of such application shall be acknowledged within a period of three days of the receipt.

(4) The receipt of every such application shall be acknowledged in **Form-D**.

14. Grant of quarry lease, execution and registration thereof.-(1) On receipt of an application under rule 11, the Competent Officer on making such inquiries as he deems fit, may, by order, sanction the quarry lease or renew of quarry lease wholly or partially or refuse to sanction it.

(2) If two or more applications are received for the same area, the applicant whose application was received earlier shall have the preferential right for grant of the quarry lease over an applicant whose application is received later :

Provided that, while deciding any such application, the Competent Officer may take into consideration the matters specified below and grant the quarry lease to any such person whom he may deem fit,-

- (a) whether he has undertaken prospecting operations or has certificate of District Mining Officer regarding existence of minor mineral presence in the area,
- (b) whether he has any special knowledge or experience in mining operation or in Geology,
- (c) the financial resources of the applicant,
- (d) the nature and quality of technical staff employed or to be employed by the applicant,
- (e) such other matter as may be specified by the Government by an order from time to time.

(3) Where a quarry lease is granted under sub-rule(1), a lease Deed shall be executed in **Form-E** within sixty days from the date of the order of granting the lease, and if no such lease Deed is

executed within the aforesaid period, the Competent Officer may revoke the order of such grant of lease:

Provided that, where the Competent Officer is satisfied that the applicant is not responsible for the delay in the execution of the lease Deed, he may permit the execution of lease Deed after the expiry of the aforesaid period of sixty days.

(4) The lease Deed shall be registered with the concerned Registrar of Stamp Duties.

15. Disposal of application for quarry lease.-(1) The application for quarry lease shall be disposed of within a period of ninety days from the date of receipt of complete application for grant of lease.

(2) The application for renewal of quarry lease shall be disposed of within a period of sixty days from the date of receipt of complete application for renewal of lease.

(3) If an application for renewal of quarry lease has been made within the prescribed period but is not disposed of before the date of expiry of the period, the lease shall be deemed to have been extended by a further period of three months or till such date on which the applicant is informed about the refusal to grant the renewal of the lease, whichever is earlier.

16. Refund of application fee.- If the Competent Officer refuses to grant the quarry lease applied for or if the applicant refuses to accept the lease on account of any special condition imposed therein under rule 46, the fee shall be treated as processing fee and will not be refunded:

Provided that, if the applicant refuses to accept the lease for reasons other than those referred to above, withdraws the application or fails to furnish the requisite information or to execute a lease deed in accordance with the provision of sub-rule (3) of rule 14, the application fee shall not be refunded.

17. Intimation of refusal etc. to be given.- When an application for a quarry lease is refused by the Competent Officer or is granted for less area than for which it was applied for, he shall communicate the reasons therefor in writing to the applicant for such refusal or reduction of area.

18. Period for which lease may be granted or renewed.-(1) The period for which a quarry lease may be granted shall be of five years without approval of the Government and ten years with the prior approval of the Government:

Provided that, the maximum period for which any such lease may be granted shall not be more than twenty years.

(2) A lease may be renewed at the option of the lessee for a period not exceeding the duration of the original lease.

(3) Notwithstanding anything contained in sub-rule (2), if the Government is of the opinion that in the interest of development of minor minerals, it is necessary to do so, it may, for reasons to be recorded in writing, authorise the renewal of a lease for a further period or periods not exceeding five years in each case.

19. Minimum and maximum area for grant of a quarry lease.-The minimum area that may be granted under a quarry lease shall not be less than,—

(a) one hectare, in respect of small deposits (not fragmented portions of larger ones), shallow in nature, isolated and not exceeding more than 200 meters in strike length. These deposits are small by virtue of either origin or mode of emplacement or dislocation due to geological disturbances. Small deposits shall also include float deposits (transported) formed due to mechanical weathering and deposition, alluvial or alluvial buried or otherwise, which generally have peculiar configuration;

(b) two hectares in respect of beach sands or placers (Beach sands or placers are mono or multi mineral concentrations) including the dunes occurring on and off the coastal shore line. These deposits are the products of ebb and flow of tides, waves and inshore current, and at places semi-consolidated to consolidate in nature:

Provided that, in case of renewal of mining lease, the restrictions of minimum area for grant of mining lease shall not be applicable:

Provided further that, the Government, if satisfied on the basis of proposed production level, geological or topographical conditions, may, for reasons to be recorded in writing, grant quarry lease not exceeding fifty hectare:

Provided also that, the Government may, after recording reasons in writing, grant quarry lease of the area less than minimum area mentioned above in case of artisan and traditional workers.

20. Mining plan as a pre-requisite to the grant of quarry lease.- No lease shall be granted or renewed by the Government unless there is a mining plan duly approved by the Government or any person authorised in this behalf by it for the development of the minor minerals deposit in the area concerned.

21. Mining plan to be prepared by a recognised qualified person.- No mining plan shall be approved unless it is prepared by a qualified person recognised in this behalf by the Government or any person authorised by the Government or by a recognised person under rule 22B of the Mineral Concession Rules, 1960.

22. Grant of recognition by Government.-(1) Any person possessing the qualifications and experience required under sub-rule (2) of rule 22B of Mineral Concession Rules 1960, may apply for such recognition to the Competent Officer designated by the Government for this purpose.

(2) The Competent Officer after making such enquiry as it deems fit, may grant or refuse to grant recognition. Where recognition is refused the Competent Officer shall record the reasons in writing and communicate the same to the applicant.

(3) A recognition shall be granted for an initial period of five years and may be renewed for further periods not exceeding five years at a time:

Provided that, the Competent Officer may refuse to renew recognition for reasons to be

recorded in writing after giving an opportunity of being heard to the person concerned.

23. Approval and submission of Mining Plan.- On receipt of the application for grant of mining lease for undertaking mining operations for minor minerals, the Government shall take decision to grant precise area for the said purpose and communicate such decision to the applicant and on receipt of the communication from the Government of the precise area to be granted, the applicant shall submit a mining plan within a period of three months from the date on which such communication is received or such further period as may be allowed by the Government for the approval. The said mining plan shall incorporate,-

- (i) (a) the map of the precise area showing the nature and extent of the minor minerals body ;
- (b) spot or spots where the excavation to be done in the first five years plan period and its extent ;
- (c) a detailed cross-section and detailed plan of spots of excavation based on prospecting data gathered by the applicant ;
- (d) a tentative scheme of mining for the second five years plan period of the lease;
- (ii) details of the geology and lithology of the precise area including minor mineral reserves in the area;
- (iii) the extent of manual mining or mining by use of machinery and mechanical devices on the precise area;
- (iv) the map of the precise area showing natural water courses, limits of reserved and other forest areas and density of trees, if any, assessment of impact of mining activity on forest land surface and environment including air and water pollution; details of scheme for restoration of the area by a forestations, land reclamation, use of pollution control devices and of such other measures under Mine Closure Plan – Progressive and Final Mine Closure Plan;
- (v) annual program and plan for excavation on the precise area from (year to year) for five years;
- (vi) as per provisions of Notification of Ministry of Environment and Forest dated the 14th September 2006 prior Environment Clearance will be required depending upon the mining lease area.
- (vii) any other matter which the Government may require the applicant to provide in the mining plan.

MINING OPERATIONS

24. Mining Plan as a pre-requisite to the commencement of mining operations.-(1) No person shall commence mining operations for minor minerals in any area except in accordance with a mining plan approved under these rules.

(2) The Government or any person authorised in this behalf by the Government, may

require the holder of a lease to make such modifications in the mining plan referred to in sub-rule (1) or impose such conditions as it considers necessary by an order in writing if such modifications or imposition of conditions are considered necessary in the light of the experience of operation of mining plan or in view of the change in the technological development.

(3) A holder of a lease, desirous of seeking modifications in the approved mining plan as are considered expedient, in the interest of safe and scientific mining, conservation of minor minerals and for the protection of environment, shall apply to the Government or any person authorised in this behalf by the Government setting forth the intended modifications and explaining the reasons for the same.

(4) The Government or any person authorised in this behalf by the Government may approve the modifications under sub-rule (3) or approve with such alterations as it may consider expedient.

25. Mine Closure Plan.— Every mine shall have Mine Closure Plan which shall be of two types, –

- (i) Progressive Mine Closure Plan; and
- (ii) Final Mine Closure Plan.

26. Submission of Progressive Mine Closure Plan.—(1) The lessee, agent, manager or mining engineer shall, in case of fresh grant or renewal of mining lease, submit a Progressive Mine Closure Plan as a component of Mining Plan to the officer authorised by the Government in this behalf.

(2) The lessee, agent, manager or mining engineer shall, in case of existing mining lease submit a Progressive Mine Closure Plan to the officer authorised by the Government in this behalf, for approval within a period of one year from the date of commencement of these rules.

(3) The lessee, agent, manager or mining engineer shall review the progressive mine closure plan every five years from the date of its approval in case of existing mine or from the date of opening of the mine in case of fresh grant or from the date of renewal of mining lease, as the case may be, and shall submit to the officer authorised by the Government in this behalf, for its approval.

(4) The officer authorized by the Government in this behalf, shall convey his approval or refusal of the Progressive Mine Closure Plan within a period of ninety days of the date of its receipt.

(5) If approval or refusal of the Progressive Mine Closure Plan is not conveyed to the owner, agent, manager or mining engineer of the mining lease within the period as specified in sub-rule (4), the Progressive Mine Closure Plan shall be deemed to have been provisionally approved, and such approval shall be subject to the final decision whenever communicated.

27. Submission of Final Mine Closure Plan.—(1) The lessee, agent, manager or mining engineer shall submit a final mine closure plan to the officer authorised by the Government in this behalf, for the approval one year prior to the proposed closure of the mine.

(2) The officer authorised by the Government in this behalf, shall convey his approval or refusal of the final Mine Closure Plan within a period of ninety days of the date of its receipt to the owner, agent, manager or mining engineer.

(3) If approval or refusal of the final Mine Closure Plan is not conveyed to the owner, agent, manager or mining engineer of the mining lease within the period as specified in sub-rule (2), the final Mine Closure Plan shall be deemed to have been provisionally approved and such approval shall be subject to final decision whenever communicated.

28. Modification of Mine Closure Plan.- (1) The holder of a mining lease desirous of seeking modifications in the approved Mine Closure Plan, shall submit to the officer authorised by the Government in this behalf, for approval setting forth the intended modifications and explaining the reasons for such modifications.

(2) The officer authorised by the Government in this behalf, may approve the modifications as submitted under sub-rule (1) or approve with such alterations as he may consider expedient.

29. Responsibility of holder of quarry lease.-(1) The lessee, agent, manager or mining engineer shall have the responsibility to ensure that the protective measures contained in the Mine Closure Plan referred to in this rule including reclamation and rehabilitation work have been carried out in accordance with the approved Mine Closure Plan or with such modifications as approved by the officer authorised by the Government in this behalf under this rule.

(2) The lessee, agent, manager or mining engineer shall submit to the officer authorised by the Government in this behalf, a yearly report before the 1st July of every year setting forth the extent of protective and rehabilitative works carried out as envisaged in the approved Mine Closure Plan, and if there is any deviation, reasons thereof.

30. Financial assurance.- (1) Financial assurance has to be furnished by every leaseholder. The amount of financial assurance shall be rupees fifty thousand per hectare of the mining lease area put to use for mining and allied activities. However, the minimum amount of financial assurance to be furnished in any of the forms referred to in sub-rule (2) shall be rupees one lakh:

Provided that, a leaseholder shall be required to enhance the amount of financial assurance with the increase in the area of mining and allied activities:

Provided further that, where a leaseholder undertakes reclamation and rehabilitation measures as part of the progressive closure of mine, the amount so spent shall be reckoned as sum of the financial assurance already spent by the leaseholder and the total amount of financial assurance, to be furnished by the lessee, shall be reduced to that extent.

(2) The financial assurance shall be submitted in one of the following forms to the officer authorised by the Government in this behalf, or any amendment to it :

- (a) Letter of Credit from any Scheduled Bank;
- (b) Performance or surety bond;

- (c) Trust Fund build up through annual contributions from the revenue generated by mine and based on expected amount sum required for abandonment of mine; or
- (d) any other form of security or any other guarantees acceptable to the officer.

(3) The lessee shall submit the financial assurance to the officer authorised by the Government in this behalf, before executing the mining lease Deeds. In case of an existing mining lease, the lessee shall submit the financial assurance along with the Progressive Mine Closure Plan.

(4) Release of financial assurance shall be effective upon the notice given by the lessee for the satisfactory compliance of the provisions contained in the Mine Closure Plan and certified by the officer authorised by the Government in this behalf.

(5) If the officer authorised by the Government in this behalf, has reasonable grounds for believing that the protective, reclamation and rehabilitation measures as envisaged in the approved Mine Closure Plan in respect of which financial assurance was given has not been or will not be carried out in accordance with the Mine Closure Plan, either fully or partially, the officer authorised by the Government in this behalf, shall give the lessee a written notice of his intention to issue the orders for forfeiting the sum assured at least thirty days prior to the date of the order to be issued.

(6) Within thirty days of the receipt of notice referred to in sub-rule (5), if no satisfactory reply has been received in writing from the lessee, the officer authorised by the Government in this behalf, shall pass an order for forfeiting the surety amount and a copy of such order shall be endorsed to the Government.

(7) Upon the issuance of order by the officer authorised by the Government in this behalf, the Government may realize any letter of credit or bond or any other surety, guarantee provided or obtained as financial assurance for the purpose of performance of protective, reclamation, rehabilitation measures and shall carry out those measures, or appoint an agent to do so.

31. Mining Plan to be submitted by existing lessee.- (1) Where mining operations for minor minerals have been undertaken before the commencement of these rules without an approved Mining Plan, the holder of such lease shall submit a mining plan within a period of one year from the date of commencement of these rules, to the Government or any person authorised in this behalf by the Government for its approval.

(2) If a holder of a lease has not been able to submit the Mining Plan within the specified time for reasons beyond his control, he may apply for extension of time giving reasons to the Government or any person authorised in this behalf by the Government.

(3) The Government or any person authorised in this behalf by the Government on receiving an application made under sub-rule (2) above, may, on being satisfied, extend the period for submission of the Mining Plan for a period which may not exceed two years.

(4) The Government or any person authorised in this behalf by the Government may approve

the Mining Plan submitted by the lessee under sub-rule (1) or any required modifications to be carried out in the Mining Plan and the lessee shall carry out such modifications and resubmit the modified mining plan for approval of the Government or the person so authorized, as the case may be.

(5) The Government or any person authorised in this behalf by the Government shall, within a period of ninety days from the date of receipt of the Mining Plan or the modified plan convey its or his approval or disapproval to the applicant and in case of disapproval it or he shall also convey the reasons for disapproving the said Mining Plan or the modified Mining Plan.

(6) If no decision is conveyed within the period stipulated under sub-rule (5), the Mining Plan or the modified Mining Plan, as the case may be, shall be deemed to have been provisionally approved and such approval shall be subject to the final decision whenever communicated.

(7) The Mining Plan submitted under sub-rule (1) shall be prepared by a recognised qualified person.

32. Review of Mining Plan.-(1) Every Mining Plan duly approved under these rules shall be valid for the entire duration of the lease.

(2) The lessee, agent, mining engineer or manager of every mine or quarry shall review the Mining Plan as prescribed under sub-rule (1) and submit a scheme of mining for the next five years of the lease to the Government or any person authorised in this behalf by the Government for approval.

(3) The scheme of mining shall be submitted to the Government or any person authorised in this behalf by the Government at least one hundred twenty days before the expiry of the five years period for which it was approved on the last occasion.

(4) The Government or any person authorised in this behalf by the Government shall convey its or his approval or refusal to the scheme of mining within ninety days of the date of its receipt.

(5) If approval or refusal of the scheme of mining is not conveyed to the holder of the lease within the stipulated period, the scheme of mining shall be deemed to have been provisionally approved and such approval shall be subject to final decision whenever communicated.

(6) The provisions of rule 31 shall apply to the scheme of mining in the same way as they are applicable to the mining plan.

(7) Every scheme of mining submitted under sub-rule (2) shall be prepared by a recognized qualified person or a person under rule 21.

33. Mining operations to be in accordance with Mining Plan.-(1) Every holder of a lease shall carry out mining operations for minor minerals in accordance with the Mining Plan with such conditions as may have been specified under sub-rule (2) of rule 24 or with such modifications, if any, as permitted under sub-rule (3) of rule 24 or the mining plan or the scheme approved under rule 23 or 31 or 32, as the case may be.

(2) If the mining operations are not carried out in accordance with the Mining Plan as referred to under sub-rule (1), the Government or any person authorised in this behalf by the Government may order suspension of all or any of the mining operations and permit continuance of only such operations as may be necessary to restore the conditions in the quarry as envisaged under the said Mining Plan.

34. Notice for opening of a mine and intimation of existence of a mine.- The owner, agent, mining engineer or manager of every minor mineral quarry shall send to the Government or any person authorised in this behalf by the Government an intimation in **Form-F** of the opening of a mine so as to reach them within fifteen days of such opening or of the existence of a mine at the time of the commencement of these rules within ninety days from such commencement, as the case may be.

35. Abandonment or surrender of quarry.-(1) The lessee, agent, mining engineer or manager of every minor mineral quarry shall not abandon or surrender a minor mineral quarry or a part of such quarry during the subsistence of the lease except with prior permission in writing of the Government or any person authorised in this behalf by the Government.

(2) Notice for abandonment or surrender of a minor mineral quarry or a part thereof shall be given in **Form-G** and shall be accompanied by plans and sections on a scale of not less than 1 cm=10 meters showing accurately the work done in such quarry upto the date of submission of the notice.

(3) The Government or any person authorised in this behalf by the Government may by an order in writing prohibit abandonment or refuse surrender or allow the abandonment or surrender of a minor mineral quarry or a part thereof with such conditions as he may specify in the order.

(4) Where an abandonment of a minor mineral quarry or part thereof takes place as a result of the occurrence of a natural calamity beyond the control of the owner, agent, mining engineer or manager of a such quarry, or the lease is terminated in compliance of any order or directions issued by any statutory authority established under any law for the time being in force or any tribunal or a court, an intimation shall be sent to the Government or any person authorised in this behalf by the Government within a period of twenty-four hours of such abandonment or termination and the notice of abandonment as provided in sub-rule (2) shall be submitted to the Government or any person authorised in this behalf by the Government within a period of fifteen days of such abandonment or termination.

36. Notice of temporary discontinuance of work in quarry.-The lessee, agent, mining engineer or manager of every minor mineral quarry shall send to the Government or any person authorised in this behalf by the Government a notice in **Form-H** when the work in such quarry is discontinued for a period exceeding sixty days so as to reach them within seventy-five days from the date of such temporary discontinuance.

37. Intimation of reopening of a quarry.- The lessee, agent, mining engineer or manager of every minor mineral quarry shall send to the Government or any person authorised in this behalf by the Government an intimation in **Form-I** of reopening of such quarry after temporary discontinuance so as to reach them within fifteen days from the date of such reopening.

38. Prospecting and mining operations.-The prospecting and mining operations shall be carried out in such a manner so as to ensure systematic development and conservation of minor mineral deposits and protection of environment.

39. Register of application.-A register of application for quarry lease shall be maintained by the Competent Officer in **Form-J**.

40. Demarcation of area lease.- Where a quarry lease is granted by a Competent Authority arrangement shall be made by the Competent Officer at the expense of the lessee for the demarcation of the area granted under the lease, before executing the lease Deed.

41. Register of quarry lease granted.- A register of quarry lease granted shall be maintained by the Competent Officer in

Form-K.

42. Registers to be kept open for inspection.- The registers maintained by the Competent Officer under rules 39 and 41 shall be open to inspection by any person on payment of a fee of rupees twenty-five for the first hour and rupees ten for every subsequent hour or part thereof.

43. Boundaries below surface.- The boundaries of the area covered by a quarry lease shall run vertically downwards below the surface towards the center of the Earth.

44. Payment of royalty, dead rent etc..- When the quarry lease is renewed, royalty, dead rent, surface rent and other dues with lessee thereon shall be charged at the rates in force, from time to time.

45. Transfer of quarry lease.- (1) Except with previous consent in writing of the Competent Officer, the lessee shall not,-

(a) assign, sub-let, mortgage or in any other manner, transfer, the quarry lease or any right, title or interest therein, or

(b) enter into, or make any arrangement, contract or understanding whereby the lessee may be financed to a substantial extent or may be substantially controlled by, any person or body of persons other than the lessee.

(2) The lessee may, with the previous consent in writing of the Competent Officer, transfer his lease or any right title or interest therein, to any person on payment of a fee of rupees ten thousand to the Government:

Provided that, if the lease was granted with the approval of the Director (as in the case of

specific mineral) it shall not be transferred unless approval of the Director is obtained.

Provided further that, no lease or permit granted to a co-operative labour society, in pursuance of a direction made under rule shall be transferred except to another such society.

(3) Where the lease is transferred, the transferor shall furnish to the transferee with the original or certified copies of all plans or abandoned working in the areas covered by the lease and also the original lease deed.

(4) The Competent Officer shall not give his written consent for transfer of any quarry lease unless the lessee has furnished a properly sworn in affidavit along-with his application for transfer of quarry lease specifying therein the amount that he has already taken or propose to take as consideration from the transferee:

Provided that, the amount of consideration taken or proposed to be taken shall include only such sum spent by the lessee (Transferor) in obtaining the quarry lease and for conducting all quarry operations over the lease area.

(5) The Competent Officer may by order in writing determine any transferred lease at any time, if the lessee has, in the opinion of the Competent Officer, committed a breach of any of the provision of these rules:

Provided that, no such order shall be made without giving the lessee a reasonable opportunity of showing cause against making such an order.

(6) The Competent Officer may, in the interest of mineral development and with reasons to be recorded in writing , permit amalgamation of two or more adjoining leases held by a lessee:

Provided that, the period of amalgamated leases shall be co-terminus with the lease whose period will expire first.

CHAPTER- III

TERMS AND CONDITIONS OF QUARRY EASE

46. Every quarry lease shall be subjected to conditions.- (i) The lessee shall pay royalty on minor minerals removed from the leased area at the rates specified by the Government, from time to time, on the date of the grant of the lease:

Provided that, such rates may be revised only once in every three years.

(ii) The royalty shall be paid by the lessee quarterly for the quarters ending March, June, September and December and shall be payable within fifteen days after completion of every quarter.

(iii) For the purpose of computation of royalty dues, the lessee shall compute the said dues on the basis of self assessment and make the payment in the treasury accordingly. It shall also be

binding on the lessee to make payment of the difference of royalty after final assessment demand from the Competent Officer:

Provided that, the Competent Officer, without prejudice to the provision contained in rules, shall charge simple interest at the rate of fifteen percent per annum, on the delayed payment of royalty and other mining dues from the sixtieth day of the expiry of the date fixed by the Government for payment of such royalty and other mining dues until payment of such royalty and other mining dues is made.

(iv) The lessee shall submit to the Competent Officer and the Director, a quarterly return in **Form-L** for the periods ending on the 30th June, 30th September, 31st December and 31st March in respect of payment of royalty.

(v) The lessee shall also pay for every calendar year of the lease such yearly dead rent as specified by the Government, from time to time, and if the lessees permitted the working of more than one minerals in the same area, shall pay such separate dead rent in respect of each mineral as may be fixed by the Government, from time to time:

Provided that, the dead rent may be revised once in every three years:

Provided further that, the lessee shall be liable to pay the dead rent or royalty whichever is more, but not both, in respect of each minor mineral:

Provided also that, the dead rent shall not be payable for the first three month following the execution of lease.

(vi) The lessee shall also pay for every calendar year, surface rent and cess equal to non-agricultural assessment for the area for which working permission has been granted to him. Period to be calculated prospectively from the date of execution of lease as well as for the lease area for which no working permission has been granted.

(vii) Unless the Competent Officer for sufficient cause permits otherwise, the lessee shall commence quarry operations within three months from the date of execution of the lease and shall transfer, carry them in a proper, skillful and workman like manner so as to ensure the safety of labourers, conservation of minerals etc.:

Provided that, if the Government is of the opinion that it is expedient so to do in the interest of regulation of mines and minerals development, preservation of pollution or to avoid danger to public health or communication or ensure safety of building , monuments or other structure or for such other purpose, as the Government may deem fit, to terminate permanently any quarry lease, after issuing due notice of thirty days to the lessee, terminate or determine such quarry lease in respect of any land:

Provided further that, the Government may after the premature termination of quarry lease, grant quarry lease in favour of another eligible person or such Government company or corporation owned or controlled by Government as it may think fit.

(viii) Before lessee commences quarry operation, the lessee shall, in consultation with the Competent Officer and at his own expense, demarcate the leased area through the Deputy Superintendent of Land Records and erect and maintain in good condition prominent boundary marks and pillars, necessary to indicate the area leased to him and shall at all time maintain and keep such boundary marks and pillars in good conditions. The lessee shall also keep proper maintenance of any road, power transmission line, tramway, railway, Ariel ropeway, pipeline etc. passing through his lease hold area. He shall also make proper passage for water used for quarry purposes. He shall keep such maintenance in case of any type of land (either Government land or private land) under his lease hold area.

(ix) The lessee shall take adequate steps to ensure that,-

(a) height and width of benches in opencast quarries are properly maintained to facilitate easy removal of mineral and the muck.

In case of quarry in alluvium or soil or murum or gravel clay or debris or any such loose or soft formation the faces of the quarry shall be sloped at an angle of safety not exceeding forty-five degree (45°) from the horizontal so also the faces of the quarry shall be worked by the lessee in such a way so as to form benches and the height of every such bench shall not exceed one and half meters (1.5 meters with the breadth thereof not less than the height).

In case of hard-rock formations the faces of quarry shall be sloped at an angle of not more than sixty degrees (60°) from the horizontal and the quarry face shall be in bench pattern. The height of any bench shall not exceed six meters and the breadth thereof shall not be less than the height;

(b) The working faces are always kept clean; and

(c) The minor minerals won are stacked in suitable dimension and each stack is numbered.

(x) If any minor mineral not specified in the lease is at any time discovered in the lease area, the lessee shall without delay report the discovery to the Competent Officer and also to the Director and shall not undertake any quarry operation in respect of such minor mineral or dispose of such minor mineral without obtaining a separate lease therefor. If the lessee fails to apply for such lease within three months from the date of the discovery of mineral, the Competent Officer may grant a lease in respect of such minor mineral to any other person.

(xi) The lessee shall arrange for a proper sanitation of the area leased to him.

(xii) The lessee shall abide by all such reasonable instructions or direction as may from time to time be issued by the Government or the Director, regarding the conservation and development of minor minerals.

(xiii) The lessee shall abide by the provision of any law in force relating to the working of

mines and matters affecting safety, health and convenience of his employees, of the public visiting the site and shall respect all existing rights of way, water and other easements vesting in any other person.

(xiv) The lessee shall not carry on or allow to be carried on any quarry operations at any point within a distance of fifty meters, if no blasting is involved, and two hundred meters, if blasting is involved,-

(a) from the boundary of any railway line, unless a written permission of the railway authority concerned is obtained in that behalf;

(b) from the boundary of any reservoir, canal, road, river, *nallah*, irrigation works or public works or buildings, unless a written permission of concerned authority of the Government is obtained in that behalf.

In granting any such permission, the Government may impose such conditions on advice of railway authority or any concerned authority and the lessee shall abide by such conditions.

(xv) The lessee shall keep correct and true accounts of expenses incurred by him on quarry operations and also the accounts showing the quantity and other particulars of all minor minerals obtained, the names of the purchasers, the receipts for money received, and the number of employees present in the quarry and complete plans of the quarry and shall furnish to the Competent Officer, and the Director such information, reports and returns as any of them may require, from time to time, together with representative samples of minerals obtained during the operations and shall submit by the 10th day of every month to those officers, a return in **Form-M** giving the total quantity of material raised in the preceding calendar month and its value.

The lessee shall also furnish to the Competent Officer and the Director, annual return giving the total quantity of material raised in the preceding year and its value in **Form-N** by the 15th of January every year:

Provided that, if the period of the lease expires before the close of a year, the lessee shall also furnish returns for such shorter period.

(xvi) The lessee shall allow any officer authorised by the Government in this behalf or the Competent Officer or any officer authorised competent officer to enter upon any building, excavation or land covered by his lease for the purpose of inspecting the same or for inspecting the accounts plans and record which may be required to produce before such officer. Any such officer may issue such reasonable directions as he may deems fit to prevent wasteful extraction of minerals, and it shall be the duty of the lessee, his agent or manager to carry out such directions with such period as the officer may specify.

(xvii) Where the strengthening or supporting of any part of quarry is necessary for the safety of any railway, reservoir, canal, road or any other public work or structure, the lessee shall cause it to be done to the satisfaction of the concerned railway authority where the safety of the railway is

involved and to the satisfaction of any officer, authorised by Competent Officer for this purpose.

(xviii) If the lessee fails to undertake quarry operations within a period of one hundred eighty days after the date of execution of the lease, or, having commenced quarry operations, has discontinued the same for a continuous period of one hundred eighty days, the lease shall be treated as lapsed on the expiry of the period of one hundred eighty days from the date of execution of the lease or as the case may be, discontinuous of the quarry operation:

Provided that, the Competent Officer may, on an application made by the holder of such lease before its expiry under this sub-rule and on being satisfied that it will not be possible for the holder of the lease, to undertake mining operation or to continue such operations for reasons beyond his control, make an order, subject to such conditions as may be specified in the order, to the effect that such lease shall not lapse:

Provided further that, the Government may on an application submitted by the lessee, within a period of six months from the date of its lapse and on being satisfied that such non- commencement or discontinuance was due to reasons beyond the control of the holder of the lease, revive the lease from such prospective or retrospective date as it thinks fit but not earlier than the date of lapse of the lease:

Provided also that, no quarry lease shall be revived under the aforesaid provisos for not more than twice during the entire period of the lease.

(xix) The lessee shall report all accidents immediately to the District Magistrate, the Superintendent of Police and the Competent Officer, or in case the severity of accident so warrants, the concerned Director of Mines of Safety of Government of India.

(xx) The Government shall be immune from the lessee's claims for the damages on account of any land having been included in this lease which may subsequently be discovered not to have been available for the lease.

(xxi) The lessee or his transferee or assignee shall not erect any building in contravention of the provisions of any law, order or instructions in force relating to the erection of the buildings or in contraventions of any orders issued by any officers or authority competent to issue such orders under any such laws, orders or instructions within whose jurisdiction the leased area is situated.

(xxii) The Government shall at all times have the right of preemption of the minor minerals won from the land in respect of which the lease has been granted:

Provided that, the fair market price prevailing at the time of pre-emption shall be paid to the lessee for all such minor minerals.

(xxiii) Right of the State or Central Government or any local authority to construct any road, railway, canal, reservoir or public work or the right of any authority to carry any electric or telephone lines or poles in or over the lands demised under the lease is reserved:

Provided that, before such right is exercised a notice of not less than thirty days shall be given to the lessee and the area utilised for any of the aforesaid purpose shall be excluded from the area under the lease.

(xxiv) The lessee shall immediately submit a report to the Collector, the District Magistrate, the Chief Inspector of Mines, Dhanbad, the Controller General, Indian Bureau of Mines, the Director and Senior Geologist or Geologist, Junior Geologist posted in the area as soon as-

(a) the depth of any opencast excavation measured from its height to the lowest point reaches six meters, or

(b) the explosives are used, and at such time thereafter as the District Magistrate or the Chief Inspector of Mines may direct.

(xxv) The lessee shall allow any Government Department to remove by way of departmental work without any payment of royalty from any non worked portion of the leased area, any minor mineral required for bonafied Government work, on receiving written instructions from the Competent Officers. The Competent Officer shall issue such instruction to lessee on receiving written and specific request from that officer of any particular departments who is competent to certify the benefited Government work, in question as regards the extent of such work and quantity of minor mineral or minerals specifically required for it:

Provided that, the Government Department shall give the amount of compensation due to the land owner or the lessee, as the case may be, if the lease has been granted of private land.

(xxvi) The lessee shall issue along with every dispatch of mineral outside the lease hold area for any mode of transport a Transit pass in **Form-O**.

(xxvii) The lessee shall pay to the occupier of the surface of the land, such compensation as may primarily be decided, mutually, amongst the lessee and the individual land holders, prior to any disturbance to the land that would be caused by the quarry operations.

The lessee shall for this purpose, submit an affidavit at the time of execution of the quarry lease deed, to the effect that he has entered into such mutual agreements with all the concerned land holders and with those land holder with whom such an agreement could not be entered into, the lessee has obtained provisional written order from the concerned Sub-Divisional Officer to enter into such land with the intention of commencing quarry operations:

Provides that, the concerned Sub-Divisional Officer shall have such case registered in his court under the provisions of section 48 of the Maharashtra Land Revenue Code, 1966:

Provided further that, the concerned Sub-Divisional Officer shall settle such cases of surface compensation regarding quarry lease on priority basis and considering the merits of the cases.

(xxviii) In case of quarry lease granted over any Government land, lessee shall pay to the Government the compensation or occupancy price as determined and fixed by Revenue authorities.

(xxix) The lessee shall comply strictly all the relevant provisions of the following Acts and

Rules and corresponding procedures framed by the Central or State Governments under these Acts and rules, namely:-

- (a) the Mines Act 1952.
- (b) the Mineral Conservation and Development Rules-1988.
- (c) Any other Act or rules which the Central or State Government may make applicable, from time to time, as regards minor minerals.

(xxx)(i) The lands on which quarry lease is granted shall be reclaimed by the lessee.

(ii) The lessee shall restore ecological balance before mining operations.

(iii) The lessee shall plant the trees around the leased area and maintain the same. He shall ensure that the greenery in the area is maintained.

(xxxi) (1) Any other special conditions which the Competent Officer may specify, subject to the approval of the Government.

(2) In case of breach or breaches by the lessee or his transferee or assignee, of any of the conditions specified under rule (46) (1) (i) to (xxxi) above, the Competent Officer shall give notice in writing, to the lessee or his transferee assignee asking him to remedy breach or breaches in full, within thirty days from the date of the notice and if the breach or breaches is or are not remedied fully within such period, the Competent Officer on expiry of this notice period and by an order in writing impose penalty not exceeding an amount equal to twice the rate of dead rent applicable to be paid within a period of eight days from the date of issue of such order. In case of non-payment of the penalty so imposed within this specified time, an additional fine of an amount equal to rate of dead rent per day shall be imposed upto such period during which contravention continues. Furthermore, if such contravention still continues even after imposing such penalty, for this continued contravention, the Competent Officer shall serve a final notice to the lessee or his transferee or assigns to remedy the breach or breaches within a period of fifteen days from the date of such notice and in case even on the expiry of this notice period, if the breach or breaches are not remedied fully, the Competent Officer shall determine the quarry lease forthwith and recover the amount of penalty and fines as arrears of land revenue.

47. Rights of lessee.- Subject to the conditions mentioned in rule 46, the lessee shall have the right, for the purpose of his quarry operations, to :-

(1) work quarries;

(2) sink pits and shafts and construct building and roads;

(3) erect plant and machinery;

(4) surrender of part of the area leased out to him during continuance of the lease, provided the lessee again demarcates the area so retained at his cost and give at least six months notice to the Competent Officer about his intention to surrender part of the area;

(5) quarry and obtain building and road materials and make bricks on payment of royalty;

- (6) use water;
- (7) use land for stacking purposes;
- (8) do any other thing specified in the lease.

48. Right to determine lease.- (1) The State Government may determine the lease, as per the provisions of rule 46.

(2) The lessee may determine the lease, at any time by giving not less than sixty days notice, in writing, to the Competent Officer, stating specific reasons in the notice:

Provided that, such determination shall have the effect only if the Competent Officer is satisfied as regards the reasons given by the lessee and gives his written consent for such determination by the lessee, prior to the expiry of the said notice period of sixty days.

SYSTEMATIC AND SCIENTIFIC MINING

49. Protection of environment.- Every holder of a prospecting license or a quarry lease shall take all possible precautions for the protection of environment wildlife habitat, flora and fauna of that area and control of pollution while conducting prospecting, mining or processing of minor mineral in the area for which such license or lease is granted.

50. Removal and utilization of top soil.-(1) Where top soil exists and is to be excavated for prospecting or mining operations for minor mineral, it should be removed separately.

(2) The top soil so removed shall be utilised for restoration and rehabilitation of the land which is no longer required for prospecting or mining operations or for stabilizing or landscaping the external dump.

(3) Where top soil cannot be used concurrently, it shall be stored separately for future use, keeping in view that the bacterial organism should not die and should be spread nearby area.

(4) The top soil so removed shall not be dumped, stocked or kept on the adjoining forest land, if any.

51. Storage of overburden, waste rock etc.-(1) The overburden, waste rock and non-saleable minor mineral generated during prospecting or mining operations for minor mineral shall be stored separately in properly formed dumps on grounds earmarked and shall not be dumped, stocked in the adjoining forest land, if any.

(2) Such dumps shall be properly secured to prevent the escape of material in harmful quantities which may cause degradation of the surrounding land or silting of water courses.

(3) Wherever possible, such waste rock or overburden or other rejects, shall be backfilled into the worked out minor mineral quarry, where minor mineral has been recovered upto the optimum depth, with a view to restore the land to its original use or desired alternate use, as far as possible and where the backfilling is not feasible, the waste dumps shall be suitably terraced and stabilized by planting vegetation or otherwise.

52. Reclamation and Rehabilitation of lands.- (1) Every holder of prospecting licence or mining lease shall undertake the phased restoration, reclamation and rehabilitation of land affected by prospecting or mining operation and shall complete this work before the completion of such operations and abandonment of prospecting or mine.

(2) Where large number of small mines are situated and worked out in clusters, at such places the provisions of quarry of minor minerals shall be done in a systematic and scientific manner. The programme of restoration and reclamation of the mined out area and rehabilitation must be made jointly in phased manner in the abandoned areas in the entire cluster of the minor minerals. Environmental clearance may be obtained by lessee or group thereof as per the concept of Regional Environmental Assessment (REA) and Regional Environmental Management Plan (REMP).

53. Precaution against air pollution.- Air pollution due to dust, exhaust emissions or fumes during prospecting, mining or processing operations for minor minerals and related activities shall be controlled and kept within permissible limits specified under any environmental laws for the time being in force.

54. Discharge of effluents.- Every holder of a prospecting license or a lease shall take all possible precautions to prevent or reduce to a minimum discharge of toxic and objectionable liquid effluents from minor mineral quarry, workshop or processing plant into surface of ground water bodies and usable lands. These effluents shall conform to the standards laid down in this regard, and they shall not be allowed to be flown discharged in the adjoining forest land, if any.

55. Precaution against noise.- Noise arising out of prospecting, mining and processing operations for minor mineral shall be abated or controlled by the holder of prospecting licensee or a lessee at the source so as to keep it within the permissible limits.

56. Permissible limits and standards.- The standards and permissible limits of all pollutants, toxins and noise referred to in rules 53, 54 and 55 above shall be those notified by the concerned authorities under the provisions of the relevant statutes, from time to time.

57. Restoration of flora.- (1) Every holder of prospecting license or a mining lease shall,-

(i) carry out prospecting or mining operations as the case may be, in such a manner so as to cause least damage to the flora of the area held under prospecting license or mining lease in the nearby area.

(ii) take immediate measures for planting in the same area or any other area selected by concerned authority or Regional Office of Ministry of Environment or Forest or the authorised officer not less than twice the number of trees destroyed by reason of any prospecting or mining operation.

(iii) Look after them during the subsistence of the license or lease after which these trees

shall be handed over to the Forests Department or any other authority as may be nominated by the State Government.

(iv) Restore, to the extent possible, other flora destroyed by prospecting or mining operation.

CHAPTER IV

Grant of Quarry Permits for Minor Minerals

58. District Committee:- There shall be a committee in every district under the Chairmanship of District Collector to prepare the District Mining Plan and ensure that the short term quarry permits are granted in accordance with the District Mining Plan. The District Level Committee shall consist of the following:-

- (i) District Collector ...Chairman;
- (ii) District level Officer of the Maharashtra Pollution Control Board ...Member;
- (iii) Deputy Conservator of Forest ...Member;
- (iv) District level Officer of the Ground and Development Agency ...Member; Water Survey
- (v) District Mining Officer ...Member-secretary.

59. Grant of short term permits for minor minerals.- (1) Notwithstanding anything contained in the foregoing rules, the Competent Officer, on an application made to him may grant a quarry permit to any person to extract or remove from any specified land within the limits of his jurisdiction any minor mineral not exceeding in quantity as mentioned under any one permit on payment of advance royalties calculated at the rate specified by the Government, from time to time, and on such rents and fees assessable for such extraction:

Provided that, no permits shall be granted in case of any specified minor mineral without prior approval of the Director.

(2) The Competent Officer shall grant permit for specific time and specific volume.

(3) The Competent Officer may refuse to grant such permit for reasons to be recorded in writing.

60. Grant of Quarry permits by Revenue officers over lands in charge of Water Resources Department, Public Works Department.- In case of lands in charge of Departments other than Revenue Department that is, Water Resources Department, Public Works Department, quarry permits over such lands shall be granted by the Competent Officer only after obtaining No-

Objection Certificate (N.O.C.) from concerned Executive Engineer in case of Water Resources Department and Public Works Departments and Divisional Forest Officer of the Forests Department.

61. Application for quarry permits.- (1) An application for quarry permits shall be made in **Form-P** to the Competent Officer and shall contain the following particulars,-

(a) Name, address, profession, nationality of the applicant.

(b) Name and quantity of the minor mineral for which the permit is required.

(c) Description of land, such as location, survey number from which the minor mineral is to be extracted.

(2) Every application for quarry permit shall be accompanied by the certified true copies of relevant extracts of the record of rights in respect of lands from where the applicant proposes to extract the mineral.

(3) The application shall be accompanied with the consent letter from the occupant of land in case land is belonging to individual.

(4) Every such application shall be affixed with court-fee stamp of rupees ten.

62. Application or Processing fee.- The application shall be accompanied with the processing fee as follows:-

(i) for permit for quantity 500 brass and below ... five hundred rupees;

(ii) for permit for quantity 501 brass to 2000 brass ... two thousand rupees;

(iii) for permit for quantity 2001 brass to 25000 brass ..... rupees five thousand.

In case of refusal of grant of permit applied for, the fee shall not be refunded.

63. Acknowledgement of application.- The receipt of an application for a quarry permit shall be acknowledged in **Form-Q** within three days on the receipt of application and the entry of such application shall be made in the register in **Form-R**.

64. Register of quarry permits.- A register of quarry permit shall be maintained by the Competent Officer and separate register shall be maintained for each type of minor mineral.

65. Disposal of application for quarry permit.- (i) On receipt of application the Competent Officer after verification of necessary documents grant or refuse the permit as he may deem fit, within within a period of thirty days from the date of such application. In no case the applicant shall start work unless he remits full amount of royalty and other assessable rents, taxes for such permit in advance and also unless he is issued the requisite permit by the Competent Officer.

(ii) If the application for quarry permit is for the same area in which case document in earlier case have been verified in the recent past, the Competent Officer is at liberty to consider the application without conducting any fresh enquiries and grant or refuse the application after considering the other factors in this matter.

66. Conditions on which quarry permit shall be granted.- (1) Every quarry permit granted under rule 59 and 60 shall contain a condition that at no time the depth of the pit below the surface exceeds six meters.

(2) Any quarry permit granted under rule 59 and 60 may contain such other conditions as the Competent Officer granting permit may deem necessary in regard of following matters:-

- (a) The limit, mode and place of payment of rent and royalties.
- (b) Compensation for damage to the land covered by the permit.
- (c) Felling of trees.
- (d) Restriction of surface operation in any area specified by any authority
- (e) Entering and working in any reserved area.
- (f) Reporting of accident
- (g) Indemnity to Government against claims of third parties.
- (h) Period within which the minor mineral shall be extracted and removed.
- (i) Forfeiture of property left after cancellation or expiry of permit.

(3) No other mineral except that for which the permit is granted shall be extracted and removed without proper sanction being obtained from the Competent Officer.

(4) If any minor mineral or major mineral other than for which permit has been issued is found during quarry it shall be reported to Competent Officer within a week's time after such recovery.

(5) The permit holder shall maintain complete and correct accounts of the mineral excavated, quantity removed from the permit area, sale vouchers, register of labour employed and wages paid etc. and royalty and other charges leviable for this purpose.

(6) The permit holder shall immediately report all accidents to the Competent Officer and the District Magistrate and District Superintendent of Police of the District in which the area is situated.

(7) The permit holder shall have no right over the quarry material and other property lying in the permit area after the expiry of the permit.

(8) The permit holder shall not cut or damage any trees without prior sanction or without payment of compensation as may be fixed by the Divisional Forest Officer or such officer authorised by him in this behalf.

(9) The permit holder shall not carry quarry operation within a distance of fifty meters of any public roads, public buildings or temples, rivers, *nallahs*, reservoirs, burial grounds and railway tracks etc. and cause any damage to any public or private properties.

(10) The permit holder shall allow any officer authorised by the Director of Geology and Mining and local revenue or forest authority in whose jurisdiction the land is situated to enter into and inspect any time the quarry operations and check the accounts and verify the details of

dispatches, sales etc. from the account books maintained by the permit holder as per conditions (5) above at or near the area under permit.

(11) If any excess quantity over permitted limit is found to be removed the material shall be confiscated and permit holder shall be liable for punishment under the provisions of the Maharashtra Land Revenue Code, 1966 and the Mines and Minerals (Development and Regulation) Act, 1957.

(12) If any breach of these conditions is detected, the permit shall be cancelled and material lying at site shall be confiscated.

(13) As soon as removal of the material granted under the permit is over, the permit holder shall surrender the permit to the Competent Officer and furnish to him complete statement showing the quantity removed, details of transport and parties to whom this material has been sold and prices obtained therefor and shall produce any details, books etc. for the scrutiny by the Competent Officer as may be called for by him.

(14) The permit holder shall issue along-with every dispatch of mineral outside the area granted under permit (for any mode of transport) Transit Pass in **Form-O** which shall be in accordance with the provisions prescribed under these rules.

(15) The permit holder shall submit within 10th day of the following months to the concerned Revenue authority or Mining Officer, a monthly statement of the quantity removed from the site, name of the permit holder and sale price at the site etc, in **Form-M**.

67. General Conditions.- (1) All necessary statutory clearances shall be obtained before start of mining operations.

(2) Mining shall be limited to day time only

(3) No mining shall be carried out in the safety zone of any bridge and/or embankment.

(4) No mining shall be carried out in the vicinity of natural or manmade archeological sites.

(5) The lease holder shall obtain necessary prior permission of the competent authorities for drawal of requisite quantity of water (surface water and groundwater), if required for the project.

(6) Waste water, if any, shall be properly collected and treated so as to conform to the standards prescribed by Ministry of Environment and Forest or CPCB.

(7) No wildlife will be infringed.

(8) Transportation of materials shall be done by covering the trucks or tractors with tarpaulin or other suitable mechanism so that no spillage of mineral or dust takes place.

(9) Measures shall be taken for control of noise level to the limits prescribed by CPCB.

CHAPTER –V

Grant of Concession by Way of Public Auction

68. Disposal of minor minerals by way of public auction. (1) Notwithstanding anything contained in the forgoing provisions, it shall be lawful for Competent Officer to dispose of or sale the demarcated blocks of river, nallah or creeks and stacks, heaps of minor mineral incidentals to constructional work by public auction for any period not exceeding one year subject to such condition as specified in rule 65.

(2) The Competent Officer may with prior approval of the Government add to or amend the conditions of auction as provided in sub-rule (1) above.

69. River bed mining.- (a) In the case of mining leases for riverbed sand mining, specific river stretches should be identified and mining permits or lease should be granted stretch-wise, so that the requisite safeguard measures are duly implemented and are effectively monitored by the respective regulatory authorities.

(b) The depth of mining may be restricted to three meter water level, whichever is less.

(c) For carrying out mining in any proximity to any bridge and or embankment, appropriate safety zone should be worked out on case to case basis, taking into account the structural parameters, locational aspects, flow rate etc. and no mining should be carried out in the safety zone so worked out.

70. Disposal of sand from nalah, river bed and creeks by way of public auction.- Auction, disposal, terms and condition with auctioneer etc. procedures shall be specified by way of executive instructions, from time to time, by the the Government.

CHAPTER VI

STOCKING AND SELLING OF MINOR MINERAL

71. License for a dealer.-(1) No person other than a quarry permit or quarry lease holder, shall stock, sell or offer for sale any minor mineral mentioned in Schedule I in any place in State except under a dealer's license issued under the seal and signature of the Competent Officer.

(2) Form and manner of application for a Dealer's license and its renewal:-

(a) Every application for dealer's license or renewal shall be made to the Competent Officer in **Form –S**.

(b) Every such application shall be accompanied by

(i) a State Government Treasury Challan for amount of rupees one thousand remitted in Departments Receipt Head of Account.

(ii) a location map showing the exact location of sales depot and/or office.

(c) Every application for renewal of dealer license shall be made at least thirty days before the expiry of the license. Such application shall be accompanied by the application fee of rupees one thousand.

(3) Form and particulars of license :- (1) On receipt of application for the grant of dealer's license or for its renewal the Competent Officer after, making enquiry as he deems fit, may grant or renew a licensee in **Form-T** or refuse to grant or renew a license.

(2) Every license issued under sub-rule (1) shall be subject to such condition and restriction as may be specified under the provisions of Act and these rules.

(3) Every license issued under sub-rule (1) shall show therein the name of minor mineral and its varieties authorised to be sold or to be offered for sale by the dealer, and the particulars of premises where the minor mineral are stocked for sale.

(4) The excavated material whether for use or waste, must not be, stocked, dumped or stored in the adjoining, reserved, protected or identified forest land, if any.

72. Grant or refusal of License.-In granting or refusing a dealer's license under rule 71(3) (1) the Competent Officer shall take into consideration the following matters:-

- (a) The sale depot for minor mineral owned by any co-operative society.
- (b) The number of licensed dealers selling minor minerals in the area.
- (c) Availability of minor minerals of the kind required for sale.
- (d) General demand for minor mineral.

73. Display of License.-Every dealer shall display the license granted to him under rule 71 in prominent place in a part of premises open to the public.

74. Maintenance of records of production and sale for inspection.-A dealer shall maintain in **Form-U** a record of all purchases and sale effected by him of each minor mineral showing the particulars of the source and quantity of purchase and of persons to whom, sold and a stock register in **Form-V** and other records, if any, as the Competent Officer may specify and such records shall be open to inspection by Competent Officer, District Mining Officer or any other officer authorised in this behalf by the Competent Authority.

A dealer shall purchase the material only from the lease holder or permit holder and shall take from them transit pass for supply of material and shall preserve the same and produce the same when demanded by the Competent Officer. He shall also maintain a register of such transaction.

75. Furnishing of statement of accounts by a dealer.-Every dealer shall within seven days from the close of each month submit to the Competent Officer a statements of Accounts in **Form-W** of the total purchase and sale effected by him during the month.

76. Cancellation of license.-If a dealer fails to comply with any of the conditions of license or any of the provisions of the Act, rules or orders in this regard, the Competent Officer may by an order

in writing cancel the license issued under these rules.

77. Period of license.-The period of dealer license shall be valid for a calendar year and shall expire on the 31st December of every year.

78. Transit pass for transporting of minor mineral.-Every producer and dealer shall keep with vehicle transporting the material, the transit Bar-coded pass in **Form-X**, duly certified by the Competent Officer. The transit pass shall be in duplicate. Duplicate copy shall be retained by the producer or dealer. The original copy of the transit pass shall be handed over to the purchaser after unloading the minor mineral. In absence of the transit pass, the minor mineral carried through the vehicle will be treated as illicit and authorised. The truck along with material shall be confiscated by the Competent Officer, Police or any person authorised for this purpose by the Competent Officer. The vehicle so seized shall only be released on payment of cost of material, royalty and taxes and fine imposed thereon. The fine so imposed may not exceed three times the market value of the mineral so seized and also may not be less than the market value of the material so seized.

CHAPTER – VII

OFFENCES, PENALTIES AND PROSECUTION.

79. Unauthorised Operation.-(1) No person shall undertake any quarry operation or collection of any mineral in any area without the lawful authorization or permission granted by the Competent Officer under the provisions of these rules.

(2) No lessee or permit holder shall undertake any quarry operation in any area except under and in accordance with the terms and conditions of quarry lease or quarry permit under these rules.

(3) If the Competent Officer finds that the lessee or permit holder has contravened sub-rule(2), he may order cancellation of lease or permit without compensation after giving due opportunity of being heard.

(4) Whoever contravenes the provisions of these rules shall also be punishable in accordance with the Act:

Provided that, nothing in this rule shall affect the provisions of the Maharashtra Land Revenue Code, 1966 and rules framed thereunder.

80. Power of entry and inspection.-(1)For the purpose of ascertaining the position of the working, actual or prospective of any mine or abandoned mine or for any other purpose connected with these rules the State Level Vigilance Squad, the Competent Officer, Controlling Authority, Mining Officer and any other officer authorised by the Competent and Controlling authority or the State Government in this behalf by general or special order, may,-

(a) enter and inspect any mine;

- (b) survey and take measurements in such mine;
  - (c) weigh, measure or take measurements of the stocks of mineral laying at the mine;
  - (d) examine any document, book, register or record in the possession or power of any person having the control of or connected with any mine and place, marks of identification thereon and take extracts from or make copies of such document, book, register or record;
  - (e) order the production of any such document, book register as is referred in clause (a);
- and
- (f) examine any person having the control of or connected with any mine;

(2) Notwithstanding anything contained hereinabove, Forest Officer not below the rank of Deputy Conservator of Forest may enter, inspect without prior notice the mining area for the purpose of protecting and conservation of forest and preservation or violation of Forest (Conservation) Act, 1980 Wild Life (Prevention) Act, 1972 etc. to examine that the Forest Acts, Rules, Guidelines of Government of India and Courts orders are not violated.

81. Recovery of certain sums as arrears of land revenue.-Any rent, royalty, tax, fee or any other sum due to the Government under these rules and under the terms and conditions of quarry lease, permit or auction on a Certificate from Competent Officer or as may be specified by him be recovered in the same manner as an arrears of land revenue.

CHAPTER – VIII

82. Appeal.-(1) Any person aggrieved by an order of the Competent Officer –

- (1) refusing to grant a quarry lease,
- (2) cancellation or determination of lease,
- (3) refusing quarry permit,
- (4) sand block auction or
- (5) dealer's license,

may appeal within a period of sixty days of the date of such order to the;

(i) Collector or Additional Collector in case of order passed by Sub- Divisional Officer,

(ii) to the Divisional Commissioner in case of order, passed by the Collector,

(2) In case of any order passed by the Divisional Commissioner, the appellate authority will be the Government or any Officer appointed by Government in this behalf.

(3) The orders passed by the Government under appeal shall be final.

83. Form of appeal and fees.- (1) An appeal under rule 82 shall be made in **Form-Y** in duplicate along with the grounds of appeal.

- (2) The appeal shall be accompanied by court fee of rupees one thousand.

CHAPTER – IX

REVISION AND REVIEW

84. Power of Government to call for and examine records and proceedings.-The Government may call for and examine the records of any enquiry or the proceedings of any Competent Officer or any other concerned officer for the purpose of satisfying itself, as to the legality or propriety of any decision or order passed and as to the regularity of the proceedings of such officer:

Provided that, the Government shall not revise or reverse any order affecting any question of right between private person without giving to the party or parties an opportunity of being heard.

(1) The Government or the Competent Officer may, either '*Suo-moto*' or on the application of any party interested, review any order passed by itself or himself or any of its or his predecessors in-office and such orders in reference thereto as it or he thinks fit:

Provided that,

(i) no order shall be revised or reversed without giving opportunity to the parties of being heard.

(ii) no order, from which an appeal has been preferred shall, so long as such appeal is pending, be reviewed.

(2) no order shall be reviewed except on the following grounds, namely:--

(i) discovery of new and important matter or evidence;

(ii) any mistake or error apparent on the face of the record; or

(iii) any other sufficient reason.

(3) an order which has been dealt within appeal shall in no case be reviewed by the Competent Officer or any concerned officer.

(4) Orders passed in review shall on no account be reviewed.

CHAPTER – X

MISCELLANEOUS

85. Power of Government.- In case of any dispute or any question or any other matter regarding any term or condition of quarry lease or anything connected with the quarries or minor minerals specified in the lease, the decision of the Government shall be final and binding on the lessee:

Provided that, the Government shall not exercise this power without giving proper opportunity to the lessee or being:

Provided further that a condition to this effect shall be provided in the lease-deed.

86. Application of these rules to renewal .- Where a quarry lease or any other concession for quarry of a minor mineral or minerals, granted before the commencement of these rules is renewed after such commencement, these rules shall apply in relation to such renewal of quarry lease granted after such commencement.

87. Invalidity of minor mineral concession in certain cases.-

In case, a quarry permit is granted by one Competent Officer over an area wherein a quarry lease is already granted may not be executed and quarry operations may not have been commenced by another Competent Officer or even by the same Competent Officer the permit shall become invalid and shall not be allowed to be worked, and in such case, the quarry permit fee shall be refunded to the applicant by the Competent Officer, who has granted the same. Similar provision shall apply in case any quarry permit is granted over an area wherein any quarry- permit is granted, earlier:

It shall be binding on every Competent Officer within a District or any other concerned officer to provide up-to-date and self-contained data of any minerals concession granted by him to all the other Competent Officer within the same District and to the Director. It shall also be binding upon all such Competent Officers to maintain such up-to-date correct data and to have it's reference prior to any mineral concessions within their respective jurisdiction.

88. Powers of State Government to give directions.- Notwithstanding anything contained in the foregoing provisions of these rule, if the State Government is of the opinion that it is necessary so to do in the interest of labourers who work in mines, the State Government may by an order direct that in the matter of grant of quarry lease or quarry permits under these rules preference may be given to Co-operative Labour Societies consisting of such labourers or reserve any area in which such leases or permits may be granted to such Societies only.

89. Repeal and Saving.- (1) The following rules hereby repealed namely:-

(1) The Rules Regulating the Working of Minor Minerals, 1954

(2) The Bombay Minor Mineral Extraction Rules, 1955.

(3) The Maharashtra Minor Mineral Extraction (Vidarbha Region) Rules, 1966.

(2) Notwithstanding such repeal, anything done or any action taken or purported to have been done or taken under any of the rules repealed by sub-rule (1) shall in so far as it is not inconsistent with the provisions of these rules be deemed to have been done or taken under the corresponding Provisions of these rules.

By order and in the name of the Governor of Maharashtra,

SWADHEEN KSHATRIYA,

Additional Chief Secretary to Government.

FORM – A
(See rule 8)
(Annual Report of Prospecting Operations)

IMPORTANT

This report duly filled in must reach the Concerned authorities by 30th April for the previous year or within 30 days from the date of abandonment or within three months after the expiry of prospecting license or completion of prospecting operation, whichever is earlier.

To

The State Government concerned or any person so authorized.

1. Type of the minor mineral for which :
 prospecting operation has been granted

2. Name and address of the license

3. Particulars of the prospecting license :

- (i) Date of execution :
 (ii) Period : Years From to :
 (iii) Area under license : Hectares
 (iv) No. and date assigned by State Government
 to Prospecting Licensed No. Date:

4. Location of the prospecting licensed area :

- (i) Topo sheet Number :
 (ii) Cadastral Survey or Khasra Number :
 (iii) Village: Taluka/Tehsil : District: State:
 (iv) Post Office: Police Station:
 (v) Nearest railway station : Distance:
 (vi) Nearest Rest House/Dak Bungalow:

5. Particulars of the Mining Engineer or Geologist employed optionally, if any, for the prospecting licenced area:

- (i) Name and address :
 (ii) Qualification :
 (iii) Date of appointment :
 (iv) Status of employment : Whole time: Part time :

6. Status of Prospecting Operation : In Progress :
 Please tick mark on the boxes Completed :
 Whichever is applicable Abandoned :

7. Total surface area covered by prospecting work (hectare) :

8. Prospecting work completed during the year :

- (a) Geological mapping : Area in Hectare Scale :
- (b) Pitting (i) No. of Pits :
(ii) Grid pattern :
(iii) Depth (Mts.) Average :
Maximum :
Minimum :
- (c) Trenching (i) No. of trenches (with interval) :
(ii) Length (Mts.) Average :
Maximum :
Minimum :
- (d) No. and size of samples :
- (e) Drilling :
(i) No. of boreholes completed during the year (with size of core):
(ii) No of boreholes in progress :
(iii) Total yearly drilling (Mts.) :
- (f) Particulars of drilling machines Type Make Capacity No. of drills
- (g) Details of samples tested:
(i) No. of samples tested :
(ii) Complete report :
(Testing the suitability as per market requirement)

Place : Signature :
Date : Name in full :
Designation :

Note: Please enclose a geological report describing the prospecting operations undertaken so far accompanied by the detailed geological plans and sections showing structural details such as joints, fractures, folds, faults, grain size, texture etc. and also showing locations of (a) bore holes (b) pits, (c) trenches, (d) sample positions etc. The report shall also contain the bore hole logs and the inferences drawn as a results of the study of the geology of the area and the interpretation of the bore hole core, pits, trenches, reserves of minor mineral and complete report of at least two representative samples indicating quality and suitability of mineral as per market requirements.

FORM – B
(See rule 11(I))

Affix here Court – Fee
Stamp of Rs. 20/-

APPLICATION FOR QUARRY LEASE.

Received:-

At :- (Place)

On :- (Date)

(Initials of Receiving Officer or the
Official authorized for this purpose)

(Name and Designation)

Dated _____ day of 20-----

To,
The Competent Officer (Designation)

At:- (Place)

Sir,

1) I / We request that a quarry lease under ‘The Maharashtra Minor Minerals Extraction (Development and Regulation) Rules, 2013 may be granted to me/us.

2) A sum of Rs. /- (Rupees) , being the fee for of this application *vide* Treasury ..... Chalan Number ..... dated.....

3) (i) Name of the applicant with Complete address :-
(Local as well as permanent addresses along with PH, Fax Nos. and email address)

(ii) Status of the applicant: - a private individual /
private company/
public company/ firm
or association.

(iii) In case applicant is ,-

- (a) an individual, his nationality.:-
- (b) a private company, the nationality of all members of the company along with place of registration, registration number and date.:-
- (c) a public company, the nationality of the Directors, the percentage of share capital held by Indian nationals along-with place of incorporation.:-

- (d) Firm or association, the nationality of all the partners of the firms or members of the association.
- (iv) Profession or nature of business of the applicant.:-
- (v) Minor mineral or minerals which the applicant intends to mine.:-
- (vi) Purposes for which extracted minor minerals are to be used.:-
(to specify the 'end-use' of the mineral also)
- (vii) Period for which quarrying lease is required.:-
- (viii) Details of the area in respect of which quarrying lease is granted :-
- (a) Area (In Hectares):-
Survey/Khasra/Gat Numbers :-
Village (with p.c. number) :-
District :-
- (b) A map, in duplicate, giving the description of the applied area, (or a plan) showing as accurately as possible, the situation, boundaries and area of the land in respect of which quarrying lease is required (adjoining survey numbers on the periphery of applied area must also be shown):-
- (ix) Number and date of valid, royalty clearance certificate of mineral - revenue dues or a property sworn - in affidavit regarding non-holding of any lease any where else in the State.:-
- (x) Particulars of the mineral wise areas, within the jurisdiction of the State Government for which the applicant or any person joint in interest with him:-
- (a) is/ are already holding under quarrying lease/leases/permit/permits.:-
- (b) has/have already applied for but not granted, so far/ refused.:-
- (c) Is/are applying, simultaneously, beside this application.:-
- (xi) Nature of joint interest, if any.:-
- (xii) Financial resources of the applicant (viz. 'Solvency Certificate'/ Bank Guarantee as prescribed
(a) PAN Card Copy (b) TIN CARD copy (c) Income Tax returns of the preceding Year.
- (xiii) Certified true copies of relevant extract of record of Rights pertaining to applied area.
- (xiv) Any other particulars which the applicant wishes to furnish:-

I / We do hereby declare that, the particulars furnished above are correct and that I / We am / are ready to furnish any other details including accurate plans and security deposit etc. as and when it may be asked for by you.

Yours faithfully,

Place:-

Date:-

(Signature of the applicant)

NOTE:- If the application is signed by an-authorized agent of the applicant, a certified true copy of the 'power of attorney' should be attached to this application.

(See rule 11(3))

APPLICATION FOR RENEWAL OF QUARRY LEASE.

To:

The Collector of -----

Sir,

I/We request for renewal of my/our quarrying lease under

- 1) The Maharashtra Minor Mineral Extraction (Development and Regulation) Rules, 2013.
- 2) A sum of Rs. 100/- (One hundred) being the fee in respect of this application has been deposited vide challan No.-----, dated-----.
- 3) The required particulars are given below :-
  - (i) Name of the applicant with complete address.
(Local as well as permanent address along with phone, fax Nos. and email address to be given)
  - (ii) Is the applicant a private individual/private company/public company/firm or association. (A true copy of the documents in support to be enclosed)
  - (iii) In case applicant is :-
    - (a) an individual, his nationality.
    - (b) A private company, the nationality of all members of the company along with place of registration along with registration number and date.
    - (c) A public company the nationality of directors, the percentage of share capital held by Indian Nationals along with place of incorporations.
    - (d) A firm or association, the nationality of all the partners of the firm or members of the association.
  - (iv) Profession or nature of business of applicant.
  - (v) No. and date of valid clearance certificate of payment of mining dues.
  - (vi) (a) particulars of area of the quarrying lease of which renewal is desired.
  - (vii) (b) details of previous renewal granted, if any.
- (vii) Period of which renewal of quarrying lease is required.
- (viii) Whether renewal is applied for the whole or for the part of the lease- hold area.
- (ix) In case the renewal applied for is only for part of the leasehold :
  - (a) The area applied for renewal: (in hectares)
(to be calculated by the applicant, as precisely, as possible)

- (b) Descriptions of the area applied for renewal (description should be adequate for the purpose of demarcating the same) with copy of land plan showing Survey / Khasara No./Gat numbers applied for under renewal in duplicate, (Precisely also showing Survey /Khasara No./Gat Nos. previously held but not applied for under renewal.
- (x) purpose for which extracted minor minerals are to be used.
(to specify the end use also).
- (xi) Any other particulars which the applicant wishes to furnish.

I/We do here by declare that the particulars furnished above are correct and am/are ready to furnish any other details including accurate plans as required by you, before the grant of renewal of the lease.

Yours faithfully,

Place :

Date :

Signature and Designation of the applicant.

Note: - If the application is signed by an authorized agent of the applicant a true attested copy of power of attorney should be attached.

115

FORM - D

(See rule 13(4))

Acknowledgement of Application for quarry lease

Sr. No.

Date:-

Received an application with the following enclosure for a Quarry lease/renewal of quarry lease from Shri ..... On .....for..... Hectares of land from Khasara No.....from village.....District..... for..... (Mineral)

PLACE:-

Signature and Designation.

DATE:-

of Receiving Officer.

with the Maharashtra Minor Mineral Extraction(Development and Regulation) Rules, 2013 (hereinafter referred to as “the said rules”) for a grant of mining lease for ..... (purpose) ..... in respect of the lands described in Part-I of the Schedule hereunder written, and whereas the competent authority by his Order No ..... dated ....., issued under the said rules sanctioned the said application of the lessee or lessees for grant of mining lease, subject to the terms and conditions mentioned therein And whereas the Lessee or Lessees has or have arranged to get the mining lease are duly demarcated through Taluka Inspector of Land Record (TILR) and submitted a map duly certified by TILR to the Competent Authority for execution of mining lease in Part I of the Schedule;

And whereas at the time of execution of these presents the lessee has paid in cash to the competent authority security deposit of Rs. ..../- being the amount calculated at the rate of Rs. 50,000/- per hectare or part thereof for the purpose of restoration and reclamation of the lease area to the satisfaction of the competent authority.

Rents and royalties covenants and agreements by and in these presents and the Schedule hereunder written reserved and contained and on the part of the lessee or lessees to be paid, observed and performed the State Government doth hereby grants and demises unto the lessee or lessees. All those the quarries, mines strata or veins seams and beds (here state the Minor Mineral or Minerals (hereafter and in the schedule referred to as the said minerals .....)) situated lying and being in or under the lands which are referred to in Part-I of the said Schedule, together with the liberties, powers and privileges to be exercised or enjoyed in connection herewith which are mentioned in Part-II of the said Schedule subject to the restrictions and conditions as to the exercise and enjoyment of such liberties, powers and privileges which are mentioned in Part-III of the said Schedule except and reserving out of this demise unto the State Government the liabilities, powers and privileges mentioned in part IV of the said Schedule to hold the premises hereby granted and demised unto the lessee or lessees from the ..... Day of .....20... for the term of ..... Years, hence next ensuing yielding and paying therefore unto the State Government the several rents and royalties mentioned in Part-V of the said Schedule at the respective times therein specified subject to the provision contained In Part-VI of the said Schedule and the lessee or lessees hereby covenants or covenants with the State Government as in Part-VII of the said Schedule is expressed and the State Government hereby covenants with the lessee or lessees as in Part-VIII of the said Schedule is expressed and it is hereby mutually agreed between the parties hereto as in Part-IX of the said Schedule is expressed.

THE SCHEDULE

PART-I

THE AREA OF THIS LEASE

*Location and area of the lease.

All the tract of India situated at ..... (Village/town) (Description of area or areas) ..... in (Mahal/Taluka) in ..... the Registration District of ..... Sub-District ..... and District ..... bearing S. Nos./F.S. Nos./Forest Coupe Nos. ....

Containing an area of..... Or thereabouts delineated on the plan hereto annexed and thereon coloured ..... and bounded as follows:-

- On the North by.....
  - On the South by .....
  - On the East by .....
  - On the West by .....
- Hereinafter referred to as “the said lands”.

PART-II

LIBERTIES, POWERS AND PRIVILEGES TO BE EXERCISED AND ENJOYED BY THE LESSEE OR LESSEES SUBJECT TO THE RESTRICTIONS AND CONDITIONS IN

PART-III

To enter upon land and search for win work, etc.

1. Liberty and power at all time during the term hereby demises to enter upon the said lands and to search for mine/quarry, bore, dig, drill fox, win, work, dress, process, convert, carry away and dispose of the said minor mineral.
2. Liberty and power for or in connection with any of the purposes mentioned in this part to sink, drive, make, maintain and use in the said lands any pits, shafts, inclines, drifts, levels, waterways and other works.
3. Liberty and power for or in connection with any of the purposes mentioned in this part to erect, construct, maintain and use on or under the said lands any engines, machinery, plant dressing-flowers furnaces, coke oven, brick kilns, workshop, store house, bungalows, godowns, sheds and other structure.
4. Liberty and power for or in connection with any of the purposes mentioned in this part to make any tramway, railways roads and other ways in or over the said lands and to use, maintain and go and repass with or without horses, cattle, wagons, locomotives or other vehicles over the same (or any existing tramways, railways, roads and other ways in or over the said lands) or such conditions as may be agreed to.
5. Liberty and power for or in connection with any of the purposes mentioned in this Part to quarry and get minor mineral and to use the same and to use such bricks or tiles but not to sell any such material.
6. Liberty and power for or in connection with any of the purposes mentioned in this part but subject to the rights of any existing or future leases and with the written permission of the Collector of ..... (hereafter called “the Collector” which expression shall include any other officer authorized by the State Government in that behalf) to appropriate and use water from any

3. The lessee or lessees shall during the substance of the lease well and sufficiently secure and keep open with timber or other durable means all pits, shafts and working that may be made or used in the said land and make and maintain sufficient fences to the satisfaction of the State Government round every such pit or working whether the same is abandoned or not and shall during the same period keep all working in the said land except such as maybe abandoned accessible free from water and foul air as far as possible. The lessee or lessees shall also take adequate steps to ensure that-

(a) Heights and width benches and levels do not exceed 3 meters and in open quarries are properly maintained to facilitate easy removal of the mineral and the muck;

(b) Slopes of open mine area not more than 45⁰ in case of soft.

(c) The working faces are always kept clean;

(d) The Mineral and/or beneficiated, process, dressed products therefore won are stacked in suitable dimension and each such stack is numbered or marked in manner deemed fit by the competent authority;

(e) The proper sanitation of the area leased to him is maintained.

4. The Lessee or Lessees shall strengthen and support to the satisfaction of the railway administration concerned or the State Government or any other competent authority controlling the provision of any law for the time being in force relating to the working of mines and matters affecting surety, health and labour matters, as the case may be, any part of the mine which in its opinion, requires such strengthening or support for the safety of any railway, reservoir, canal, road and other public works or structures.

5. The lessee or lessees shall submit, from time to time, or when required, progress report to the collector and the District of Geology and Mining, along with analysis and representative sample of the mineral collected during the mining operations as also the annual return or prescribed return in the manner prescribed by them, from time to time.

6. The lessee or lessees shall allow any officer authorized by the Central Government or the State Government or the competent authority or the Director of Geology and Mining under the said rule in the behalf to the enter upon the premises including any building excavation or land comprised in the lease for the purpose of inspecting , examining , surveying and making plan thereof, sampling and collecting any data and the lessee or lessees shall with proper person employed by the lessee or lessees acquainted with the mine and work effectively assist such officers, agent, servants and workman in conducting every such inspection and shall afford them all facilities information connected with the working of the mine which they reasonably require, such officer may issue such reasonable directions, as he may deem fit to prevent wasteful extraction of mineral and it shall be the duty of the lessee or lessees his or their agent or manager to carry out such directions within such period as the officer may specify. The lessee or lessees his or their agent or manager fails to carry out such direction within the specified period, the competent authority may determine the lessee or may impose a penalty at the rate of Rs.500 per day till such directions are complied by the lessee or lessees.

7. The lessee or lessees shall report all accident to the District Magistrate and Director of Mines and Safety and the District Superintendent of Police. In case of any accident causing death or serious bodily injury or serious injury to property or seriously affecting or endangering life or property which may occur in the course of the operations under this lease, the lessee shall send a complete report without any delay of such an accident to the said officers.

8. Whenever the lessee or lessees shall find in the said land mineral other than the said minerals the lessee or lessees shall report such discovery in writing to the competent authority and to the Director of Geology and Mining with full particulars of the nature and position of each such find within a fortnight and shall not dispose of such mineral, in case of discovery of any other minor mineral, for which lease is not granted, the lessee shall report the discovery to the competent authority within eight days who may grant a lease in respect of such other minor mineral. In case discovery of major mineral, the lease shall report the discovery to the competent authority and the Director within a

working within the said lands of any mineral not included in the lease and shall at all times afford to the Central and State Government and to the holders of mining lease, permits and prospecting license or mining lease in respect of any such minerals or any minerals within any land adjacent to the said lands, as the case may be, reasonable means of access and safe and convenient passage upon the across the said lands to such minerals for the purpose of getting, working, developing and carrying away the same provided that the lessee or lessees shall receive reasonable compensation for any damage or injury which he may sustain by reason or in consequence of the use of such passage by such lessees or holders of prospecting license.

15. The lessee or lessees shall not without previous approval of the Competent Authority assign or subject, mortgage or in any other manner transfer mining lease as a whole or any right therein.

16. Whenever the security deposits as provide in rule 14 of the said rules or any part thereof or any further sum hereafter deposited with the State Government in replenishment thereof shall be forfeited or applied by the Competent Authority pursuant to the power hereafter declared in that behalf the lessee or lessees shall deposit with the State Government such further sum as may be sufficient with the inappropriate part thereof to bring the amount in deposit with the State Government up to the sum equal to the said full security deposit amount. Lessee or lessees on or in connection with the said lands or operations under this lease and during such possession or control the lessee or lessees shall confirm and obey all directions given by or on behalf of the Central or State Government regarding the use or employment of such works, plants, premises and minerals.

Provided that after compensation which shall be determined in default or agreement by the State Government shall be paid to the lessee or lessees for all loss or damage sustained by him or them by reason or in consequences of the exercise of the power conferred by this clause and provided also that the exercise of such powers shall not determine the said term hereby granted or effect the terms and provisions of these presents further than may be necessary to give effect to the provisions of this clause.

17. The lessee or lessees shall not light any fire upon the said lands if lying within the reserved forest areas except under such conditions as the Divisional Forest Officer may in writing specifying and the lessee or lessees and his or their workmen and employees shall render prompt assistance in extinguishing any fire on the said land or in their vicinity. The lessee or lessees shall be liable for all damage resulting from fire caused by the act or omission of the lessee or lessees or his or their employees and shall pay such compensation for the said damage as may be assessed by the Divisional Forest Officer as to the amount of compensation payable by the lessee or lessees shall be final and binding on the lessee or lessees.

18. (a) The lessee or lessees shall not remove any other produce except the minor minerals mentioned in the lease. The lessee or lessees shall without mining, the discovery in the areas, comprised in his or their lease, or any minerals not specified in the lease.

(b) If any mineral not specified in the lease is or are discovered in the leased area, he or they shall not win and dispose of such mineral without obtaining lease or leases therefore

19. The lessee or lessees shall make available to the Government of India beryl or any other "substance prescribed" under section 3 of the Atomic Energy Act (Act No. XXIX of 1948) if they are found to occur in the said lands.

20. The State Government shall be immune from the lessee or lessees claim for damage on account of any land having been included in this lease which may subsequently be discovered not to have been available for the lease.

21. The lessee or lessees or his or their transferred or assignees shall not erect any building in contravention of the provisions of any law, for the time being in force, relating to the erection of building or in contravention of any order issue by such orders under any such laws within whose jurisdiction the leased area is situated.

not bound to deliver to the State Government under clause 19 of Part VII of this schedule and which the State Government shall not desire to purchase.

Failure to fulfill the terms of lease due to "Force Majeure"

6. If at the end of six calendar months after the expiration or sooner determination of the said term or after the date from which any surrender by the lessee or lessees of a part or parts of the said lands under the provisions contained in clause 4 of Part IX of this Schedule become effective, there shall remain in or upon the said land or the surrendered part or parts thereof, as the case may be any engines, machinery, plant, buildings, structures, tramways, railways and other work erections and conveniences or other property which are not required by the lessee or lessees in connection with his or their operations in those parts of the said lands which he or they has or have not surrendered or in any other lands held by him or them under mining lease the same shall if not removed by the lessee or lessees within one calendar month after notice in writing requiring their removal has been given to the lessee or lessees by the State Government be deemed to become the property of the State Government and may be sold or disposed of in such manner as the State Government shall deem fit without liability to pay any compensation or to account to the lessee or lessees in respect thereof.

Lessee to remove his properties on the expiry to lease.

7. Every notice by these presents required to be given to the lessee or lessees shall be given in writing to such person resident on the said lands as the lessee or lessees may appoint for the purpose of receiving such notices and if there shall have no such appointment even every such notice shall be sent to the lessee or lessees by registered post addressed to the lessee or lessees at the address recorded in this lease or at such other address in India as the lessee or lessees may, from time to time, in writing to the State Government designate for the receipt of notices and every such service shall be deemed to be proper and valid service upon the lessee or lessees and shall not be questioned or challenged by him.

For failure of property left more than six months after determination of lease.

8. This Mining Lease is granted subject to the provisions relating to grant of mining lease contained in Chapter II of the Maharashtra Minor Mineral Extraction Rules, 1998.

SIGNED, SEALED AND DELIVERED

BY SHRI------(Name) -----

-----DESIGNATION -----

For and on behalf of the Governor of
Maharashtra in the presence of ----

1)-----

2) -----

(1) SIGNED AND DELIVERED BY THE
WITHIN NAMED

Services of
notices

SHRI/SMT -----

THE LESSEE, IN THE PRESENCE OF -----

OR

(2) SIGNED AND DELIVERED BY THE
WITHIN NAMED SARVASHRI

(1) -----

(2) -----

(3) -----

The Lessees in the presence of -----

(1) -----

(2) -----

Or

(3) SIGNED AND DELIVERED BY THE
WITHIN NAMED SARVASHRI

(1) -----

(2) -----

(3) -----

THE Lessees in the presence of -----

(1) -----

(2) -----

or

(4) THE COMMON SEAL OF M/s -----

Limited Company was pursuant to the

FORM F
(See rule 34)
(Notice of Intimation of Opening of Mine /Quarry)

1. (i) Name of minor mineral worked :
(ii) Name of other mineral(s) worked, if any :
- 2 Name of the quarry/mine :
- 3 Date of opening of quarry / mine :
- 4 .Letter No. and Date through which the mining plan was approved :
(Specify Authority)
5. Name and address of the Lessee/Owner :
6. Ownership of the quarry :
  - a. Public sector :
  - b. Joint sector :
  - c. Private sector :
 (In case of joint sector, specify percentage share of each company)

In case the lessee is a Company or a partnership firm or Co-operative indicate name and

7. address of the Director-in-Charge and the Registered Office :
8. Particulars of Quarry/Mining Lease (ML)
  - (i) Date of execution :
  - (ii) Period : Years From: to:
  - (iii) Area under licence : Hectares
9. Location of the lease :
  - (i) Topo Sheet Number :
  - (ii) Cadastral Survey or Khasra Number :
  - (iii) Village : Taluka/Tehsil: District : State :
  - (iv) Post Office : Police Station :
  - (v) Nearst railway station : Distance :
  - (vi) Nearest Rest House/Dak Bungalow :
10. Name and address of previous owner, if any, and the date of abandonment :
11. Particulars of Agent
  - (a) Name and address :

(b) Date of appointment :

12. Particulars of Mining Engineer

- (a) Name and address :
- (b) Qualifications :
- (c) Date of appointment :
- (d) Status of employment :

Whole time : Part time :

13. Particulars of manager:

- (a) Name and address :
- (b) Date of appointment :

Place:

Signature :

Date :

Name in full :

Designation: Owner / Agent/ Mining Engineer Manager.

FORM G
(See rule 35(2))

(Notice of Intention of Abandonment/Surrender of Mine/Quarry or part of the Mine/Quarry)

1. (i) Type of the minor mineral worked :
(ii) Name of other mineral(s) worked, if any :
2. Name of the mine quarry :
3. Name and Address of the Lessee/Owner:
4. Particulars of Mining/ Quarry Lease(OML) :
- (i) Date of execution :
- (ii) Period: _____ Years From: _____ to: _____
- (iii) Area under lease.....Hectares

5. Location of Quarry/Mine :

- (i) Topo Sheet number :
- (ii) Cadastral Survey or Khasra Number :
- (iii) Village: Taluka/Tehsil: District: State
- (iv) Post Office: Police Station:
- (v) Nearest railway station:
- (vi) Nearest Rest House/Dak Bungalow :

6. Name and address of Agent :

7. Particulars of Mining Engineer :

- (a) Name and Address :
- (b) Qualifications :

8. Date by which mining operations are to be abandoned or mine to be surrendered:

9. Reasons for abandonment/surrender

Exhaustion of minor mineral:	Lack of Demand:
Uneconomic operations:	Non availability of labour:
Land slide:	Flooding of quarry:
Other calamity (specify):	Other reasons (specify):

(Please tick whichever is applicable)

10. If the abandonment is due to natural calamities or order/directions issued by any statutory authority/tribunal/Court for abandoning mining operations the date of such abandonment.

FORM-H
(See Rule 36)

135

(Notice of Temporary Discontinuance of Quarry /Mine)

MINE QUARRY CODE-----

1. (i) Type of the minor mineral worked :
(ii) Name of the other mineral(s) worked, if any :
2. Name of the mine/ quarry :
3. Name and Address of the lessee/Owner :
4. Particulars of quarry mine Lease :
(i) Date of execution :
(ii) Period years from: to:
(iii) Area under lease..... Hectares
5. Location of Quarry Mine :
(i) Topo Sheet Number :
(ii) Cadastral Survey or Khasra Number :
(iii) Village Taluka/Tahsil : District: State :
(iv) Post Office : Police Station :
(v) Nearest Railway station : Distance :
(vi) Nearest Rest House Dak Bungalow :
6. Name and Address of Agent :
7. Name and Address of the Mining Engineer :
8. Reasons for discontinuance :
Lack of demand :
Non availability of Labour :
Rains :
Transport bottleneck :
Strike :
Lock out :
Operation becoming uneconomic :
Other reasons (specify) :
(Please tick whichever is applicable)
9. Date of discontinuance of mining operation :
10. Probable date of reopening :

Place :

Signature :

Date :

Name in full :

Designation: Owner/Agent/Mining
Engineer/Manager

[See rule 39]

Register of Application for Quarry Lease

1. Serial No :-
2. Date of Application :-
3. Date on which application was received by the receiving officer.
4. Name of the applicant with full address :-
(Local as well as permanent address along with Phone, Fax and email address)
5. Date of completion of the application :-
6. Details of the area applied for :-
Village Taluka District
- Khasara No. / Survey No / Gat No. Area (In hectares)
(Working circle to be stated in respect of forest lands)
7. Application fee paid, Rs. .... vide treasury Chalan No ..... dated .....
8. Date on which application is sent for enquiry / site inspection :-
9. Officer / official to whom the enquiry / site inspection is marked.:-
10. Date on which he enquiry report/ site inspection report is received :-
11. Final disposal of the application together with number and date of the order :-
- 12 Remarks :
(To state whether granted / refused, if granted , details of area granted)

Signature of the Competent Officer.

FORM K

(See rule 41)

Register of Quarry Leases Granted .

1. Serial No.:-
2. Name of the lessee.:-
3. Residence with complete address of lessee:-
(Permanent and Local address along with PH, Fax Nos. & email address.)
4. No. and date of grant of lease:-
5. Date of execution of quarrying lease:-
6. Details of the area granted under lease:-
(1)Village   (2)Taluka   (3) District
Khasara No. / Survey No./ Gat No./ Area (in hectares)
7. Minor Mineral or minerals for which lease has been granted:-
8. Minor Mineral or minerals added to the quarry lease with No. and date of grant:-
9. Details of security Deposit:-
10. Period for which lease is granted: (i) Total years :.....
(ii) Date : From ..... to .....
11. Rate of (1) Dead rent and (2) Royalty:-
12. Period for which leases is renewed: (i) Total years :.....
(ii) Date : From ..... to .....
13. Date of commencement of quarrying operation:-
14. Amount of surface rent fixed and date of fixation:-
15. Number and date of assignment of transfer of the lease, if any, and the name of assignee/ transferee:-
16. Date of expiry of lease surrendered or cancelled:-
17. Date from which area is available for re grant:-
18. Refund of security deposit (No. and date with signature of lessee:-
19. Remark:-

Signature of Competent Officer.

(16) Particulars where working is done or progress :-

(17) Maximum depth of the mine :-

(18) Average labour employed during the year:-

Signature of lessee/ Agent

FORM M

[See rule 46(xv) and 66(15)]

Monthly Return of Total Quantity of Material Raised For the Month of -----

[To be submitted by 10th of every month to (i) Directorate of Geology and Mining, Maharashtra State, Nagpur and (ii) Competent Officer]

Name and Address of the lessee:-

Location of Mine:-

(a) Village / F.W.C.

(b) P.C. No. Felling Serial No :-

(c) Tahsil.....District.....

(d) Area under lease

(e) Name of Mineral

(f) Date of execution and period of the lessee

Balance of the Remark	Production	Total	Sale during	Balance at the end
End of last Month	during the Month		the month	of the month
(Brass/MT)	(Brass/MT)	(Brass/MT)	(Brass/MT)	(Brass/MT)

(1) Average daily no. of laboures employed:-

(i) in Mine

(ii) at crusher site / Kiln:-

(2) Average labour employed during the month:-

(3) No of working days in the month:-

(4) Last rent / Royalty paid during the month

(a) Rent paid Rs..... for the period.....Ch No.....Date.....

(b) Royalty.....Rs.....for the period.....Ch.No.....Date.....

Signature of Lessee / Agent

FROM-N

[See rule 46(xv)]

Annual return of total quantity of material raised in preceding year and its value for the year-

To be submitted by 15th January every year to the (i) Director of Geology and Mining, Maharashtra State, Nagpur and (ii) Collector-----

- (1) Name and address of the lessee :-
- (2) Location of the mine.
- (a) Village/Forest WC :-
- (b) P.C. No./ F.C. No. :-
- (c) Area under lease in hectares :-
- (d) Tahsil/ District :-
- (3) Name of Minerals. :-
- (4) Date of grant of lease :-
- (5) Date of execution of the lease and period of the lease:-
- (6) Balance at the beginning of the year Cu. Meters. M. Tones.
- (7) Production during the year Cu. Meters M. Tones.
- (8) Total (of col. 6 and 7) Cu. Meters M. Tones.
- (9) Total cost of production during the year :-
- (10) Total sale during the year. Cu. Meters M. Tones.
- (11) Total cost of sold material Rs :-
- (12) Balance at the close of the year:-
- (13) Rate of royalty :-
- (14) Total gross royalty due on the material sold during the year :-
- (a) Previous balance due as on 31-12-20---- Rs. -----
- (b) Amount to be paid Rs. -----
- (c) Amount paid Rs ----- Ch. No. ----- Date -----
- (d) Balance due -----
- (15) Dead rent paid Rs. ----- vide Challan No. ----- Date -----
- (16) Particulars where working is done or progress :-
- (17) Maximum depth of the mine :-
- (18) Average labour employed during the year:-

Signature of lessee/ Agent.

FORM – P

Affix here Court –
Fee Stamp of Rs.
20/-

[See rule 61(I)]

APPLICATION FOR QUARRY PERMIT.

Dated _____ day of 20-----

To,
The Competent Officer (Designation)

At:- _____ (Place)

Sir,

(1) I / We request that a quarry lease under ‘the Maharashtra Minor Minerals Extraction (Development and Regulation) Rules, 2013 may be granted to me/us.

(2) A sum of Rs. _____ /- (Rupees _____), being the fee in respect of this application has been deposited vide Treasury ..... Chalan Number ..... dated.....

(3) (i) Name of the applicant with Complete address :-
(Local as well as permanent addresses are to be stated)
With details like PH/ Fax Nos. and email address

(ii) Status of the applicant: - _____ a private individual /
(A true attested copy of document to be enclosed) private company/
public company/ firm
or association.

(iii) In case applicant is,-

(a) An individual, his nationality:-

(b) A private company, the nationality of all members of the company along with place of registration, registration number and date:-

- (c) A public company, the nationality of the Directors, the percentage of share capital held by Indian nationals along with place of incorporation:-
- (d) Firm or association, the nationality of all the partners of the firms or members of the association:-
- (iv) Profession or nature of business of the applicant:-
- (v) Minor mineral or minerals which the applicant intends to mine:-
- (vi) Purposes for which extracted minor minerals are to be used:-
(to specify the 'end-use' of the mineral also)
- (vii) Details of the area in respect of which quarrying lease is granted :-
- (a) Area (In Hectares):-
Survey/Khasra/Gat Numbers:-
Village (with p.c. number) :-
District :-
- (b) A map, in duplicate, giving the description of the applied area, (or a plan) showing as accurately as possible, the situation, boundaries and area of the land in respect of which quarrying lease is required (adjoining survey numbers on the periphery of applied area must also be shown)
- (viii) Quantity (brass/ tones) for which permit is required:-
- (ix) Details of consent letters from concerned land owners:-
(A list of all concerned land owner to be given and against each, Receipt or non receipt of consent letter is to be specified)
- (x) Certified true copies of relevant extract of record of rights pertaining to applied area:-
- (xi) Any other particulars which the applicant wishes to furnish:-

[See rule 63(1)]

Receipt of Acknowledgement For Application Of Quarry Permits

- (1)Serial No :-
- (2)Date for Application :-
- (3)Date on which application was received by the receiving officer :-
- (4)Name of the applicant with full address :-
(Local as well as permanent address to be stated)
- (5)Date of completion of the application :-
- (6)Details of the area applied for :-
Village   Tahsil   District
Khasara No./ Survery No./ Gat No./ Area (in hectares)
(working circle to be stated in respect of forest lands)
- (7)Application fee paid, Rs..... vide Treasury Chalan No..... Dated.....
- (8)Date on which application is sent for enquiry/ site inspection :-
- (9)Officer/ Official to whom the enquiry/ site inspections is marked:-
- (10)Date o which the enquiry report/site inspections report:-
- (11)Final disposal of the application together with number and date of the order :-
- (12)Remarks :-
(To state whether granted/ refused, If granted, details of area granted.)

Signature of the Competent Officer.

FORM-R

[See rule 63(1)]

Register of Application for Quarrying Permit.

Date of Application :-

Date of which application was received by the receiving officer :-

Name of the applicant with full address (Local As well as Permanent):-

Date of completion of the application :-

Details of the area applied for :-

Survey no	Village	Tahsil	District
.....			
.....			

Application fee paid :-

<i>(i)</i> Rs.	<i>(ii)</i> Try. Chalan No	<i>(iii)</i> Dated
----------------	----------------------------	--------------------

Grant Order No / Date :-

Remarks:-

*(i)*Granted / Refused

*(ii)*If granted details of area :-

FORM-S

[see rule 71 (2)(a)]

Application for Grant or Renewal of Dealer's License

To,

The Competent Officer,

Sir,

I/We requested that a dealer's License to stock and sell minor minerals under the Maharashtra Minor Mineral Extraction(Development and Regulation) Rules, 2013 be granted/renewed to me/us.

The fee of Rs. 250/- payable for the grant/renewal of dealer's license has been paid and Treasury Chalan Receipt. No..... dated ..... Is enclosed in original.

The required particulars are given below:-

1. Name of applicant with complete address, PH, Fax Nos. and email address :
2. Is the applicant a private individual/private /public/company/firm or Association?
3. In case application is,
  - (a) an individual's , his nationality :
  - (b) a private company the nationality of all members of the company along with place of registration :
  - (c) A public company, the nationality of Directors, the percentage of share capital held by Indian Nationals along with place of incorporation.
  - (d) A firm or association, the nationality of all partners of the firm or members of association.
4. Name of Minor Minerals (s) to be sold :-
5. Quantity to be stocked during the year:-
(Mineral wise)
6. Details of the location of the Depot :-
(Address, Sy. No. etc. of the area in which
7. The depot is situated are to be furnished along
(With a location map.)
8. Particulars of the previous dealer's license
9. If applying for renewal

I/We do hereby declare that particulars furnished above are correct and am/are ready to furnish other details including security deposit etc. as may be required by you.

Place :

Date :

Yours faithfully,

Name and Designation of the applicant.

FROM-T

[See rule 71(3)(1)]

Grant or Renewal of Dealer License

[A Dealer's License to seal stock and exhibit for sale of minor mineral under the Maharashtra Minor Mineral Extraction (Development and Regulation) Rules, 2013]

----- is hereby licensed to sell stock and exhibit for sale under mentioned minor mineral(s)

1. Name of minor mineral (s) :-
2. Quantity allowed to be stocked during the year :-
(Mineral-wise)
3. Location of the office and depot. :-

* This license will be in force for the financial year 20..... To. 20.....

* The license already granted and which expired in 31st March 20..... Is renewed up to 31st March 20.....

CONDITIONS OF THE LICENCE

1. This license shall be displayed in a prominent place in a part of the premises open to the public.
2. The dealer shall comply with the provision of the Mines and Minerals Concession Rules, 1987 and all order issued by the competent Officer in this regard.
3. The dealer shall afford all facilities for seeking his accounts and verifying the stock of minor mineral(s) and shall furnish fully and correctly any information in his possession as may be required by the competent Officer or any person authorized by the competent Officer in that behalf.
4. The dealer shall display in a prominent place in a part of the premise the price list of minor mineral(s) offered for sale by him.

Dated this ..... Day of ..... 20 .....

Seal of the competent Officer

Signature of the competent Officer.

FROM-U

(See rule 74)

Maintenance of records of production and sale for inspection

Name of Dealer :

License No. :

Name of the minor minerals :

Date	Cash Memorandum	Particulars showing the name of minor Minerals(s) name and Source of purchase To whom sold.	Minor Minerals		Voucher No.	Purchase (price paid)	Sale (Price realized)	
			Purchased Tones Kg.	Sold Tones Kg.				
1	2	3	4	5	6	7	8	9

FORM-V
Stack Register to be maintained by a dealer

Name of dealer :
 License No :
 Name of Minor Mineral:

Date	Opening Balance	Purchase	Total	Sale	Balance of Stock	Initials of the Dealer
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)

FORM-W

[See rule 75]

Statement of accounts to be furnished by dealer

Name of Dealer :-

License No :-

Name of Minor Mineral: -

for the Month of:-

Opening Balance	Quantity Purchased	From whom Purchased	Price Paid	Quantity sold	to Whom sold	price realized	Balance	Remark
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.

Place:-

Date:-

Signature of the Dealer.

FORM-X

[See rule 78]

Transit Pass for Transporting of Minor Mineral

Transit Pass Book No ..... Transit Pass/S. No. ....

1. Name and address of the consigner (holder of ML/Mineral Dealers license)

2. Name and address of Consigner :

3. Name of Mineral :

4. Quantity (Weight/Volume) :

5. Approximate value of mineral being carried :

6. Date and Time of Dispatch :

7. (i) Mode of Transport :

(ii) Carrier Registration No. :

8. Name and Address of Vehicle Driver :

Signature

With date (a) Consigner

Signature

With date (b) driver

Signature and seal of
Issuing Authority

Signature and Designation
of checking authority

Note:- (1) No over writing should be done

(2) The original copy and the book has to be returned to the concerned authority
after the book is exhausted

(3) The vehicle driver shall carry two copies of the transit pass during transit.

